

Høringsnotat

(Juni 2016)

Høring- utkast til lov om tilrettelegging for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon

(Bredbåndsutbyggingsloven)

Innhold

1	Innledning.....	4
2	Bakgrunn	5
3	Bredbånd og bredbåndsutbygging i Norge.....	6
3.1	Innledning	6
3.2	Bredbåndsdekningen i dag.....	7
3.2.1	Sammenligninger med andre land.....	9
3.3	Utfordringer knyttet til utbygging av bredbånd	10
4	Utredning fra Oslo Economics	12
5	Eksisterende ordninger for samordning av anleggsarbeider	13
6	Nærmere om direktivet.....	14
7	Forholdet til gjeldende rett	18
7.1	Forholdet til ekomloven.....	18
7.2	Forholdet til veglova	19
7.3	Forholdet til plan- og bygningsloven.....	20
7.4	Forholdet til geodataloven	21
7.5	Forholdet til eksisterende informasjonsløsninger	21
8	Gjennomføring i andre land	22
8.1	Sverige	22
8.2	Danmark.....	23
8.3	Finland	24
9	Hovedpunkter i forslaget	25
9.1	Formålsbestemmelse.....	25
9.2	Myndighet etter loven	25
9.3	Definisjoner	25
9.4	Taushetsplikt.....	26
9.5	Tilgang til fysisk infrastruktur	26
9.6	Samordning av bygge- og anleggsprosjekter.....	27
9.7	Sentral informasjonstjeneste	27
9.8	Plikt til å gi opplysninger til sentralinformasjonstjeneste.....	30
9.9	Informasjon og åpenhet	30

9.10	Tillatelser.....	32
9.11	Infrastruktur i bygninger	32
9.12	Tvisteløsning.....	34
9.13	Sanksjoner.....	35
10	Sikkerhetsmessige forhold ved lovforslaget	36
11	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	37
11.1	Innledning	37
11.2	Konsekvenser for offentlige myndigheter.....	38
11.3	Konsekvenser for bredbåndskunder.....	39
11.4	Konsekvenser for ekomtilbydere	39
11.5	Konsekvenser for andre infrastrukturtilbydere enn ekomtilbydere (andre nettilbydere).....	39
11.6	Konsekvenser for kommuner	40
11.7	Konsekvenser for nye og eksisterende bygg.....	41
11.8	Andre virkninger	41
12	Merknader til lovforslaget.....	42
13	Utkast til lov om tilrettelegging for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon	60
14	Forslag til endring i forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg.....	69

1 Innledning

Dette høringsnotat inneholder forslag til ny lov om utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, og forslag om en mindre endring i lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven). Forslaget vil gjennomføre Europaparlament- og rådskonferansen 2014/61/EU av 15. mai 2014, med tiltak for å redusere kostnadene ved etablering av høyhastighetsnett for elektroniske kommunikasjon (heretter bredbåndskonferansen), i norsk rett. Med høyhastighetsnett menes bredbånd som kan tilby en hastighet på minst 30 Mbit/s nedstrøms.

Direktivet er aktuelt for innlemming i EØS-avtalen. Frist for implementering for medlemsstatene i EU er 1. juli 2016. Frist for medlemsstatene til å opprette sentrale informasjonstjenester (Single Information Point (SIP)) er 1. januar 2017. Formell frist for implementering i norsk rett bestemmes når direktivet er inntatt i EØS-avtalen. Det tas sikte på at direktivet tas inn i løpet av 2016.

Samfunnet og arbeidslivet er i stadig endring, og spesielt bruken av IKT og Internett har over tid blitt stadig mer sentralt i alle deler av samfunnet. En godt utbygd og robust infrastruktur som kan levere elektronisk kommunikasjon av høy kvalitet og med god overføringskapasitet (høyhastighetsnett), er en grunnleggende forutsetning for et digitalisert samfunn.

Etablering av høyhastighetsnett kan både være kostbart når det gjelder selve anleggsarbeidet og ressurskrevende med hensyn til søknadsprosesser og oppfølging blant annet for å innhente nødvendige tillatelser. I tillegg er det ofte et krav at utbygger har oversikt over eksisterende infrastruktur som kan komme i konflikt med utbyggingen. Bygge- og anleggskostnader kan utgjøre så mye som 80 prosent av totalkostnaden ved etablering av høyhastighetsnett¹. Formålet med direktivet er å stimulere til utbygging av mer høyhastighetsnett ved å utnytte allerede eksisterende fysisk infrastruktur. Det legges også opp til bedre samordning av prosjektene i forbindelse med utbygging av ny infrastruktur. Det forventes da at høyhastighetsnett kan bygges ut til lavere kostnader enn i dag. Gjennomføring av direktivet i norsk rett forventes å kunne gi mange gevinster for samfunnet.

Reguleringsbehovet som oppstår ved gjennomføring av bredbåndskonferansen i norsk rett, kan i utgangspunktet tenkes løst på ulike måter. Samferdselsdepartementet har vurdert direktivets bestemmelser og kartlagt hvilke endringer som må gjennomføres i norsk rett for å tilfredsstille direktivets krav. Hvilke konkrete endringer departementet mener det er behov for, fremgår av departementets forslag i kapittel 9. Departementet har lagt til grunn en minimumsløsning når det gjelder gjennomføringen av direktivet, med unntak av bestemmelsene som knytter seg til sentral informasjonstjeneste, jf. kapittel 9.7. Samferdselsdepartementet har i denne sammenheng også vurdert å gjøre endringer i lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven), men har kommet til at dette er lite hensiktsmessig da formålet og virkemidlene i ekomloven er grunnleggende forskjellig fra formålet og virkemidlene i direktivet. Departementet har i denne vurderingen lagt avgjørende vekt på at ekomloven retter seg mot en langt snevrere krets av aktører og at det vil være lite hensiktsmessig å utvide ekomlovens saklige virkeområde til også å gjelde aktører som ikke har annen tilknytning til elektronisk kommunikasjonsvirksomhet enn at de eier eller disponerer fysisk, passiv infrastruktur som

¹ Analysis Mason 2008, Analysis Mason 2012 og WIK 2008.

kan være aktuell til bruk for utbygging av høyhastighetsnett. Departementet foreslår derfor at direktivet gjennomføres i en ny lov.

I lovutkastet foreslås det blant annet å:

- Innføre en plikt for nettilbydere som disponerer infrastruktur som er egnet til fremføring av høyhastighetsnett til å gi tilbydere av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett som vil bygge høyhastighetsnett, tilgang til infrastrukturen. Plikten gjelder på visse vilkår.
- Innføre en plikt for nettilbydere som er ansvarlig for utførelse av bygge- og anleggsarbeider som helt eller delvis er finansiert av offentlige midler, til å imøtekomme rimelige anmodninger fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett om samordning av bygge- eller anleggsarbeider for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Plikten gjelder på visse vilkår.
- Innføre visse krav til etablering av infrastruktur i bygninger og tilgang til infrastruktur i bygninger.
- Innføre regler om informasjonstilgang, sentral informasjonstjeneste og tvisteløsning.

2 Bakgrunn

EU-Parlamentet og Rådet vedtok 15. mai 2014 et direktiv med tiltak for å redusere utgiftene ved etablering av høyhastighetsnett for elektroniske kommunikasjon, jf. direktiv 2014/61/EU. "Høyhastighetsnett" er i direktivet definert som elektronisk kommunikasjonsnett som kan levere tilgang til bredbåndstjenester med hastigheter på minst 30 Mbit/s, jf. artikkel 2 nr. 3).

Det overordnede målet med direktivet å legge til rette for og intensivere utbygging av høyhastighetsnett gjennom å fremme felles bruk av eksisterende fysisk infrastruktur og ved mer effektiv etablering av ny infrastruktur gjennom samordning av bygg-, grave- og anleggsprosjekter. I forbindelse med nybygg og vesentlig renovasjon av bygninger skal det i tillegg legges til rette for installasjon av høyhastighetsnett.

Digital infrastruktur av høy kvalitet er viktig for nesten alle sektorer i en moderne økonomi. Alle borgere, privat og offentlig sektor må sikres mulighet til å ta del i det digitale samfunn og den digitale økonomien. Direktivet er en del av EU-kommisjonens digitale agenda (Digital Agenda for Europe - DAE). Målet med den digitale agendaen er å bidra til bærekraftig økonomisk vekst. Den digitale agendaen har en langsiktig tidshorisont, med konkrete målsettinger om å gi alle europeere tilgang til grunnleggende bredbånd² før 2013, samt å sikre at alle europeere har tilbud om bredbånd med hastighet over 30 Mbit/s og at 50 prosent eller flere har abonnement på bredbånd med over 100 Mbit/s før 2020. Studier som konsulentfirmaet Analysys Mason har utført på oppdrag for EU-Kommisjonen, viser at bygge- og anleggskostnader kan utgjøre opp mot 80 prosent av totalkostnaden ved etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. For å nå bredbåndsmålene i DAE, anses det derfor som viktig at utbyggingskostnadene reduseres. Det overordnede målet med direktivet er å redusere kostnadene ved utbygging av høyhastighetsnett, som vil bidra til

² Grunnleggende bredbånd eller "Basic broadband" ble da Digital Agenda for Europa ble lansert etter det departementet har forstått definert som bredbånd med hastigheter høyere enn 144 kbit/s.

digitaliseringen av samfunnet og gi grunnlag for økt vekst og verdiskapning. Dette innebærer at det kun er utbyggere av høyhastighetsnett som gis konkrete rettigheter etter direktivet.

Direktivet legger også opp til at det skal skapes mer åpenhet om eksisterende fysisk infrastruktur og bygge- og anleggsarbeider mellom tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett, og mellom tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og nettilbydere på en rekke andre områder. Hensikten med dette er å legge forholdene til rette for at eksisterende fysiske infrastrukturer kan gjenbrukes i utbyggingen av høyhastighetsnett, og å muliggjøre bedre samordning av utbyggingsprosesser. Direktivet retter seg med andre ord ikke bare mot tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett, men også mot andre nettilbydere som eier eller disponerer fysiske infrastrukturer som kan være egnet til framføring av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Dette gjelder for eksempel infrastrukturer for elektrisitet, gass, vann, avløp, og oppvarmingstjenester. Nettilbydere for transporttjenester som jernbane- og veinett, havner og flyplasser omfattes også.

Oppsummert omhandler direktivet primært fem hovedområder:

1. Tiltak som har til formål å sikre utbyggere av høyhastighetsnett tilgang til eksisterende fysiske infrastrukturer, noe som vil bidra til kostnadsbesparelser og en mer effektiv utbygging.
2. Tiltak med formål å sikre utbyggere av høyhastighetsnett mulighet til å ta del i planlagte utbyggings- og anleggsprosjekter, både på området for elektronisk kommunikasjon og andre områder.
3. Tiltak som er ment å bidra til en forenkling av tillatelsesprosedyrer.
4. Tiltak som skal sikre at nye bygninger, og bygninger som gjennomgår omfattende renovering, klargjøres for høyhastighetsnett.
5. Bestemmelser om tvisteløsningsorgan og sentral informasjonstjeneste.

3 Bredbånd og bredbåndsutbygging i Norge

3.1 Innledning

Samfunnet og arbeidslivet er i stadig endring og spesielt bruken av IKT og Internett har over tid blitt en stadig viktigere faktor innenfor alle deler av samfunnet. Gjennom digitalisering endres tradisjonelle arbeidsmetoder, samtidig som både nye tjenester og forretningsmodeller oppstår og videreutvikles. Tilgang til bredbånd og elektronisk kommunikasjonsnett av god kvalitet er en forutsetning for å realisere gevinstene av digitaliseringen.

Etterspørselen etter tjenester som krever høy bredbåndshastighet driver i seg selv utviklingen av nye digitale tjenester - og omvendt; utviklingen av mer avanserte tjenester fører til økt etterspørsel etter høyhastighetsnett. Økt etterspørsel etter høyhastighetsnett dreier seg imidlertid ikke bare om at tjenestene krever høyere overføringskapasitet. Den økende graden av samtidig bruk av bredbåndet har også betydning. Husholdningenes bredbåndstilgang skal i dag oftere rekke til flere personer som bruker ulike tjenester samtidig. I tillegg stiller den enkelte bruker stadig høyere krav til kvalitet på bredbåndsforbindelsen, noe som igjen vil påvirke behovet og etterspørselen etter bredbånd med høy overføringskapasitet. Det er således grunn til å tro at vi i løpet av de kommende årene vil stå overfor en til dels kraftig økning i etterspørsel og behov for tilgang til bredbånd med høy overføringskapasitet. Denne

utviklingen drives blant annet av økt tilgjengelighet av videobasert innhold, stadig bedre og billigere mobile håndsett som kan benyttes til stadig flere formål, samt økt tilgjengelighet av skytjenester og fremvekst av "tingenes internett"³.

Samtidig som regler om felles utnyttelse av passiv infrastruktur og deling av opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur kan gi en positiv effekt i store deler av EU, er det på det rene at ikke alle medlemstatene har hatt like god tradisjon for ledningskoordinering og samarbeid på tvers av infrastruktursektorene. Norge befinner seg antagelig i gruppen land som kommer best ut i slike sammenligninger. Strukturelt skiller Norge seg også fra flere EU-land på dette området ved at flere av våre energiselskaper i mange tilfeller ikke bare opptre som tilbyder av strøm og eventuelt varme, men også som ekomtilbydere, spesielt gjelder dette utbygging av fibernett. Større regionale energiselskaper som Lyse og Eidsiva har i stor grad konsentrert slik utbygging til sine lokale regioner.

Økt tilgang til høyhastighetsnett kan ha positive økonomiske virkninger for Norge (se kapittel 10 om økonomiske og administrative konsekvenser). Den rådende politikken i Norge er at bredbånd skal bygges ut på kommersiell basis, men det kan ikke forventes at markedet alene løser oppgaven med å sikre alle bredbåndstilgang. I enkelte områder er utbyggingskostnadene så høye at ingen kommersielle aktører finner det regningsssvarende å bygge ut. Det offentlige har en overordnet oppgave i å legge til rette for økt tilgjengelighet av bredbånd med tilstrekkelig kapasitet og kvalitet.

IKT og bredbånd er en nøkkel til framtidig velferd og vekst i Norge. Digitalisering bidrar til innovasjon og verdiskapning i alle sektorer. Både næringsliv, offentlig forvaltning og husstander er avhengig av tilgang til velfungerende bredbåndstjenester, noe som igjen krever god mobil- og bredbåndsdekning.

Regjeringen har derfor satt som et langsiktig mål at alle husstander og virksomheter skal ha tilbud om høyhastighetsbredbånd. Dette er et ambisiøst mål som det vil ta tid å oppfylle. Regjeringen har derfor satt som et foreløpig mål at 90 prosent av alle husstander skal ha tilbud om 100 Mbit/s innen utgangen av 2020. Målsettingen er basert på kommersiell utbygging i markedet.

3.2 Bredbåndsdekningen i dag

Norsk topografi og befolkningsstruktur betyr at kostnader og utfordringer ved å utvikle et bredbåndsnettverk i Norge har vært høyere enn i mange andre land. Likevel har Norge i løpet av de siste 15 årene oppnådd svært god dekning av grunnleggende bredbånd.

De siste årene har det vært en sterk vekst i andelen av befolkningen som har tilbud om høyhastighetsbredbånd. Denne utbyggingen har i hovedsak vært gjennomført på kommersielle

³ Tingenenes internett eller Internet of Things (IoT) handler om nettbaserte løsninger med tanke på å oppdaterer og overvåker "ting" slik at disse blir brukt på en effektiv måte og hovedsakelig maskin-til-maskin-kommunikasjon (M2M). Eksempler kan være automatisk avlesning av strømmåler (AMS), fjernstyring av varme til bolig eller hytte, nettbank, parkering, nettbaserte sensorer til rør eller vannpumper for å forhindre lekkasjer.

vilkår, men enkelte steder har det offentlige bidratt med midler. Figuren under viser bredbåndsdekning i Norge for ulike hastighetsklasser - både fast og mobil - de siste årene. Spesielt for høye hastigheter har dekingen økt relativt kraftig. Bare fra 2014 til 2015 økte antall husstander som kan få fiberbasert bredbånd med nesten 100 000⁴. Samtidig er de geografiske forskjellene redusert, og konkurransen mellom ulike aksessteknologier har økt. Dekningen med mobilt bredbånd (4G) har også økt kraftig. I dag dekkes over 96 prosent av husstandene med denne teknologien, som normalt kan gi opplevd nedlastningshastighet på mellom 10 og 20 Mbit/s.

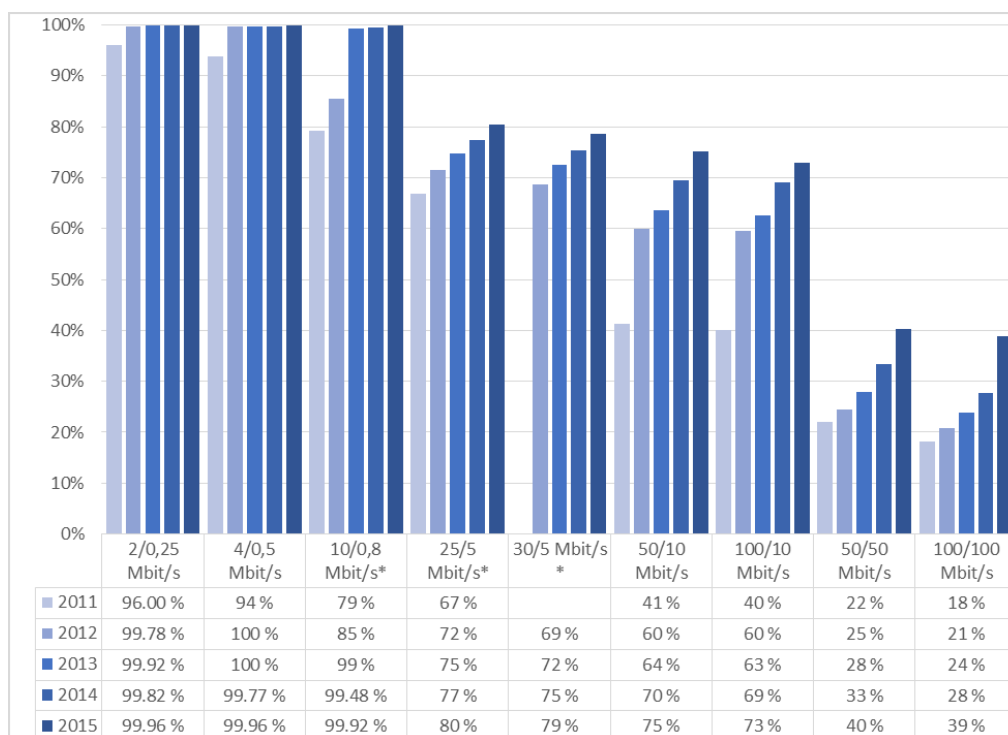

Fig 1 Bredbåndsdekning, ulike hastigheter (kilde: Nexia 2015)

Ved utgangen av 2. kvartal 2015 har i overkant av 80 prosent av norske husstander abonnement på fast bredbåndstilknytning. I tillegg har mange også dedikerte abonnement for mobilt bredbånd, i tillegg til mobilt bredbånd som del av sitt ordinære mobilabonnement, som i økende grad også kan være et fullgodt alternativ for noen brukergrupper. Figuren under viser volumutviklingen av bredbåndsabonnementer og oppringt tilgang til Internett siden 2000. For fast bredbånd og oppringt Internett vises antall privatkunder.

For dedikerte abonnement for mobilt bredbånd vises både privat- og bedriftskunder ettersom mange av bedriftsabonnementene også brukes privat.

⁴ Nexia (2015)

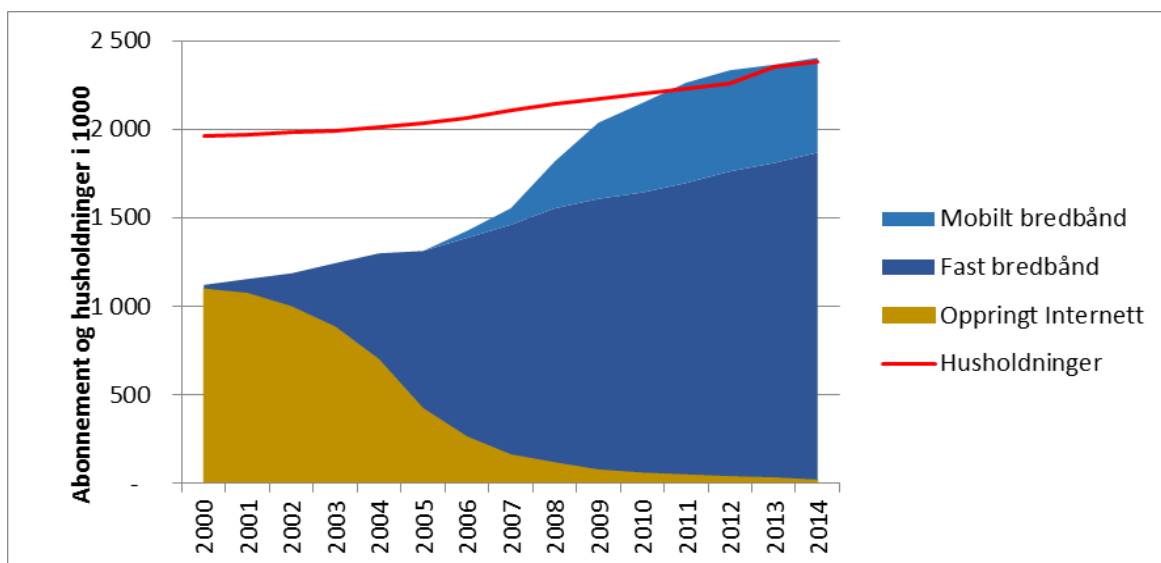

Fig 2 Utviklingen av bredbåndsabonnemeter og oppringt tilgang til Internett siden 2000 (kilde: Nkom).

Norge har kommet langt på vei til full bredbåndsdekning de siste 15 årene, men behovet for høyhastighetsnett har økt betraktelig. For at bedrifter og samfunn skal få full nytte av denne teknologien, er det viktig å legge til rette for fortsatt utbygging av ekinfrastruktur med høy kapasitet.

3.2.1 Sammenligninger med andre land

Europeiske land har et høyt gjennomsnitt for generell bredbåndsdekning, og Norge ligger i nærheten av dette gjennomsnittet. Når det gjelder høyhastighetsnett, har Norge en relativt høy dekning i forhold til andre europeiske land. Som vist i Figur 3, er det stor forskjell i tilbudet av høyhastighetsnett mellom by og land i Norge og i de 28 EU-landene. Denne forskjellen mellom by og land er større i Norge enn i andre land, og dekning av høyhastighetsnett i spredtbygde strøk ("rural") er lavere i Norge enn gjennomsnittet i Europa.

Statistikken for bredbåndsabonnement viser at behovet for bredbåndskapasitet har økt kontinuerlig over de siste årene. Statistikk fra SSB viser at gjennomsnittlig kapasitet hos norske privatkunder i 4. kvartal 2014 var på mer enn 28,3 Mbit/s, opp fra 18,4 Mbit/s i 4. kvartal 2013 (SSB Internett-målinga, 4. kvartal 2014). I Singapore og Sør-Korea er gjennomsnittlig kapasitet allerede mer enn 50 Mbit/s, og Sverige ligger ikke langt etter (Bredbåndsdekning 2014).

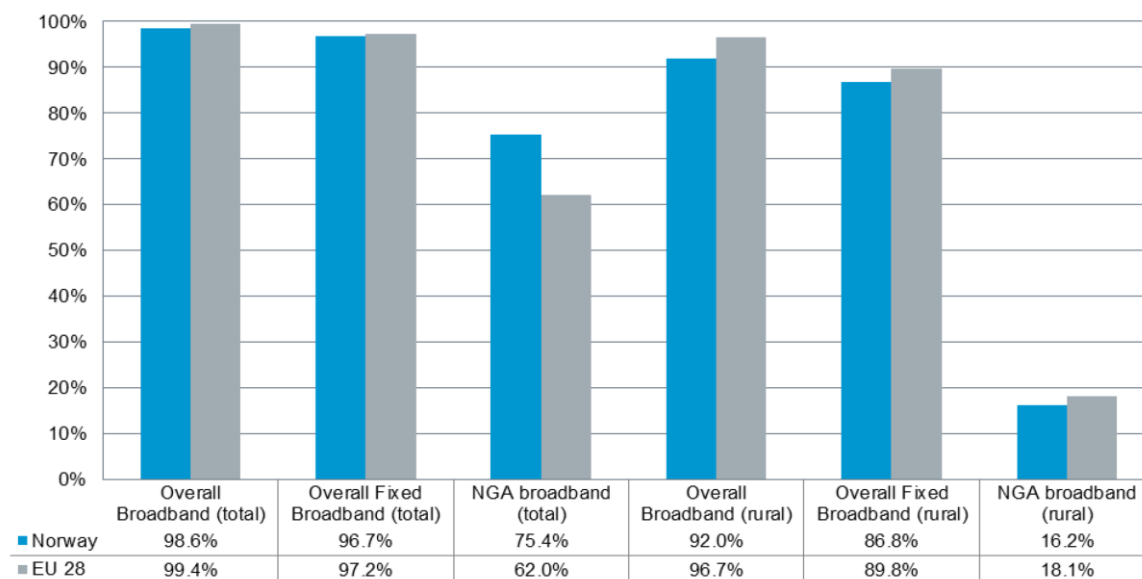

Fig 3 Bredbåndsdekning (total og "NGA") i Norge og EU 28 landene⁵

Kilde: Broadband coverage in Europe 2013: mapping progress towards the coverage objectives of the Digital Agenda

3.3 Utfordringer knyttet til utbygging av bredbånd

I rapport fra Oslo Economics⁶ oppsummeres de viktigste utfordringene knyttet til utbygging av bredbånd i Norge:

- Strengt krav til gravedybde og -bredde i enkelte kommuner.
- Ulike gravereglement/-instruks i ulike kommuner og lite samordning av regelverk.
- Unøyaktig og mangelfull informasjon om eksisterende infrastruktur i grunnen.
- Utfordringer knyttet til geografien i Norge.

Listen er basert blant annet på intervju med bredbåndsaktører og andre interessenter. En av de største utfordringene knyttet til utbygging av bredbånd i Norge i dag oppgis å være reglement og instruks for graving i grunnen langs, eller på kommunale veger. For fylkesveger er det fylkeskommunene som gir tillatelser, og for riksveger er det Statens vegvesen som gir tillatelse til graving etter nasjonalt reglement. På kommunale veger er det den enkelte kommune som gir tillatelse til graving etter eget kommunalt reglement. De kommunale reglementene varierer i stor grad fra kommune til kommune, og stedvis eksisterer det strenge krav til gravedybde og -bredde, samt krav til reasfaltering. Noen kommuner krever opptil én meter leggedybde for trekkerør (kilde: Nexia 2013⁷). Slik graving er tidkrevende og skaper problemer for trafikkavviklingen. I tillegg kan det gi ujevnheter i veien, samt redusere

⁵ NGA står for Next Generation Access. Dette er definert som bredbånd som kan levere overføringshastigheter på mer enn 30 Mbit/s.

⁶ Utredning av mulig implementering og samfunnsøkonomisk analyse av bredbåndsdirektivet", Oslo Economics og Simonsen, Vogt, Wiig, juni 2015.

⁷ Nexia (2013) "Bredbånd = verdiskapning – rapport om samfunnsnytte" Utarbeidet for IKT Norge

asfaltens levetid i varierende grad. I sum vil disse forholdene føre til at det i enkelte kommuner blir spesielt kostbart å etablere bredbånd.

I brev av 17. desember 2014 til Samferdselsdepartementet viser Telenor til følgende gjennomsnittlige kostnader for fremføring av fiber:⁸

Type fremføring	Gjennomsnittlig kostnad per meter, kr
Fremføring i eksisterende stolper	22,-
Fremføring med trenching	500,-
Graving i veggrunn med 40 cm overdekning*	1 502,-
Graving i veggrunn med 80 cm overdekning*	2 224,-

*Uten reasfalteringskostnader

Tabell 1. Telenors anleggskostnader for fremføring av fiber

Kostnadene i tabellen gjengir gjennomsnittlig anleggskostnad og inkluderer ikke kostnaden for selve kabelen. Videre er kostnadene de gjennomsnittlige kostnadene på landsbasis, og viser ikke eventuelle variasjoner som følge av mer komplisert graving i tettbygde strøk eller vanskelig grunn.

Bredbåndutbyggere opplever videre at det mange steder er knyttet mye byråkrati til gravesøknader og behandling av disse. Det kan også være ressurskrevende å sette seg inn i reglementet i de ulike kommunene, særlig dersom man skal bygge ut på tvers av kommunegrenser. I følge en undersøkelse utført av IKT-Norge om situasjonen og vilkårene for fremføring av bredbånd, er det kun 22 prosent av kommunene som samkjører regelverk og saksbehandling for graving med nabokommunene når det kommer til utbygging som krysser kommunegrensene.

En annen utfordring knyttet til utbygging av bredbånd er at det mange steder er ressurskrevende for utbygger å kartlegge hvor og hvilken type fysisk infrastruktur som allerede finnes i grunnen der de har planer om å bygge. Dette er noe som må kartlegges i forbindelse med prosjekteringen av bredbåndsutbyggingen, blant annet for å unngå graveskader. I enkelte kommuner har man et system for slik informasjonsdeling, for eksempel KGrav som er i drift i Oslo, Drammen, Asker, Bærum, Lørenskog, Trondheim og Tromsø kommune, hvor eksisterende infrastruktur i grunnen er kartlagt og registrert i en database. Der hvor man ikke har et slikt system for informasjonsdeling, tar det lengre tid, samt at det er mer ressurskrevende å bygge ut bredbånd. Når det ikke er mulig å kartlegge alle rør og ledninger i grunnen før man begynner å grave, kan det oppstå graveskader på eksisterende infrastruktur. Dette vil forsinke gravingen og ferdigstillingen av utbyggingen, samt at det skaper

⁸ http://kommunal-rapport.no/sites/default/files/brev_til_sd_ang_oversikt_over_vanskelige_kommuner_-_2014-12-17.pdf

ekstrakostnader fordi man må reparere skadet infrastruktur. Videre vil mer omfattende og langvarig graving gi ulemper for trafikanter, næringsliv og innbyggere.

I tillegg er selve geografien i Norge en naturlig utfordring for bredbåndsutbyggingen. Utfordringene som er nevnt ovenfor, og særlig knyttet til graving, er kostnadsdrivende for bredbåndsutbyggingen. Dette er en utfordring som i større grad er til stede i Norge enn i en del andre europeiske land. Bredbåndsdirektivet inneholder ikke bestemmelser som vil løse disse utfordringene. Samferdselsdepartementet viser til at det er etablert en interdepartemental arbeidsgruppe som har som mandat blant annet å vurdere regelendringer som kan bidra til å forenkle etablering av ledninger i offentlig vei, herunder høyhastighetsnett. Arbeidsgruppen ledes av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

4 Utredning fra Oslo Economics

På oppdrag fra Samferdselsdepartementet har konsulentselskapet Oslo Economics, sammen med advokatfirmaet Simonsen, Vogt, Wiig, utarbeidet en rapport⁹ om mulig implementering av *EUs direktiv med tiltak for å redusere kostnadene ved utbygging av bredbåndsnett*.

Rapporten består av to deler. Den første delen tar for seg alternative måter å gjennomføre direktivet i norsk rett på, mens den andre delen analyserer de samfunnsøkonomiske effektene av å implementere direktivet i norsk rett.

I rapporten drøftes to ulike alternative gjennomføringsmåter for å implementere direktivet i norsk rett. Det første alternativet går ut på ikke å vedta regulering i større omfang enn det som absolutt er nødvendig av hensyn til å gjennomføre direktivet. Her foreslås det ikke å opprette en sentral informasjonstjeneste. Dette følger av at forfatterne av rapporten forstår direktivet slik at det enkelte medlemsland ikke er forpliktet til å opprette et sentralt informasjonspunkt eller tjeneste, men at dette er opp til det enkelte land å avgjøre. I det andre alternativet foreslår Oslo Economics at det opprettes en sentral informasjonstjeneste. Det skisseres ulike alternativer for organisering av informasjonstjenesten avhengig av om man velger å gå lenger enn det direktivet legger opp til eller ikke.

I den andre delen analyseres sannsynlige kostnader og nyttevirkninger som følge av tre hovedalternativer. Alternativene strekkes seg fra en minimumsløsning hvor kun det som anses nødvendig av hensyn til å gjennomføre direktivet, gjennomføres, mens det andre ytterpunktet er en løsning hvor man velger å gå utover de krav som følger av direktivet og hvor den sentrale informasjonstjenesten også omfatter andre typer infrastruktureiere enn bredbåndsaktørene. Analysen indikerer at det under de ulike alternativene vil være mange potensielle nyttevirkninger som følge av innføring av direktivet. På den annen side vil direktivet også kunne medføre økte kostnader, både for offentlig forvaltning og for infrastruktureiere. Analysen konkluderer med at alle de tre alternativene trolig vil være samfunnsøkonomisk lønnsomme.

I rapporten anbefales det at man på kort sikt, gitt den store usikkerheten knyttet til kostnader og nyttevirkninger, går for en minimumsimplementering. På lengre sikt anbefales det at man

⁹ "Utredning av mulig implementering og samfunnsøkonomisk analyse av bredbåndsdirektivet", Oslo Economics og Simonsen, Vogt, Wiig, juni 2015.

arbeider videre med en løsning med et sentralt informasjonspunkt og at regelverket gjøres gjeldende også for andre aktører enn kun bredbåndsaktører.

5 Eksisterende ordninger for samordning av anleggsarbeider

I Norge har vi i dag flere utenomrettslige løsninger, spesielt i de større byene, som håndterer flere av direktivets formål. Det er i dag varierende krav til informasjonsdeling, koordinering og samordning av gravearbeider i ulike kommuner. Det er ingen fastlagte sentrale krav til hvordan dette skal skje, men i enkelte kommuner er det utviklet egne løsninger på frivillig basis, som for eksempel:

- KGrav i Oslo, Asker, Bærum, Lørenskog, Drammen, Trondheim og Tromsø kommune
- Graveklubben i Bergen
- Graveklubben i Stavanger

KGrav, utviklet¹⁰ av *Geomatikk AS*, koordinerer gravearbeider og sammenstiller ledningsinformasjon for alle aktører som er med, både bredbåndsaktører og andre ledningseiere. Løsningen er et svar på utfordringen knyttet til at mange kommuner i sine graveinstrukser har krav til koordinering av gravearbeider for å redusere det totale omfanget av gravearbeider. *KGrav* koordinerer gravearbeidet gjennom en portal for formidling av informasjon om planlagte gravearbeider til kommuner og andre infrastruktureiere. Alle aktørene som deltar i løsningen, har innsyn gjennom et sikkerhetsregime hvor tilgangskontroll reguleres både på brukergruppe- og enkeltgruppenivå. Man får informasjon om det planlagte tiltaket med beskrivelse, adresse, geografisk beliggenhet og markering i kart. De ulike aktørene får blant annet se en kartoversikt over det relevante området som berøres av tiltaket, sammen med de ulike aktørenes ledningstraseer. I *KGrav* finnes det ikke noen krav eller bestemmelser om hvordan gravekostnadene skal fordeles mellom de ulike aktørene som er med på gravingen. Kostnadsfordelingen løses av aktørene på egen hånd, utenfor *KGrav*.

Graveklubben i Bergen er et samarbeidsprosjekt mellom BKK Varme AS, BKK Nett AS, BIR Nett AS, Vann- og avløpsetaten i Bergen kommune og Telenor ASA. Graveklubben ble opprettet for å få til en samordning av gravearbeidet. Hensikten er å redusere ulempen for beboere, næringsliv og trafikanter, unngå unødvendig graving og bedre miljøet i sentrum. I Bergen er det Bergen kommune som bestemmer hvordan gravekostnadene skal fordeles på de ulike deltakende aktørene. Ordningen er begrenset til å gjelde i Bergen sentrum.

I Stavanger har man en liknende graveklubb som den i Bergen. Her er det Stavanger kommune, Lyse, Statens vegvesen og Telenor som har gått sammen for å effektivisere og samordne anleggsvirksomheten.

De nevnte løsningene for ledningsinformasjon og samordning av graving er eksempler på løsninger som finnes på enkelte steder i Norge. Det eksisterer også løsninger utover de nevnte løsningene.

¹⁰ På oppdrag fra Statens vegvesen og Oslo kommune.

Geomatikk, selskapet bak KGrav, har anslått at private eksisterende løsninger for gravekoordinering i dag dekker over 60 prosent av det totale koordineringsbehovet. Hva som er det totale koordineringsbehovet, kan diskuteres, men tallene viser at en relativ stor andel av gravingen som av Geomatikk oppfattes som mulig og nyttig å koordinere, allerede er koordinert.

Videre anslår Geomatikk at KGrav dekker omtrent 25 prosent av innbyggerne i Norge, og tilnærmet 40-45 prosent av oppgavene knyttet til gravekoordinering (transaksjoner) på landsbasis. Ettersom KGrav dekker noen av landets mest folkerike og tettbebygde kommuner, tyder disse tallene på at det nettopp er her graving i størst grad blir koordinert i dag. Det er også naturlig å tenke seg at det nettopp er i tettbebygde og folkerike strøk det i størst grad er behov for koordinering. Tett bebyggelse, mye trafikk og mange mennesker medfører større utfordringer ved graving enn det som er tilfellet i mer grøntstrøket strøk. Gravekoordinering vil derfor sannsynligvis gi størst gevinster i byområder.

6 Nærmere om direktivet

Direktivet er et minimumsdirektiv noe som innebærer at medlemsstatene står fritt til å opprettholde eller vedta strengere regler enn dem som følger av direktivet så lenge disse er i tråd med EU retten.

Tiltakene i direktivet bygger på allerede eksisterende tiltak i enkelte medlemsland (best practice), jf. Impact assessment bestilt av Kommisjonen i forbindelse med utarbeidelsen av forslaget.

Direktivet er teknologinøytralt i den forstand at retten til tilgang gjelder for enhver teknologi som kan levere hastighet på 30 Mbit/s, nedstrøms. I praksis innebærer dette i dag først og fremst fiber, VDSL og mobilt bredbånd (4G+), men er ikke begrenset til dette.

I artikkel 2 defineres de begreper som benyttes i direktivet. Det er kun passive nettelementer av den fysiske infrastrukturen, strukturer, konstruksjoner eller deler av dem som er ment å romme andre deler av nettet uten selv å bli en aktiv del av nettet, som omfattes av direktivet. Høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon defineres i direktivet som elektronisk kommunikasjonsnett som kan levere tilgang til bredbåndstjenester med hastigheter på minst 30 Mbit/s.

Artikkel 3 omhandler felles utnyttelse av fysisk infrastruktur. Alle eiere av fysisk infrastruktur/nettilbydere skal ha plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang fra en tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som har til hensikt å bygge ut høyhastighetsnett om tilgang til deres fysiske infrastruktur på rettferdige og rimelige vilkår og betingelser, inkludert pris. Hvilke fysiske infrastrukturer som omfattes av tilgangsplikten i artikkel 3, fremgår av artikkel 2 nr. 2. Medlemsstatene kan velge om de ønsker å legge til grunn resiprositet slik av tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnettverk ilegges en plikt til å gi tilgang til egen infrastruktur for utbyggere av annen infrastruktur.

Anmodningen skal fremsettes skriftlig og skal inneholde en nærmere spesifisering av hvilke elementer av høyhastighets elektronisk kommunikasjonsnettverk det bes om tilgang for, inkludert en tidsplan.

Eventuelle avslag på tilgang skal være basert på objektive, transparente og forholdsmessige kriterier. Avslag kan begrunnes med blant annet teknisk egnethet, tilgjengelig plass, sikkerhet og integritet i eksisterende nett og tilgang til alternative tilgangsformer. Begrunnelse for avslaget skal foreligge innen to måneder etter at skriftlig anmodning om tilgang er fremsatt.

Dersom tilgang blir nektet eller avtale ikke er inngått innen to måneder etter at skriftlig anmodning er mottatt, skal begge parter ha rett til å henvise spørsmålet til det nasjonale tvisteløsningsorganet.

Det nasjonale tvisteløsningsorganet skal senest innen fire måneder treffe en bindende avgjørelse, inkludert pris når det er relevant. I unntakstilfeller kan fristen være lengre.

Artikkel 4 gir regler om tilgang til informasjon om fysisk infrastruktur. Tilbydere av høyhastighetsnett skal, på skriftlig anmodning, ha rett til et minimumssett av informasjon om den fysiske infrastrukturen. Informasjonene skal omfatte område og rute, type og nåværende anvendelse av infrastrukturen og kontaktinformasjon. Den som anmoder skal presisere hvilket område det planlegges etablert høyhastighetsnett i. Nettilbyder skal på skriftlig anmodning ved behov tillate befarings av spesifikke deler av den fysiske infrastrukturen.

Offentlige organ som i kraft av sine oppgaver har hele eller deler av minimumssettet av informasjon om en nettverksoperatørs fysiske infrastruktur på elektronisk format, kan pålegges å stille dette til rådighet via den sentrale informasjonstjenesten innen 1. januar 2017. Oppdatering av informasjonen skal gjøres tilgjengelig innen to måneder etter at den er mottatt.

Dersom informasjonen ikke er tilgjengelig via den sentrale informasjonstjenesten, skal tilbyder på skriftlig anmodning få opplysninger direkte fra infrastruktureier.

Tilgang til opplysningene skal gis innen to måneder etter at skriftlig anmodning er mottatt og på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår.

Ved konflikt om tilgang til informasjon om fysisk infrastruktur, skal begge parter ha rett til å henvise spørsmålet til det nasjonale tvisteløsningsorganet. Det nasjonale tvisteløsningsorganet skal senest innen to måneder treffe en bindende avgjørelse. I unntakstilfeller kan fristen være lengre.

Medlemsstatene kan gjøre unntak fra plikten til å utgi informasjon om eksisterende infrastruktur dersom den aktuelle infrastrukturen ikke anses teknisk egnet for etablering av høyhastighets bredbånd, eller dersom det er snakk om kritisk nasjonal infrastruktur¹¹.

Tilgang til informasjon kan kun begrenses dersom det er nødvendig av hensyn til nettverkssikkerhet, nettintegritet, vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, helse eller sikkerhet, konfidensialitet eller forretningshemmeligheter.

Artikkel 5 omhandler samordning av anleggsarbeider. Her heter det at nettilbyder som utfører helt eller delvis offentlig finansierte anleggsarbeider har plikt til å imøtekomme enhver

¹¹ Se [Prop. 97 L \(2015-2016\)](#) og forslag til nytt nr. 21 i sikkerhetsloven § 3 første ledd, og artikkel 2 i direktiv [2008/114/EU](#) av 8. desember 2008.

rimelig anmodning fra utbygger av høyhastighetsnett om koordinering av anleggsarbeid på transparente og ikke-diskriminerende vilkår. Plikten gjelder uavhengig av om det er nettilbyderen selv eller en underentreprenør som står for prosjektet.

Anmodningen skal imøtekommes forutsatt at dette ikke vil innebære ekstra kostnader, at det ikke er til hinder for koordinering av arbeidet og at anmodningen er fremsatt i rett tid, det vil si så raskt som mulig og senest én måned før endelig søknad er sendt kompetent myndighet.

Dersom avtale om koordinering av anleggsarbeid ikke oppnås innen én måned etter at anmodning om å koordinere anleggsarbeid er mottatt, skal hver part ha rett til å henvise spørsmålet til nasjonalt tvisteløsningsorgan. Det nasjonale tvisteløsningsorganet skal innen to måneder treffe en avgjørelse, og herunder fastsette vilkår og betingelser, herunder pris når det er relevant.

Medlemsstatene kan gjøre unntak fra plikten etter artikkel 5 når anleggsarbeidet har et ubetydelig omfang i verdi, størrelse eller varighet, eller når arbeidet vil ha innvirkning på eller ha betydning for kritisk nasjonal infrastruktur.

Artikkel 6 gjelder tilgang til informasjon om planlagte anleggsarbeider. For å legge til rette for koordinering av anleggsarbeid, har enhver nettverksoperatør plikt til å gjøre tilgjengelig, på skriftlig anmodning fra en tilbyder av høyhastighetsnett et nærmere angitt minimumssett av informasjon vedrørende pågående anleggsarbeid eller planlagt anleggsarbeid på egen fysisk infrastruktur. Dette omfatter anleggsarbeid hvor tillatelse allerede er gitt, hvor søknad er under behandling eller det vurderes søkt tillatelse til de neste seks månedene.

Det skal spesifiseres i anmodningen hvilket område det vurderes etablert elementer av infrastruktur for høyhastighetsnett.

Nettilbyder skal innen to uker fra mottatt anmodning gi tilgang til informasjonen på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår. Nettilbyder skal gjøre tilgjengelig minimumssettet av informasjon via den sentrale informasjonstjenesten. Nettilbyder kan nekte å gi informasjon dersom denne allerede er offentlig tilgjengelig eller tilgjengelig via den sentrale informasjonstjenesten.

Dersom det oppstår konflikt i forbindelse med anmodning om tilgang til informasjon om pågående eller planlagt anleggsarbeid, skal begge parter ha rett til å henvise spørsmålet til det nasjonale tvisteløsningsorganet. Det nasjonale tvisteløsningsorganet skal innen to måneder treffe en bindende avgjørelse.

Tilgang til informasjon kan kun begrenses dersom det er nødvendig av hensyn til nettverkssikkerhet, nettintegritet, vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, helse eller sikkerhet, konfidensialitet eller forretningshemmeligheter.

Medlemsstatene kan under gitte betingelser (for anleggsarbeid av ubetydelig omfang eller kritisk nasjonal infrastruktur) gjøre unntak fra bestemmelsene om koordinering av anleggsarbeid.

Artikkel 7 gir regler om at det skal legges til rette for å forenkle komplekse og tidkrevende tillatelsesprosedyrer i forbindelse med etablering av infrastruktur for høyhastighetsbredbånd.

All nødvendig informasjon om vilkår og prosedyrer for å oppnå tillatelser til anleggsarbeid i forbindelse med etablering av elementer for infrastruktur for høyhastighetsnett, skal stilles til rådighet via den sentrale informasjonstjeneste.

Medlemsstatene kan besluttet at det skal være mulig å søke om tillatelse gjennom den sentrale informasjonstjenesten. Svar på fullstendig søknad om tillatelse skal gis innen fire måneder. Eventuelle avslag skal begrunnes ut fra objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige kriterier.

Medlemsstatene avgjøre at virksomheter som tilbyr elektronisk kommunikasjonsnett og som har lidt skade grunnet manglende overholdelse av fristen, skal kunne kreve erstatning for lidt tap, i overensstemmelse med nasjonal lovgivning.

Artikkel 8 gir bestemmelser om infrastruktur i bygninger. Alle nye bygninger og bygninger som gjennomgår omfattende renovering og hvor det er søkt om byggetillatelse etter 31. desember 2016, skal være utstyrt innvendig med fysisk infrastruktur som er egnet for fremføring av høyhastighetsnett. Flermannsboliger hvor det er søkt om byggetillatelse etter 31. desember 2016, skal i tillegg være utstyrt med et tilkoblingspunkt. Med omfattende renoveringsarbeid menes renoveringsarbeid som omfatter strukturelle endringer av hele eller deler av den fysiske infrastrukturen i bygningen eller en del av bygningen, og som krever tillatelse, jf. artikkel 2 nr. 9.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsen når det er uforholdsmessig tyngende å oppfylle plikten, for eksempel når det gjelder kostnader eller bygningstype.

I artikkel 9 gis ekomtilbydere rett til tilgang til eksisterende infrastruktur i bygninger som er egnet for fremføring av høyhastighetsnett dersom duplisering av infrastruktur er teknisk umulig eller økonomisk ineffektiv. Videre skal tilbyder ha rett til, på rettfærdige og ikke-diskriminerende vilkår, å etablere eget nett frem til tilkoblingspunktet for tilbyders egen regning.

Tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett skal, dersom det ikke er tilgjengelig høyhastighets klar infrastruktur i bygningen, ha rett til å terminere eget nett hos sluttbruker, etter avtale med sluttbruker.

Dersom det oppstår konflikt om tilgang til fysisk infrastruktur i bygninger, skal begge parter ha rett til å henvise spørsmålet til det nasjonale tvisteløsningsorganet. Det nasjonale tvisteløsningsorganet skal innen to måneder treffe en bindende avgjørelse.

Medlemsstatene kan gjøre unntak fra plikten til å gi tilgang.

Artikkel 10 omhandler tvisteløsningsorganet og sentrale informasjonstjeneste. Tvisteløsningsorganet skal være juridisk uavhengig og funksjonelt adskilt fra enhver nettilbyder.

Medlemsstatene skal utpeke ett eller flere kompetente organer nasjonalt, regionalt eller lokalt for utførelse av de oppgaver som er tiltenkt lagt til sentralt informasjonstjeneste.

Medlemsstatene kan avgjøre om tvisteløsningsorganet og den sentrale informasjonstjenesten skal kunne ta gebyr for å dekke kostnadene forbundet med å utføre oppgavene organene er pålagt.

Artikkel 11 gjelder sanksjoner. Medlemsstatene skal fastsette bestemmelser om sanksjonere. Sanksjonene som fastsettes skal være hensiktsmessige, effektive, stå i rimelig forhold til overtredelsen og ha en avskrekkende virkning.

7 Forholdet til gjeldende rett

I Norge finnes det ingen særskilt lov eller forskrift som gjelder felles utbygging eller utnyttelse av infrastruktur generelt. Innenfor ulike sektorer finnes det imidlertid sektorspesifikk lovgivning som regulerer dette og som til dels er overlappende med bestemmelser i direktivet. Felles utbygging eller utnyttelse av infrastruktur er således regulert innenfor enkelte av sektorene som er omfattet av direktivet, mens det innenfor andre sektorer ikke er regulert. Nedenfor redegjøres det nærmere for relevant sektorvis lovgivning.

Gjeldende regulering på sektorområdene som direktivet retter seg mot, inneholder etter det departementet kan se, ingen hindringer for at utbyggere av bredbåndsnett kan gis adgang til å bruke andres fysiske infrastrukturer i sin utbygging. Praksis viser også at tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett i stor utstrekning har inngått frivillige avtaler om bruk av andres fysiske infrastrukturer i forbindelse med etablering av faste og mobile elektroniske kommunikasjonsnett.

Gjeldende regulering er heller ikke til hinder for å gi andre tilgang til den fysiske infrastrukturen, for eksempel i grøfter, kabelgater, stolper, med videre, så lenge dette ikke går ut over de hensyn som den aktuelle sektorreguleringen er ment til å ivareta. Eksempelvis er det i prinsippet ikke noe til hinder for at verken Jernbaneverket eller Vegvesenet stiller fysisk infrastruktur som de har etablert, til disposisjon for andre og for andre formål enn vei eller jernbanevirksomhet. Det er også eksempler på annen regulering av hvordan eller på hvilke vilkår felles utnyttelse av infrastrukturen skal skje i praksis. Eksempel i denne forbindelse er forskrift om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg, fastsatt av Samferdselsdepartementet 8. oktober 2013, den såkalte "ledningsforskriften" som er utarbeidet med hjemmel i vegloven § 32 og som gir nærmere anvisning på hvordan samlokalisering eller utnyttelse av veinettet skal skje ved etablering av annen infrastruktur i vegnettet.

7.1 Forholdet til ekomloven

Det fremgår av bredbåndsdirektivet at dersom noen av bestemmelsene i direktivet strider mot reguleringen i de fem EU-direktivene¹² som ekomloven bygger på, skal direktivene om elektronisk kommunikasjon ha forrang, jf. direktivets artikkel 1 nr. 4. Ved motstrid mellom bestemmelser i lov om tilrettelegging for utbygging av høyhastighetsnett og bestemmelser i ekomloven skal således ekomlovens bestemmelser komme til anvendelse. Enkelte av ekomlovens bestemmelser vil til en viss grad kunne ha betydning for bestemmelser som foreslås i den nye loven.

Det kan stilles spørsmål om ekomloven § 4-1, som gir rettslig grunnlag til å pålegge *tilbydere med sterk markedsstilling* å imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang til elektronisk

¹² Rammedirektivet 2002/21, Tilgangsdirektivet 2002/19, Autorisasjonsdirektivet 2002/20, USO-direktivet 2002/22 og Direktiv 2002/58 om kommunikasjonsvern.

kommunikasjonsnett og -tjeneste, er delvis overlappende med bestemmelser i forslag til ny lov. Ekomloven § 4-1 retter seg mot ekomtilbydere, men ikke mot alle nettilbydere slik disse er foreslått definert i dette høringsutkastet. Ekomloven § 4-1 regulerer tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett som eies av ekomtilbyder som har sterk markedsstilling, for tilbud av andre ekomtilbyderes egne tjenester. Den gir ikke tilgang til etablert infrastruktur for utbygging av høyhastighetsnett, slik som bestemmelsene i lovutkastet. Departementet kan derfor ikke se at det ligger an til overlapp mellom ekomloven § 4-1 og bestemmelser i det nye lovforslaget.

Etter ekomloven § 4-4 kan ekommyndigheten pålegge tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett plikt til å samlokalisere dersom hensynet til effektiv bruk av samfunnets ressurser, helse, miljø, sikkerhet eller andre samfunnsmessige hensyn tilsier at duplisering av infrastruktur bør unngås. Bestemmelsen åpner videre for at ekomtilbyder som har sterk markedsstilling kan pålegges å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samlokalisering fra annen ekomtilbyder. Selv om bestemmelsen også gir kompetanse til å pålegge enhver kabeleier plikter som gjelder felles utnyttelse av kabler i en bygning, oppfyller den ikke kravene i bredbåndsdirektivets artikkel 3 som retter seg mot et videre omfang av eksisterende infrastruktur. Departementet foreslår for øvrig en justering i ekomloven § 4-4 annet ledd for å klargjøre begrepene, og sammenhengen med det nye lovforslaget. Dersom det oppstår situasjoner med overlapp mellom regelverkene, vil dette måtte løses etter en konkret avveining der ekomloven skal ha forrang.

Ekomloven § 12-3 omhandler den særskilte fremføringsretten for elektronisk kommunikasjonsnett og gir myndigheten anledning til blant annet å ekspropriere bruksrett til fast eiendom for anbringelse av elektronisk kommunikasjonsnett og utstyr for elektronisk kommunikasjon. Ekspropriasjonsbestemmelsen må sees i sammenheng med ekomlovens § 4-4. Departementet mener at bestemmelsen i prinsippet kan tenkes brukt for å sikre tilgang til andres fysiske infrastruktur i forbindelse med utbygging av bredbåndnett, fordi dette også kan rubiseres under begrepet "fast eiendom". Departementet mener likevel at bestemmelsen ikke vil gjennomføre direktivets tilgangsbestemmelse i artikkel 3. Tilgang til andre nettilbyderes fysiske infrastruktur ved bruk av ekspropriasjonsinstituttet vil i praksis representere en langt mer omfattende og tidkrevende prosess enn den tilgangsprosessen som direktivet legger opp til. Videre vil vederlagsfastsettelsen for ekspropriasjon prinsipielt skille seg fra måten vederlagsfastsettelse er tenkt lagt opp i direktivet.

Fysisk infrastruktur som anvendes til elektroniske kommunikasjonsnett, kan også tenkes anvendt som fysisk infrastruktur for andre nett (resiprositet), og artikkel 3 åpner for at tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett kan pålegges å gi tilgang til deres infrastruktur med henblikk på etablering av annen infrastruktur. Innføring av en slik tilgangsregel krever imidlertid mer utredning på tvers av sektorene og anses som for omfattende å ta med i forbindelse med de korte fristene som gjelder for implementeringen av bredbåndsdirektivet.

Gjennomføringen av direktivets artikkel 3 forutsetter ny og spesifisert regulering som sikrer tilgang til fysisk infrastruktur på andre områder enn for elektronisk kommunikasjon.

7.2 Forholdet til veglova

Ledningsforskriften som er utarbeidet med hjemmel i lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar (veglova) § 32, gir nærmere anvisning på hvordan samlokalisering eller utnyttelse av

vegnettet skal skje ved etablering av annen infrastruktur i vegnettet. Forskriften gjelder saksbehandling og kostnadsdeling mellom vegmyndighet og ledningseier ved legging og flytting av ledningsanlegg over, under, langs eller nærmere offentlig veg enn 3 meter fra vegkanten.

Forskriften og veileder for denne gjelder tilsvarende for vegmyndighetens oppfølging og drift og vedlikehold av veg og legging av trekkør.

Direktivet regulerer tilgang til fysisk infrastruktur som kan benyttes til fremføring av høyhastighetsnett. I denne sammenheng defineres ikke veigrunnen som sådan som fysisk infrastruktur. Direktivet omhandler derfor ikke tilgang til eller graving i veigrunnen i seg selv. Som fysisk infrastruktur i direktivets forstand regnes derimot eksempelvis trekkør etablert i veigrunnen. Tilgang til etablert fysisk infrastruktur i veigrunnen, som trekkør med videre, vil derfor være omfattet av direktivet og av foreliggende forslag til ny lov.

7.3 Forholdet til plan- og bygningsloven

Som redegjort for i kapitel 1 og 9, bør direktivet gjennomføres ved at det vedtas en ny lov hvor hoveddelen av direktivets bestemmelser plasseres. Artikkel 8 i direktivet inneholder bestemmelser om bygningsintern fysisk infrastruktur.

Det er vurdert om bestemmelsene som følger av direktivets artikkel 8 i norsk rett bør implementeres gjennom endringer i Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven (pbl.)) .

Det sentrale grunnlaget for bygningslovgivningen er at bebyggelse skal utføres forsvarlig ut fra blant annet bygnings- og branntekniske, helsemessige, miljømessige og estetiske hensyn, samt behovet for brukbarhet og tilgjengelighet. Hvilke tiltak som er søknadspliktig er angitt i plan- og bygningsloven § 20-1.

Loven omfatter bygningstekniske installasjoner som for eksempel ventilasjonsanlegg, brannvarslingsanlegg og heis. Imidlertid er slikt som det elektriske anlegget eller infrastruktur for elektronisk kommunikasjon ikke omfattet av plan- og bygningsloven.

Infrastruktur som er egnet for fremføring av høyhastighetsnett er ikke en direkte del av bygningens konstruksjon og påvirker ikke byggets sikkerhet og brukbarhet. Det er heller ikke av betydning for tilgangen til bygg eller driften av disse.

Arbeid med bygningsintern infrastruktur for høyhastighetsnett kan medføre forhold som utløser søknadsplikt, for eksempel dersom det griper inn i eller påvirker eksisterende brann- eller lydskillekonstruksjon. Dette må da behandles etter plan- og bygningsloven, selv om infrastrukturen ikke er søknadspliktig.

Departementet finner det ikke hensiktsmessig å bruke plan- og bygningsloven til å regulere bygningsintern infrastruktur for høyhastighetsnett, da dette er grunnleggende forskjellig fra hva plan- og bygningsloven skal ivareta. Det vil være uheldig å innføre søknadsplikt og eventuelt saksbehandling og krav om ansvarsbelegging for arbeider som i utgangspunktet ikke påvirker bygget.

Departementet har på denne bakgrunn konkludert med at bestemmelsene om infrastruktur i bygninger i direktivets artikkel 8 i Norge bør reguleres i den foreslåtte nye loven.

7.4 Forholdet til geodataloven

Lov 3. september 2010 nr. 56 om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven) skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlige og private formål.

Loven gjennomfører direktiv 2007/2/EF av 14. mars 2007 om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskapet (Inspire) i norsk rett.

Bedre tilgang til geodata er en forutsetning for god offentlig forvaltning. Det gjelder blant annet data om natur, samferdsel, bebyggelse, befolknings- og miljøforhold. Geodata skal kunne sammenstilles og gjøres tilgjengelig på tvers av administrative grenser og organisatoriske skiller.

Loven pålegger offentlige myndigheter å dele geodata og samarbeide om den geografiske infrastrukturen. Myndighetene skal opprette og drive et nettverk av elektroniske tjenester for blant annet søking, visning og nedlastning av geodata. Tjenestene skal være tilgjengelige for allmennheten. Statens kartverk (Kartverket) er nasjonal geodata-koordinator og skal tilby en geoportal som skal gi tilgang til geodatasett, metadata og nettjenester, jf. geodataforskriften §§ 4 og 8.

Norge har på flere områder vært langt framme med gode og vellykkede løsninger. Det skyldes ikke minst en utstrakt standardisering og harmonisering av data, og samarbeid om deling av offentlige geodata. Den praktiske gjennomføringen av samarbeidet om infrastrukturen er i hovedsak organisert gjennom forvaltningssamarbeidet *Norge digitalt* på avtalebasert, privatrettslig grunnlag, jf. omtale i Prop. 121 L (2009-2010), kapittel 8.1.3. Organisatorisk er det Kartverket som er koordinator for *Norge digitalt* og inngår avtaler med hver etat som leverer informasjon.

Videreutvikling av samarbeidet om deling av geodata mellom virksomheter med offentlige oppgaver, samt å sikre drift av en nasjonal informasjonstjeneste for geografisk infrastruktur, er viktig. Samarbeid og felles nettsted bidrar til tilgang til offentlig geografisk informasjon for offentlig sektor, næringslivet og allmennheten for øvrig.

7.5 Forholdet til eksisterende informasjonsløsninger

Informasjonen som gjøres tilgjengelig via den sentrale informasjonstjenesten, se kapittel 9.7 og kapittel 6 i forslaget til lov, skal vedlikeholdes og oppdateres, samt gjøres tilgjengelig i elektronisk format på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår.

I gjeldende regulering finnes bestemmelser som til en viss grad sikrer at registrering av fysisk infrastruktur finner sted, eksempelvis forskrifter gitt med hjemmel i plan- og bygningsloven hvor det oppstilles krav om nærmere registrering av søknadspliktige tiltak etter loven, og forskrifter gitt med hjemmel i energiloven hvor det oppstilles nærmere krav om dokumentasjon av beliggenhet for elektriske kabler. Likevel må det som utgangspunkt kunne legges til grunn at gjeldende regulering verken inneholder krav som sikrer samlet informasjon på nasjonalt nivå om hvilke fysiske infrastrukturer som eksisterer, eller krav som sikrer åpenhet rundt, eller utveksling av informasjon om hvilke fysiske infrastrukturer som finnes.

For mobilt bredbånd finnes ordningen *Finnsenderen.no*, som er en database som administreres av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom) og som gir oversikt over

plasseringen av mobilsendere i Norge, herunder informasjon om plasseringen av radio- og TV- sendere. Databasen omfatter imidlertid kun de kommersielle mobilnettene til Telenor, Telia og ice.net.

Når det gjelder registrering og dokumentasjon av ledninger og andre konstruksjoner og anlegg i grunnen, har Miljøverndepartementet gjennomført høring av forslag til etablering av nytt system hvor alle ledningseiere skal ha plikt til å følge nasjonalt fastsatte bestemmelser, retningslinjer og spesifikasjoner for såkalte geodata, jf. høringsnotat av 3. september 2013 "Forslag om innføring av krav etter plan- og bygningsloven om dokumentasjon, forvaltning og utveksling av geodata for ledninger og andre anlegg i grunnen". Forslaget er til behandling i Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

8 Gjennomføring i andre land

8.1 Sverige

Riksdagen vedtok 25. mai 2016 lovforslag om hvordan direktiv 2014/61/EU skulle gjennomføres i svensk rett. Den nye loven vil tre i kraft 1 juli 2016, i tillegg til at enkelte justeringer i *plan- och bygglagen* knyttet til bygningsintern infrastruktur, som vil tre i kraft 1. januar 2017. Forslaget, Proposisjon 2015/16:73, var på høring i perioden 6. mars -5. juni 2015, jf. Promemoria om "*Billigere utbyggnad av bredbandsnät*".

Kort oppsummert ble hovedtyngden av direktivet gjennomført ved ny lov om "*Åtgärder för utbyggnad av bredbandsnät*". I tillegg gjennomføres det mindre endringer i svensk veglov, ekomlov, plan- og bygningslov og i den såkalte ledningsrättslagen.

Med unntak av bestemmelsen i direktivets artikkel 7 om forenkling av prosedyre for tildeling av tillatelser, gjennomføres direktivets øvrige bestemmelser mer eller mindre med tilsvarende ordlyd som i direktivet.

Den svenske loven inneholder bestemmelser om opprettelse av sentral informasjonstjeneste (SIP) der det skal finnes informasjon om nettilbydernes fysiske infrastruktur og om planlagte og pågående anleggsarbeider som skal gjøres elektronisk tilgjengelig for utbyggere av høyhastighetsnett, jf. lovens kapittel 4. Hensikten med opprettelse av SIP er å operasjonalisere tilgangs- og samordningsplikten etter direktivets artikkel 3 og 5, herunder gjøre praktiseringen mer effektiv. Utover en generell uttalelse om at SIP i praksis bør kunne være en portal som gjennom lenker eller lignende gjør informasjonen tilgjengelig, inneholder ikke forslaget en nærmere omtale om hvordan SIP bør utformes. Det heter i loven at det overlates til den myndighet som får i oppdrag å opprette SIP å bestemme den nærmere utformingen. Dette ansvaret er gitt til Post- og telestyrelsens (PTS). I Sverige finnes det allerede tjenester og portaler som langt på vei tilfredsstiller direktivkravet, selv om disse i utgangspunktet er opprettet for et annet formål - nærmere bestemt PTS sin webtjeneste "Ledningskollen" og Lantmäteriets "Geodataportalen." PTS vil fra 1. juli 2016 tilby en ny webtjeneste "Utbyggnadsportalen" hvor bredbåndsutbyggere og netteiere skal kunne finne relevant informasjon om reguleringen, infrastruktur, byggeprosjekter og tillatelser. Utbyggnadsportalen vil ifølge PTS også ha lenker til flere ulike andre webtjenester som har informasjon om infrastruktur, en av disse vil være Ledningskollen.

Når det gjelder tvisteløsningsorgan, heter det i loven at den myndighet som regjeringen bestemmer skal avgjøre tvister. Etter det departementet er kjent med, er det bestemt at det er PTS som får denne oppgaven. Bakgrunnen for valget er kort oppsummert PTS sin kjennskap til og erfaring fra området fra elektronisk kommunikasjon. I forslaget diskuteres det imidlertid hvorvidt denne oppgaven bør eller kan legges til andre organer enn PTS.

Kravene i direktivets artikkel 8 om bygningsintern infrastruktur gjennomføres ved endringer i plan- og bygningslovgivningen. Mer konkret gjøres det en opplisting i svensk plan- og bygningslov av de krav til tekniske egenskaper ved bygninger som følger av kravet til "bredbandsanslutning", jf. § 4 i lovens kapittel 8, samt en nærmere presisering av forpliktelsene i forskrift.

Videre er svensk ekomlov utvidet med 2 nye bestemmelser for å gjennomføre kravene i direktivets artikkel 9 nr. 2 og 5 om henholdsvis plikt for innehaver av bygningsintern infrastruktur å gi tilgang for etablering av høyhastighetsnett og plikt til å gi tilgang i bygg uten høyhastighetsnett for tilknytning av sluttbruker til slikt nett, jf. nye §§ 13b og 13c i lovens kapittel 4. I tillegg er eksisterende § 10 i kapittel 10 justert av hensyn til å gjennomføre bestemmelsen i direktivets artikkel 9 nr. 3 om at vedtak i eventuell tvist angående tilgang til bygningsintern infrastruktur skal treffes innen to måneder.

En bestemmelse i den svenske vegloven er også justert av hensyn til gjennomføring av direktivets artikkel 7 nr. 3 om at søknad om tillatelse til etablering av infrastruktur i eller langs veier skal avgjøres innen fire måneder etter at fullstendig søknad ble mottatt av veimyndigheten, jf. § 44.

Avslutningsvis vises det til endringene som er gjennomført i den såkalte "lättningsrättslagen" av hensyn til gjennomføring av direktivets artikkel 3 om tilgang til eksisterende infrastruktur i forbindelse med utbygging av høyhastighetsnett, samt direktiv artikkel 3 nr. 5 om plikt for tvisteløsningsorganet til å avgjøre eventuell uenighet innen fire måneder fra mottak av fullstendig anmodning om tilgang.

8.2 Danmark

I Danmark ble direktivet gjennomført ved at det hovedsakelig ble gjort endringer i *Lov om graveadgang og ekspropriasjon m.v. til telekommunikasjonsformål av 10 juli 2003*. Loven endret også navn til *Lov om graveadgang, etablering og udnyttelse af infrastruktur til telekommunikasjonsformål samt udnyttelse af infrastruktur på tværs af forsyningssektorer m.v.* 1. juni 2015. I tillegg er det i forbindelse med gjennomføringen også gjort mindre tilpasninger i andre lover, eksempelvis i *Lov om offentlige veje m.v.* Implementeringen gikk kort oppsummert ut på at direktivbestemmelsene ble gjennomført i et eget og nytt delavsnitt i loven med overskriften "*Udnyttelse og etablering af infrastruktur*". Lovens tittel ble endret til ovennevnte for å synliggjøre gjennomføringen.

Loven gjennomfører de fleste av direktivets bestemmelser mer eller mindre ordrett, med unntak av egne definisjoner hvor dansk ekomlov kommer til anvendelse.

Loven legger ikke opp til å etablere en sentral informasjonstjeneste (SIP) hvor tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett kan hente ut nærmere informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur, jf. artikkel 4 i direktivet. I stedet vurderes det som tilstrekkelig for å gjennomføre direktivet å pålegge alle nettilbydere som omfattes av direktivet, plikter til å

imøtekomme anmodninger fra tilbyderne om å gi slik informasjon. Plikten til å gjennomføre befaring av nærmere spesifiserte elementer i den fysiske infrastrukturen er foreslått gjennomført ved en egen bestemmelse, jf. § 9h.

I loven er det ikke egne bestemmelser som gjennomføre direktivets bestemmelser om koordinering av og informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider samt prosedyrer for utstedelse av tillatelse. Grunnen synes å være at disse bestemmelsene ble vurdert som tilstrekkelig ivarettatt i Ledningsejerregisteret (LER), sammen med eksisterende ordninger i Danmark for samordning av bygge- og anleggsarbeider på tvers av sektorene, herunder ordninger som på en tilfredsstillende måte sikrer informasjon og åpenhet rundt planlagte bygge- og anleggsarbeider. Det vises i denne sammenheng til bransjesamarbeidet som er etablert på teleområdet i Danmark, jf. www.teleindu.dk. For øvrig kan det i denne sammenheng også vises til endringen som tidligere er gjort i *Lov om offentlige veje m.v.*, nærmere bestemt til endringene som er vedtatt i denne lovs §§ 73-79 og § 141 nr. 65. Bestemmelsene i §§ 73-75 inneholder nærmere krav til koordinering av gravearbeider på offentlig veiareal, jf. Lovforslag L 20 til Folketinget av 8. oktober 2014 s. 95. Veimyndigheten kan sette vilkår til gravetillatelser som gjelder for offentlige veiarealer. I tillegg er det tatt forbehold om at det kan utarbeides nærmere regler om koordineringen, vilkår med videre.

Når det gjelder tvisteløsningsorgan, jf. art. 10, er det i den danske loven lagt opp til at Erhvervsstyrelsen skal behandle og treffe avgjørelse i saker vedrørende (1) avslag på anmodninger om eller manglende inngåelse av avtale om tilgang til eksisterende infrastruktur, (2) manglende imøtekommelse av anmodning om opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur, (3) manglende imøtekommelse av anmodning om å kunne inspisere og foreta oppmålinger på spesifiserte elementer i den fysiske infrastrukturen, og (4) manglende imøtekommelse av anmodning om tilgang til bygningens tilkoblingspunkt eller til bygningsintern infrastruktur, jf. forslaget § 9n til § 9p. I Danmark håndterer Erhvervsstyrelsen både konkurranserettslige og ekomrettslige forhold.

8.3 Finland

I Finland vedtok Riksdagen 22. april 2016 *lov om sambygging og felles utnyttelse av nettinfrasturuktur*, som sammen med endringer i informasjonssamfunnsloven og justeringer i plan- og bygningsloven gjennomfører bredbåndsdirektivet i finsk rett.

Ikraftredelsestidspunktet er satt til 1. juli 2016, med unntak av endringene i plan- og bygningsloven, som trer i kraft 1. januar 2017.

I loven pålegges eiere/innehavere av ekomnett, energinett, vann- og avløpsnett og trafikknett, det vil si nettilbydere, på visse betingelser å imøtekomme andre nettilbyderes anmodninger om felles utnyttelse av nettelelementer ("strukturer og konstruksjoner i tilknytning til nettene). Det skal betales en rimelig kompensasjon for den felles utnyttelsen.

Videre må nettilbydere på bestemte vilkår gå med på å samarbeide om utbygging med andre nettilbydere (samordning av bygge- og anleggsarbeider). En forutsetning for samarbeid om utbygging skal være at kostnadene ikke skal øke for noen av partene, sammenliknet med om nettene bygges hver for seg. Reguleringen gjelder for samarbeid der minst én av partene er et kommunikasjonsnettverk. Det finske Kommunikationsverket skal være ansvarlig for å løse tvister om samarbeid.

Nettilbydere og myndigheter skal gjennom et særskilt sentralt informasjonspunkt tilgjengeliggjøre informasjon om infrastruktur og planlagte utbyggingsprosjekt for dem som har behov for informasjonen. I tillegg til informasjonspliktene som følger av direktivet, har Finland valgt å innføre en plikt til også å gi informasjon om kablernes posisjon. Bakgrunnen for dette er et ønske å gjøre det sentrale informasjonspunktet til en mer helhetlig tjeneste. Kommunikationsverket skal fungere som sentralt informasjonspunkt. Kommunikationsverket skal kunne begrense utlevering av informasjon, for eksempel av hensyn til vitale nasjonale sikkerhetsinteresser.

I forbindelse med nybygg eller omfattende renoveringer av bygg, skal det etableres interne kommunikasjonsnett som støtter høyhastighetskommunikasjon.

9 Hovedpunkter i forslaget

9.1 Formålsbestemmelse

Formålet med loven er å bidra til kostnadseffektiv etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, og sikre tilgang til informasjon om passiv fysisk infrastruktur og bygge- og anleggsarbeider. Dette skal blant annet oppnås ved å fremme felles bruk av eksisterende fysisk infrastruktur og ved å legge til rette for samordning av bygge- og anleggsarbeider. Tilrettelegging for tilgang til informasjon skal bidra til dette.

9.2 Myndighet etter loven

Departementet foreslår at Kongen, departementet og Nkom skal være myndighet etter loven. Departementet ser for seg at det vil være Nkom som skal føre tilsyn med at krav fastsatt i eller i medhold av loven er oppfylt.

9.3 Definisjoner

Artikkel 2 i direktivet definerer flere begreper som avviker fra annen norsk regulering. Det er etter departementets syn behov for i lovutkastet å definere sentrale begreper som "nettilbyder", "fysisk infrastruktur", "høyhastighetsnett", "tilkoblingspunkt" og "større renoveringsarbeid" som avviker fra, eller kan forveksles med, begreper som brukes i annen regulering eller i dagligtale forøvrig.

Øvrige definisjoner i artikkel 2 vurderes enten som selvforklarende eller tilfredsstillende og tilstrekkelig definert i gjeldende regulering. Dette gjelder "anleggsarbeid", "offentlig organ" og "offentlige forvaltningsorgan", jf. artikkel 2 henholdsvis nr. 4), 5) og 6). I tillegg til at nevnte begreper langt på vei er selvforklarende, inneholder gjeldende norsk rett allerede definisjoner som etter vårt syn er dekkende, jf. definisjonen av begrepet "bygge- eller anleggsarbeid" i Forskrift og sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplasser (byggherreforskriften), og Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningsaker (forvaltningsloven (fvl.) § 1). Direktivets definisjon av "offentligrettslig organ" ("bodies governed by public law") er identisk med tilsvarende definisjon i EUs anskaffelsesdirektiver, for eksempel definisjonen i det nye anskaffelsesdirektivet for klassisk sektor (direktiv 2014/24/EU artikkel 2 nr. 1 (4)). Se også forskrift om offentlige anskaffelser § 1-2 (2), som

implementerer gjeldende anskaffelsesdirektiv (2004/18/EC). Definisjonen av "Public sector body" er identisk med anskaffelsesdirektivenes definisjon av "Contracting authority".

Departementet mener at begrepet "tillatelse", jf. artikkel 2 nr. 10), er selvforklarende og vil omfatte alle avgjørelser truffet av et offentligrettslig organ etter en gitt prosedyre.

Når det gjelder direktivets definisjoner av begrepene "fysisk infrastruktur i bygninger", "høyhastighetsforberedt fysisk infrastruktur i bygninger" og "større renoveringsarbeid", jf. artikkel 2 nr. 7), 8) og 9), vises det til definisjonene av henholdsvis "fysisk infrastruktur" og "høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon". Etter departementets vurdering er det nødvendig å definere disse begrepene.

9.4 Taushetsplikt

Departementet foreslår at det utformes en egen taushetsbestemmelse i loven, jf. nærmere om dette i § 6 med merknader, for å sikre et likt nivå for konfidensialitet og taushetsplikt for alle nettilbydere omfattet av loven. Informasjon en tilbyder har ervervet om andre nettilbyderes infrastruktur eller forretningsforhold for å oppnå rettigheter etter denne lov, skal bare benyttes til det opplysningene var tiltenkt.

Departementet mener at taushetsplikten for utpekte medlemmer av tvisteløsningsorganet, som vil ha ulik sektorbakgrunn og representerer forskjellig type infrastruktur, bør behandles likt med hensyn til hvilken taushetsplikt som gjelder. Hensikten er å redusere eventuell usikkerhet med hensyn til om innholdet i taushetsplikten, både for tvisteløsningsorganets medlemmer og aktuelle nettilbydere, er det samme for alle involverte parter.

Departementet foreslår at taushetsplikten også skal omfatte ekstern tjenesteleverandør som eventuelt får i oppdrag å utføre oppgaven som sentral informasjonstjeneste.

9.5 Tilgang til fysisk infrastruktur

For å sikre utbyggere av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon tilgang til egnede fysiske infrastrukturer som allerede eksisterer i et område, oppstiller direktivet i artikkel 3 en egen bestemmelse som er ment å sikre tilgang til slik infrastruktur. Tilgangsbestemmelsen er ment å bidra til at etableringen av høyhastighetsnett blir billigere og mer effektiv. I lovforslaget § 7 legges det opp til gjenbruk av eksisterende fysisk infrastruktur mellom utbyggere av elektronisk kommunikasjonsnett og på tvers av sektorer. Direktivet legger opp til at eventuelle hindringer for at andre nettilbydere kan tilby utbyggere av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon tilgang til fysisk infrastruktur, må avvikles. Lovforslaget retter seg således ikke bare mot tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnettverk, men mot enhver eier av fysisk infrastruktur, som elektrisitet, vann og avløp, oppvarming- og transporttjenester (herunder jernbane- og veinett, havner og flyplasser) som er egnet til framføring av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Det understrekes at fysisk infrastruktur i denne sammenheng omfatter passivt element i et nett som er egnet for å gi plass til andre nettelementer, for eksempel rør, master, tårn stolper med videre (se § 5 nr. 2 og merknadene til denne). Tilgang til veigrunn som sådan er ikke omfattet.

I loven foreslås det at alle nettilbydere, slik disse er definert, skal ha plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang fra tilbydere som har til hensikt å etablere høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Tilgangen skal gis på rimelige og

rettferdige vilkår. Anmodningen om tilgang skal fremsettes skriftlig og skal inneholde en nærmere spesifisering av hvilke elementer av høyhastighets elektronisk kommunikasjonsnettverk det bes om tilgang for, inkludert en tidsplan. Eventuelle avslag skal være basert på objektive, transparente og forholdsmessige kriterier, som teknisk egnethet, plassmangel, sikkerhet og integritet i eksisterende nett mv.

Dersom tilgang blir nektet eller avtale ikke er inngått innen to måneder etter at skriftlig anmodning er mottatt, skal begge parter ha rett til å henvise spørsmålet til det nasjonale tvisteløsningsorganet.

Fysisk infrastruktur som anvendes til elektroniske kommunikasjonsnett kan også tenkes anvendt som fysisk infrastruktur for andre typer nett (resiprositet), og artikkel 3 i direktivet åpner for at tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett kan pålegges å gi tilgang til deres infrastruktur med henblikk på etablering av andre typer nett. Det foreslås ikke å innføre en slik resiprositet. Det vil si at det ikke foreslås plikt for tilbydere av høyhastighets elektronisk kommunikasjonsnett å gi tilgang til egen fysisk infrastruktur til andre nettilbydere, for eksempel tilbydere av elektrisitetsnett.

9.6 Samordning av bygge- og anleggsprosjekter

Samordning av anleggsarbeider kan potensielt gi betydelige besparelser, samt minimere ulempene som nærområdet påføres i den forstand at man unngår flere anleggsperioder. For å sikre dette, oppstiller direktivet i artikkel 5 en egen bestemmelse som skal sikre rett til slik samordning i forbindelse med helt eller delvis offentlig finansierte bygge- og anleggsarbeider.

I lovutkastet foreslås at nettilbyder som utfører helt eller delvis offentlig finansierte bygge- og anleggsarbeider, skal ha en plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning fra utbygger av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon om koordinering av anleggsarbeid på transparente og ikke-diskriminerende vilkår. Plikten gjelder uavhengig av om det er nettilbyderen selv eller en underentreprenør som gjennomfører prosjektet.

Anmodningen skal imøtekommes, forutsatt at dette ikke vil innebære ekstra kostnader, at det ikke vil påvirke kontrollen med koordineringen av arbeidet og at anmodningen er fremsatt i rett tid og minst én måned før det endelige prosjektet foreligges kompetente myndigheter med sikte på å oppnå tillatelse. Det foreslås dessuten gjort unntak fra bestemmelsene om koordinering av anleggsarbeid når anleggsarbeidet har et ubetydelig omfang eller når arbeidet vil ha innvirkning på eller ha betydning for nasjonal kritisk infrastruktur. Dette unntaket kan for eksempel komme til anvendelse for fysisk infrastruktur i bygninger, borettslag og små boligsammenslutninger.

Rimelige anmodninger om samordning av anleggsarbeider skal imøtekommes på transparente og ikke-diskriminerende vilkår. Videre foreslås hjemmel til å utarbeide nærmere regler om fordeling av kostnader i forbindelse med samordningen av det aktuelle bygge- og anleggsprosjektet. Dersom det oppstår en tvist, kan denne henvises til tvisteløsningsorganet.

9.7 Sentral informasjonstjeneste

Etter artikkel 10 nr. 4 i direktivet skal det utpekes et eller flere kompetente organer på nasjonalt, regionalt eller lokalt nivå for å utføre oppgavene knyttet til en sentral

informasjonstjeneste.¹³ Hensikten med opprettelse av sentral informasjonstjeneste er å operasjonalisere tilgangs- og samordningsplikten. Den sentrale informasjonstjenesten skal gi informasjon om planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider. Direktivet setter videre krav til at den sentrale informasjonstjenesten skal gi informasjon om søknads- og tillatelsesprosedyrer for bygge- og anleggsarbeider ved utbygging av høyhastighets elektronisk kommunikasjonsnett. Direktivet setter imidlertid ikke krav til at statene skal sikre tilgang til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur gjennom den sentrale informasjonstjenesten, jf. direktivets artikkel 4.

Departementet har vurdert to alternative måter å gjennomføre direktivet når det gjelder sentral informasjonstjeneste. Et alternativ er å etablere én eller flere informasjonstjenester som kun gir informasjon om planlagt anleggsarbeid for det aktuelle geografiske området, jf. artikkel 6 og lovforslaget § 11 og informasjon om søknads- og tillatelsesprosedyrer for bygge- og anleggsarbeider ved utbygging av høyhastighets elektronisk kommunikasjonsnett, jf. artikkel 7. Dette oppfyller kun de obligatoriske kravene i direktivet på dette punkt, slik departementet ser det. Et noe mer omfattende alternativ er å sikre at den, eller de, sentrale informasjonstjenesten(e) i tillegg gir tilgang til informasjon om nettilbydernes eksisterende fysiske infrastruktur etter direktivets artikkel 4, jf. lovutkastet § 8 første ledd.

Etter departementets vurdering foreligger det etter direktivet en plikt til å opprette en sentral informasjonstjeneste. Tilbyderne vil således uansett være pliktig å innrapportere opplysninger om planlagt anleggsarbeid for aktuelle geografiske områder til denne tjenesten. Hensynet til antall parter som berøres og for å lette tilgangen til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur i ulike sektorer, tilsier at også informasjon om eksisterende infrastruktur bør gjøres tilgjengelig gjennom sentrale informasjonstjeneste. Etter departementets vurdering vil en slik utvidet plikt representere en beskjeden tilleggsbyrde. I tillegg vil det etter departementets syn på denne bakgrunn være vanskelig å forsvare en mindre omfattende innrapporteringsplikt, når hensikten med direktivet og den foreslåtte loven er å legge til rette for en mer effektiv etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon og å sikre en effektiv bruk av eksisterende infrastruktur som er egnet for etablering av høyhastighetsnett. Departementet foreslår derfor et noe mer omfattende alternativ enn det direktivet legger opp til ved at den sentrale informasjonstjenesten også skal gi informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur, jf. lovutkastet § 20. Uavhengig av om det foreligger en plikt eller ikke til å opprette sentralt informasjonspunkt, kan etablering av slike løsninger ha flere selvstendige gode grunner for seg. Slik situasjonen er i dag støter flere utbyggere på utfordringer når det gjelder å innhente nødvendig informasjon¹⁴. Planleggere og prosjekterende må ofte innhente informasjon gjennom kontakt med hver enkelt netteier, som kan være tidkrevende. Det kan også oppstå situasjoner hvor det viser seg at en netteier man ikke har kontaktet, har infrastruktur som ville vært egnet for utbygging av høyhastighetsnett. Forskjellige

¹³ Rapporten fra Oslo Economics/ Simonsen Vogt Wiig antyder at direktivet kan forstås slik at det ikke er en plikt for medlemsstatene å opprette en eller flere sentrale informasjonstjenester og at direktivets fortalen gir rom for denne tolkningen. Etter departementets oppfatning, etter å konsultert EU-kommisjonen om dette spørsmålet, foreligger det imidlertid en slik plikt etter artikkel 6 og 7.

¹⁴ [Samfunnsøkonomisk analyse av nye krav til registrering og utveksling av informasjon om ledninger i grunnen](#). Oslo Economics, 2015.

utvekslingsformater blant ulike netteiere vil i praksis også ofte medføre merarbeid for den enkelte aktør. Et eller flere sentrale informasjonspunkt vil kunne bedre denne situasjonen. Slik departementet ser det vil ikke opprettelse av sentral informasjonstjeneste nødvendigvis behøve å være særlig omfattende. Informasjonstjenesten kan for eksempel i sin enkleste form utformes som en portalløsning med lenker til informasjonen som skal finnes der. Det bør imidlertid sikres løsninger for at både informasjonen og portalen ettersees på en forsvarlig måte, noe som på en kostnadseffektiv måte kan organisert i tilknytning til drift av for eksempel en eksisterende hjemmeside.

Det foreslås videre at myndigheten kan utpeke én eller flere sentrale informasjonstjenester som enten selv eller ved hjelp av ekstern tjenesteleverandør kan utføre oppgaven. På den ene side kan det være hensiktsmessig å overlate til kommunene å etablere sentral informasjonstjeneste fordi kommunene har størst geografisk nærhet til gravearbeidene og best oversikt over kommunalt regelverk på området. Det finnes i dag i hvert fall én privat aktør som tilbyr slike informasjonstjenester, jf. kapittel 5. På den annen side kan dette føre til ulik praksis mellom kommunene som samlet sett bidrar til å vanskeliggjøre en effektiv utbygging av høyhastighetsnett. Også konkurransehensyn kan tale for en sentral løsning hvor tilgang for ulike nettilbydere kan sikres på en ikke diskriminerende måte. Departementet mener derfor at en sentral løsning er å foretrekke. En slik sentral tjeneste kan tenkes lagt til eksisterende offentlige organer som Nkom eller Statens kartverk. Departementet registrerer at Sverige og Finland har valgt å legge denne tjenesten til tilsvarende nasjonale tilsynsorgan som Nkom i Norge. På den annen side har vi i Norge Statens kartverk som allerede i dag tilbyr en geoportal med søke- og visningsfunksjoner som gir tilgang til geodatasett, metadata og nettjenester til bruk for allmennheten. Kartverket har videre ansvaret for koordinering av tilgang til kartinformasjon om kabler i sjø og nasjonalt register over luftfartshindre som blant annet omfatter informasjon om master og kraftlinjer.

Samferdselsdepartementet inviterer høringsinstansene særskilt til å komme med synspunkter på valg av sentral informasjonstjeneste, samt etablering og organisering av slik tjeneste.

Informasjon om fysisk infrastruktur er nødvendig ikke bare i forbindelse med bredbåndsutbygging, men er også et sentralt informasjonsgrunnlag ved legging av andre typer ledninger, herunder for strøm, fjernvarme og vann- og avløp. Det gjelder i alle faser av anlegget, både i forbindelse med planlegging, prosjektering og koordinering av arbeider i grunnen. God tilgang til informasjon om ledninger i grunnen er ikke minst viktig for å kunne redusere kostnadene ved skade på ledninger i forbindelse med gravearbeider. Rapporten *Samfunnsøkonomisk analyse av nye krav til registrering og utveksling av informasjon om ledninger i grunnen* utarbeidet av Oslo Economics i 2015 på oppdrag av Kommunal- og moderniseringsdepartementet, viser at det er et betydelig gevinstpotensial ved bedre registrering av ledninger i grunnen.

Mange av de informasjonselementene som inngår i sentrale informasjonstjenester, vil også være aktuelle informasjonselementer i et bedre koordinert system for tilgang til informasjon om ledninger i grunnen. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil vurdere dette i forbindelse med det videre arbeidet med forenkling og forbedring av planprosessene etter plan- og bygningsloven. Det vil kunne være aktuelt å ta inn bestemmelser om dette som ny § 2-3 i plan- og bygningsloven kapittel 2 *Krav om kartgrunnlag, stedfestet informasjon mv.*

Departementet oppfordrer høringsinstansene spesielt til å komme med innspill til om sentral informasjonstjeneste bør inngå i, eller koples sammen med, et system for tilgang til informasjon om ledninger i grunnen.

9.8 Plikt til å gi opplysninger til sentralinformasjonstjeneste

Departementet foreslår at det innføres en bestemmelse som gir en plikt for nettilbyder til å gi opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur, jf. § 8 og bygge- og anleggsarbeider, jf. § 11, til sentral informasjonstjeneste. Plikten foreslås begrenset til opplysninger som allerede finnes i elektronisk format. Bestemmelsen gir altså ikke hjemmel for å pålegge innsamling av ny eller ytterligere informasjon.

For å lette tilgangen til opplysninger om eksisterende fysiske infrastrukturer, foreslås det å pålegge offentlige organ som på grunn av sin virksomhet allerede har slike opplysninger i elektronisk format, en plikt til å utlevere disse til sentral informasjonstjeneste. I den grad kommuner, veimyndigheter, Jernbaneverket, Statens Kartverk, NVE eller Nkom i kraft av sine oppgaver er i besittelse av opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur innen deres forvaltningsområde, skal disse utlevere slik informasjonen, dersom informasjonen finnes på elektronisk format, til den sentrale informasjonstjenesten. Hvilke opplysninger som skal utleveres, fremgår av § 8 første ledd.

Departementet viser til at forslaget innebærer at både nettilbyder og offentlig organ pålegges plikter som delvis kan være overlappende. Det foreslås derfor at plikten for offentlig organ til å stille informasjon til rådighet begrenses til å gjelde for de tilfeller informasjonen ikke allerede er tilgjengelig i den sentrale informasjonstjenesten. Departementet ber om særlige innspill til forslaget.

9.9 Informasjon og åpenhet

Direktivets artikkel 4 og 6 inneholder bestemmelser som er ment å sikre informasjon og åpenhet om eksisterende tilgjengelig fysisk infrastruktur og planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider. Slik informasjon og åpenhet kan sies å være en forutsetning for operasjonaliseringen av direktivets bestemmelser om tilgang til fysisk infrastruktur og samordning av bygge- og anleggsarbeider. Selv om det allerede eksisterer ordninger i praksis, vil gjennomføring av direktivet forutsette at det etableres ny regulering som sikrer informasjon og åpenhet om eksisterende fysisk infrastruktur og om planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider.

Det foreslås i lovutkastet § 8 at det skal gis tilgang til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur. Tilbydere av høyhastighetsnett skal, på anmodning, ha rett til et minimumssett av informasjon. Informasjonen skal omfatte område og rute, type og nåværende anvendelse av infrastrukturen og kontaktinformasjon. Den som anmoder skal presisere hvilket område det planlegges etablert høyhastighetsnett i. Tilgang til opplysningene skal gis innen to måneder etter at skriftlig anmodning er mottatt og på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår.

Etter departementets vurdering kan det også ha gode grunner for seg å vurdere å pålegge netteierne en plikt til i tillegg å gi informasjon om kablernes posisjon, det vil si x, y og z koordinatene, for nettets aktive og passive elementer. Slik informasjon har imidlertid både en

forretningssensitiv og en samfunnssikkerhetsmessig side som må ivaretas. En slik utvidelse av plikten etter direktivet er det anledning til, og etter departementets syn kan dette ha betydning med hensyn til vurderingen om det i fremtiden bør etableres en sentral, landsdekkende og myndighetsstyrt informasjonstjeneste, og eventuelt på hvilket tidspunkt jf. punkt 9.7.

Departementet oppfordrer høringsinstansene spesielt til å komme med innspill på dette punktet.

Hensikten med det ovennevnte informasjonskravet er at utbygger av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon skal kunne vurdere potensialet ved å benytte allerede eksisterende fysisk infrastruktur, og å begrense eventuell skade på allerede eksisterende infrastruktur i forbindelse med egen utbygging.

Det kan oppstå situasjoner hvor utbygger av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon har behov for befaring av den fysiske infrastrukturen. Nettilbyder skal derfor ved behov og på skriftlig anmodning, ha rett til befaring av spesifikke deler av den fysiske infrastrukturen.

Offentlige organ som i kraft av sine oppgaver har hele eller deler av minimumssettet av informasjon om en nettilbyders fysiske infrastruktur på elektronisk format, plikter på visse vilkår, jf. 9.7, å stille dette til rådighet via sentralt informasjonspunkt.

Det foreslås å gjøre unntak fra plikten til å gi informasjon om eksisterende infrastruktur dersom det er nødvendig av hensyn til nettsikkerhet og nettets integritet, vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, og drifts- eller forretningshemmeligheter. Ved konflikt om tilgang til informasjon om fysisk infrastruktur, skal begge parter ha rett til å henvise spørsmålet til det nasjonale tvisteløsningsorganet.

Det foreslås i lovutkastet § 11 en bestemmelse om at det skal gis tilgang til informasjon om bygge- og anleggsarbeider. Bestemmelsen tar sikte på å legge forholdene til rette for samordning av bygge- og anleggsarbeider på tvers av sektorer slik at utbyggere av høyhastighetsnett kan ta del i slikt arbeid, samt begrense ulempene for dem som berøres av bygge- og anleggsvirksomheten. For å legge til rette for samordning av bygge- og anleggsarbeid, skal derfor enhver infrastruktureier ha plikt til å gjøre tilgjengelig, på skriftlig anmodning fra en tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett, nærmere angitte minimumsopplysninger om pågående eller planlagte bygge- og anleggsarbeid. Dette omfatter bygge- og anleggsarbeid hvor tillatelse allerede er gitt, hvor søknad er under behandling eller hvor det vurderes søkt tillatelse til de neste seks månedene. Den skriftlige anmodningen skal spesifisere hvilket område det vurderes etablert elementer av infrastruktur for høyhastighetsnett i. Nettilbyder skal innen to uker fra mottatt anmodning gi tilgang til informasjonen på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår. Nettilbyderen skal gjøre tilgjengelig informasjon via den sentrale informasjonstjenesten.

Dersom det oppstår konflikt i forbindelse med anmodning om tilgang til informasjon om pågående eller planlagt anleggsarbeid, skal begge parter ha rett til å henvise spørsmålet til det nasjonale tvisteløsningsorganet, jf. lovutkastet § 15.

Departementet foreslår at det innføres plikt til å gi opplysninger til sentral informasjonstjeneste, jf. § 21. Plikten retter seg mot nettilbydere og gjelder opplysninger som allerede eksisterer i elektronisk format. Plikten gjelder videre offentlig organ som på grunn av sin virksomhet har opplysninger om nettilbyders fysiske infrastruktur.

9.10 Tillatelser

For å forenkle komplekse og tidkrevende tillatelsesprosedyrer i forbindelse med etablering av infrastruktur for høyhastighetsnett, inneholder direktivet i artikkel 7 en bestemmelse om at nødvendig informasjon om vilkår og prosedyrer for å oppnå tillatelser til anleggsarbeid i forbindelse med etablering av nevnte infrastruktur, skal gjøres tilgjengelig via den sentrale informasjonstjenesten dersom dette er etablert. Medlemsstatene kan bestemme at søknader om nødvendige tillatelser til anleggsarbeider hvor slike er nødvendig for etablering av høyhastighetsnett, skal kunne sendes via en sentrale informasjonstjeneste. Medlemsstatene skal sikre at tillatelse eller avslag gis senest fire måneder etter at fullstendig søknad er levert. Eventuelle avslag skal begrunnes ut fra objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige kriterier.

Departementet har kommet til at det ikke er hensiktsmessig også å foreslå en bestemmelse om at det skal være mulig å søke om tillatelser til anleggsarbeid i forbindelse med etablering av høyhastighetsnett via den sentrale informasjonstjenesten.

For å oppfylle direktivets krav om at søknad om at tillatelse eller avslag på søknad om anleggsarbeider hvor slike er nødvendig for etablering av høyhastighetsnett, foreslår departementet en endring i forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg (ledningsforskriften) § 4. I forslag til nytt fjerde ledd i denne bestemmelsen foreslår departementet at vegmyndigheten skal avgjøre søknad om tillatelse knyttet til utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon innen fire måneder fra mottak av fullstendig søknad.

Når det gjelder eventuelle søknader om anleggsarbeider i forbindelse med etablering av høyhastighetsnett som er søknadspliktige etter plb, er tidsfristene i direktivets artikkel 7 på fire måneder etter departementets syn ivaretatt i forskrift gitt med hjemmel i pbl. Forskrift 23. mars 2010 nr. 488 om byggesak (byggesaksforskriften) kapittel 7, gir nærmere regler om tidsfrister for saksbehandling som oppfyller direktivets krav om at søknad om tillatelse skal innvilges eller avslås innen fire måneder fra mottak av fullstendig søknad.¹⁵

9.11 Infrastruktur i bygninger

Av direktivets artikkel 8 nr. 1 følger det at alle nybygg og bygninger som gjennomgår større renovering, hvor det er søkt om byggetillatelse etter 31. desember 2016, skal være utstyrt med intern fysisk infrastruktur klargjort for etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, frem til nettermineringspunkt. Videre skal alle flermannsboliger hvor det er søkt om byggetillatelse etter 31. desember 2016 være utstyrt med ett tilkoblingspunkt, jf. artikkel 8 nr. 2. Plikten gjelder for både nybygg og bygg som gjennomgår større renovering. Det er anledning til å gjøre unntak fra denne plikten for enkelte kategorier av bygninger dersom kostnadene er uforholdsmessig store. Videre følger det av artikkel 9 at tilbydere av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste skal sikres tilgang til infrastrukturen som er etablert i bygningen.

¹⁵ Bygge- og anleggsarbeider for etablering av høyhastighetsnett vil være søknadspliktig etter plan- og bygningsloven kun i de tilfeller der arbeidene medfører at det etableres søknadspliktige konstruksjoner eller anlegg, eller i de tilfeller det må søkes om dispensasjon fra plan som ikke er del av byggesøknad.

Større renoveringsarbeider omfatter etter direktivet renoveringsarbeider som gjelder bygningsmessige endringer av hele eller vesentlige deler av den bygningsinterne infrastrukturen for elektronisk kommunikasjon og som krever byggetillatelse, jf. direktivet artikkel 2, nr. 9. Det er med andre ord to kriterier, som etter direktivet må være oppfylt, for at bygninger som gjennomgår vesentlige renoveringsarbeider skal omfattes av pliktene i artikkel 8. Arbeider på bygningsintern infrastruktur er i utgangspunktet ikke et søknadspliktig tiltak etter pbl. Etter departementets oppfatning bør pliktene gjelde for alle renoveringsarbeider som omfatter infrastrukturen for elektronisk kommunikasjon i bygningen, uavhengig av om arbeidene er søknadspliktige eller ikke, jf. forslag til definisjon av større renoveringsarbeider.

Departementet foreslår at det innføres nærmere angitte plikter om klargjøring for høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, jf. lovutkastet § 13 (se for øvrig vurderinger om forhold til pbl. kapittel 7.3). Det foreslås at plikten skal gjelde både for boliger og næringsbygg som har oppholdsrom. Plikten om klargjøring av næringsbygg omfattes ikke eksplisitt av direktivet, og departementet ber derfor spesielt om innspill om hvor hensiktsmessig en plikt også for næringsbygg anses å være. Bygninger uten oppholdsrom, som for eksempel rene lagerbygg, tekniske bygg og produksjonslokaler uten oppholdsrom, omfattes ikke. Det foreslås at plikten skal gjelde uavhengig av hvem som er tiltakshaver, det vil si at både private og offentlige tiltakshaver omfattes.

Departementet foreslår videre at det innføres plikt om at bygninger med flere bruksenheter skal utstyres med tilkoblingspunkt, jf. lovforslaget § 13 andre ledd. I henhold til direktivet skal denne plikten kun gjelde flermannsboliger, men departementet mener at det er like relevant for næringsbygg med flere bruksenheter og at det derfor er hensiktsmessig at plikten også gjelder disse. Ettersom dette vil innebære en utvidelse av plikten etter direktivet, inviterer Samferdselsdepartementet høringsinstansene særskilt om å komme med synspunkter på en slik utvidelse av plikten.

Departementet ser at utviklingen innen trådløse teknologier går i retning av stadig høyere hastigheter og at trådløst bredbånd på sikt kan gi brukere forventet opplevd hastighet på 30 Mbit/s eller høyere. Denne utviklingen kan tenkes å redusere behovet for fysisk infrastruktur i bygninger. Det foreslås unntak fra plikten til etablering av fysisk infrastruktur og tilkoblingspunkt for bygninger der det innendørs vil foreligge eller at det er planlagt etablering av tilbud om trådløst høyhastighetsnett som gjør at det ikke er behov for fysisk infrastruktur i bygningen. Det foreslås også å gi unntak for bygninger i områder hvor det ikke foreligger eller kan forventes å foreligge tilbud om høyhastighetsnett. Det vises til lovforslaget § 13.

Ettersom de foreslåtte unntakene vil innebære en innskrenkning av pliktene etter direktivet, inviterer Samferdselsdepartementet høringsinstansene særskilt om å komme med synspunkter på disse unntaksbestemmelsene.

I lovutkastet § 14 foreslås det å sikre at den som er bruksberettiget til tilkoblingspunkt og fysisk infrastruktur i bygninger, skal imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang fra tilbyder av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Tvist vedrørende tilgang til infrastruktur i bygning skal kunne legges frem for tvisteløsningsorganet.

Departementet foreslår i § 14 fjerde ledd at bestemmelsen ikke kommer til anvendelse i de tilfeller hvor bruksberettiget etter første ledd ikke er eier av den fysiske infrastrukturen i

bygningen eller tilkoblingspunktet, jf. direktivet artikkel 9 nr. 6. I Norge er det vanligvis slik at eier av infrastruktur i bygning også er den som eier bygningen. Typisk gjelder dette for borettslag og sameier. På denne bakgrunn kan det stilles spørsmål om hvorvidt det er behov for å gjennomføre artikkel 9 i norsk rett, fordi unntaksbestemmelsen vil gjelde i de fleste tilfeller. Departementet inviterer høringsinstansene spesielt til å komme med synspunkter på dette punktet.

9.12 Tvisteløsning

Direktivet artikkel 10 nr. 1 krever at det nasjonalt skal opprettes et eller flere organer med oppgave å behandle tvister som vil kunne oppstå i forbindelse med praktiseringen av direktivets bestemmelser om tilgang til fysisk infrastruktur (artikkel 3), samordning av bygge- og anleggsarbeider (artikkel 5), tilgang til informasjon (artikkel 4 og 6) og tilgang til infrastruktur i bygninger (artikkel 8). Etter artikkel 10 nr. 2 fremgår det videre at tvisteorganet eller -organene må være rettslig og funksjonelt adskilt fra enhver nettilbyder som omfattes av direktivet, jf. definisjonen av nettilbyder i direktivets artikkel 2 nr. 1. Det kan utpekes ett eller flere kompetente organer nasjonalt, regionalt eller lokalt for å utføre de oppgaver som er tiltenkt lagt til sentralt informasjonspunkt. Det kan bestemmes at nasjonalt tvisteløsningsorgan kan kreve gebyr for å utføre de oppgaver organet blir pålagt. Tilsvarende gjelder for sentral informasjonstjeneste. Siden direktivet ikke gjelder tilgang til selve veigrunnen vil etablering av et tvisteløsningsorgan ikke berøre eksisterende klagesystem fastsatt i ledningsforskriften § 21.

Det eksisterer per i dag ikke ett tvisteløsningsorgan med kompetanse til å behandle tvister som kan oppstå i forbindelse med direktivets bestemmelser. Det finnes imidlertid en rekke sektormyndigheter med kompetanse til å avgjøre tvister på hvert sitt område, for eksempel Nkom på området for elektronisk kommunikasjon, kommunene og fylkesmenn på området for plan- og bygningsrett med videre. I tillegg er det etablert flere uavhengige nemnder, slik som Brukerklagenemnd for elektronisk kommunikasjon, som det kan vurderes å benytte også for denne type oppgaver.

Departementet ser i utgangspunktet for seg fire ulike alternativer som de mest aktuelle for å implementere tvisteløsningsordningen i direktivet:

- funksjonen kan legges til ett av de eksisterende forvaltningsorganene på de tilgrensende rettsområdene,
- oppgavene kan fordeles mellom flere av disse avhengig av ansvarsområde,
- én av de eksisterende nemndene på tilgrensende områder kan utpekes, eller
- et nytt organ kan opprettes for formålet.

Det er ikke åpenbart hvilken sektormyndighet som vil være best egnet til å løse oppgavene som tvisteløsningsorgan. Selv om Nkom er sektormyndighet på området for elektronisk kommunikasjon, vil tvistene som kan oppstå gjelde tilgang til fysiske infrastrukturer som ligger utenfor Nkoms tilsynsområde. Tilsvarende gjelder for mange av problemstillingene som tvisteløsningsorganet skal ta stilling til og løse. Nkom tar ikke stilling til prisspørsmålet i forbindelse med ekspropriasjon etter ekomloven § 12-3, men har erfaring med å fastsette for eksempel maksimalpris for tilgang til ekomnett. Nkom har også omfattende generell

kompetanse og kunnskap om høyhastighetsnett som den foreslåtte loven skal fremme utbyggingen av. En klar fordel med å velge Nkom er at minst én av partene i tvisten alltid vil være tilbyder av elektronisk kommunikasjon.

Samferdselsdepartementet har vurdert muligheten for å spre oppgaven mellom flere instanser, for eksempel mellom Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Vegdirektoratet og Nkom. Selv om en slik spredning på den ene siden vil kunne bidra til at tvisteløsningsorganet til enhver tid vil inneha særkompetanse på den infrastrukturen som tvisten gjelder, f.eks. at NVE behandler tvister knyttet til felles utnyttelse av strøminfrastruktur, er ulempen med dette alternativet at det oppstår en risiko for utvikling av ulik praksis fra sektorområde til sektorområde. En slik delt løsning vil etter departementets syn ikke ivareta formålet med den foreslåtte loven på en tilfredsstillende måte.

De eksisterende, uavhengige nemdene på tilgrensende områder, for eksempel Brukerklagenemda for elektronisk kommunikasjon, håndterer i dag tvister i forbrukerforhold, slik at en helt annen kompetanse må bygges opp for å kunne håndtere tvister etter den foreslåtte loven. Dette vurderes som et mer kostnadskrevenende alternativ, spesielt når en ikke har kunnskap om antallet tvister og kompleksiteten av disse.

Å opprette et nytt dedikert tvisteløsningsorgan som er spesielt tilpasset formålet, kan i utgangspunktet fremstå som et godt alternativ. Det vil imidlertid trolig være klart mer kostbart og tidkrevende å etablere et nytt organ med kompetanse fra de ulike fysiske infrastrukturene som omfattes av reguleringen, herunder kunnskap og kompetanse relatert til økonomiske og tekniske spørsmål som vil kunne oppstå. Det forhold at en ikke har kunnskap om antallet tvister og kompleksiteten av disse, taler også imot dette alternativet.

Samlet sett anbefaler departementet at Nkom velges som tvisteløsningsorgan. Sverige, Danmark og Finland har valgt Nkoms søsterorganisasjoner. Departementet ser for seg at utfordringene med manglende kompetanse vedrørende annen infrastruktur enn ekomnett kan kompenseres ved å opprette en ekspertgruppe bestående av personer fra ulike relevante sektorer, som Nkom kan knytte til seg ved tvistebehandlingen. Forslaget innebærer å etablere en ny type tvisteløsningsorgan for denne type tvister mellom profesjonelle parter.

9.13 Sanksjoner

Det er etter departementets syn helt sentralt med et visst sanksjonsregime for å muliggjøre håndhevelsen av loven. Direktivets artikkel 10 overlater til nasjonale myndigheter å fastsette om, og i tilfellet hvilke, sanksjoner som skal legges til grunn ved overtredelse av nasjonale bestemmelser som gjennomfører dette direktivet. Den eneste føringen som direktivet gir i denne sammenheng, er at eventuelle sanksjoner må fremstå som hensiktsmessige, effektive og forholdsmessige, i tillegg til å ha en avskrekkende virkning.

Formålet med den nye loven skal være å legge forholdene til rette for en billigere og mer effektiv utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Dette skal oppnås ved at utbyggerne sikres tilgang til eksisterende fysisk infrastruktur i utbyggingsområdet. For å oppnå dette er tidsaspektet, det vil si rimelig raske avgjørelser og avklaringer, av stor betydning. På denne bakgrunn mener departementet at sanksjonsformen som har mest for seg, vil være tvangsmulkt. Det foreslås derfor i § 19 en hjemmel for å ilegge tvangsmulkt. Muligheten til å ilegge tvangsmulkt er erfaringsmessig et godt og effektivt virkemiddel for å

sikre at plikter fastsatt i lov, forskrift eller enkeltvedtak etterleves på en hurtig måte. Tvangsmulkt er ikke å anse som straff for å unnlate å etterkomme et pålegg, men skal være et oppfyllellespress som skal sikre at myndighetens pålegg etterleves. Dette medfører at adgangen til å ilegge tvangsmulkt bortfaller når kravet eller pålegg er oppfylt eller ikke lenger aktuelt. Tvangsmulkt kan ilegges uavhengig av utvist skyld. Departementet mener at det også bør vurderes å ta inn en lempningsregel om at myndigheten i særlige tilfeller helt eller delvis kan frafalle kravet om påløpt mulkt, som en sikkerhetsventil for de tilfellene hvor det etter at vedtaket er fattet kan inntre forhold som tilsier at kravet helt eller delvis ikke bør forfølges.

Det foreslås også innført en egen bestemmelse, jf. § 23, om innkreving av tvangsmulkt og gebyr slik at tvangfullbyrdelse kan skje direkte på grunnlag av disse bestemmelsene etter tvangfullbyrdslovens regler i § 4-1 siste ledd og § 7-2 bokstav (e). Det vil da ikke være nødvendig med dom for kravet før innkrevingen kan påbegynnes.

Departementet har vurdert å foreslå kompetanse til å ilegge overtredelsesgebyr, men har etter en nærmere vurdering kommet til at dette ikke nødvendigvis er påkrevd. Departementet ber om høringsinstansenes syn på dette.

10 Sikkerhetsmessige forhold ved lovforslaget

Det kan skade rikets selvstendighet og sikkerhet dersom uvedkommende får tilgang til skjermingsverdige objekter eller skjermingsverdige informasjon, jf. bestemmelsene om objektsikkerhet og informasjonssikkerhet i sikkerhetsloven. Skadepotensialet avhenger av hvor detaljert informasjon som samles og hvor sikkert denne informasjonen er lagret. Selv om det er mange tiltak man kan iverksette for å ivareta sikkerheten, kan økt informasjonsinnsamling og deling øke risikoen for at uvedkommende får tilgang til informasjon. For å unngå slike skadevirkninger, foreslås det i lovutkastet § 12 unntak fra plikt til å gi informasjon, samordning og adgang til befarings, at beskyttelse av kritisk nasjonal infrastruktur¹⁶ skal kunne gi grunnlag for å nekte samordning av og tilgang til informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider. Når det gjelder hva som er å anse som kritisk nasjonal infrastruktur, vises det til forslag til legaldefinisjon i sikkerhetsloven § 3 første ledd nytt nr. 21: «Kritisk infrastruktur; anlegg og systemer som er nødvendige for å opprettholde samfunnets grunnleggende behov og funksjoner» (jf. Prop. 97 L (2015 – 2016) og Innst. 352 L (2015 – 2016)).

Twisteløsningsorganet plikter ved behov å rådføre seg med Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og/eller Politiets sikkerhetstjeneste (PST) i saker som gjelder sikkerhetsmessige forhold.

Når det gjelder tilgang til fysisk infrastruktur i forbindelse med føringsveier og infrastruktur, for eksempel for jernbane, vei eller elektrisitet, skal kravene til sikkerhet fortsatt være høye, noe som kan føre til at det i noen tilfeller foreligger grunnlag for å nekte tilgang. Det påhviler imidlertid innehavere av slik infrastruktur en plikt til å imøtekomme rimelige anmodning om tilgang, og eventuelle avslag skal begrunnes innen de fastsatte frister. Sikkerhetskrav som

16 Prop. 97 L (2015-2016) og forslag til nytt nr. 21 i sikkerhetsloven § 3 første ledd

følger av annen lov eller forskrift, har dessuten forrang ved motstrid med denne lov. Slike særlige regler finnes innenfor de ulike sektorene som er omfattet av direktivet.

Det er i ulik grad fastsatt nasjonale krav i sektorlovgivningen om skjerming av ledningsinformasjon mot offentlig innsyn. Sikkerhetsloven er generell og sektorovergripende. I praksis opererer de ulike ledningssektorer under nokså ulike regimer når det gjelder grunnprinsipper for informasjonssikkerhet og skjerming. Reglene for informasjonssikkerhet knyttet til strømforsyning og fjernvarme fremstår her som de strengeste. Det er ikke gitt tilsvarende strenge regler innen andre ledningssektorer. Selv om det ikke er påkrevd etter noe regelverk, er det få ledningseiere som lar informasjon om ledningsnett ligge åpent tilgjengelig for allmennheten. Det gjelder for eksempel både for vannverkseiere og ekomtilbydere.

11 Økonomiske og administrative konsekvenser

11.1 Innledning

Innføring av direktiv 2014/69/EU i norsk rett i tråd med lovforslaget vil ha økonomiske og administrative konsekvenser både for offentlig forvaltning og for private og offentlige nettilbydere. Det pålegges flere oppgaver på et nasjonalt tvisteløsningsorgan, samt på ett eller flere sentrale informasjonspunkt. Etablering av et nasjonalt tvisteløsningsorgan og ett eller flere sentrale informasjonspunkt, vil innebære kostnader både i forbindelse med opprettelsen og med selve driften. På den annen side vil loven kunne bidra til å redusere kostnadene forbundet med utbygging av høyhastighetsnett og bidra til et bedre og raskere utbygd bredbåndstilbud. Eksempelvis vil store kostnadsbesparelser kunne oppnås gjennom redusert omfang av graving i offentlig vei, på grunn av bedre koordinering av anleggsarbeider og mer gjenbruk av eksisterende infrastrukturer. Reduserte kostnader kan samlet sett bidra til økte investeringer, fordi flere prosjekter blir lønnsomme. I 2014 investerte markedsaktørene totalt ca. 7,8 mrd. kr. i elektroniske kommunikasjonstjenester og -nett. Av dette utgjorde ca. 2,5 mrd. kr. investeringer i fibernett. Ny lov forventes samlet sett å bidra til en raskere og rimeligere etablering av infrastruktur for høyhastighetsnett, og dermed økt tilgjengelighet av høyhastighetsnett for sluttbrukere.

De siste årene har det vært betydelig interesse og forskning knyttet til virkningene av bredbånd. I 2015 gikk SSB gjennom en rekke studier om betydning av bredbånd i utviklede land i årene 2007-2014 (Rybalka og Skjerpen, 2015). I notatet skriver forskerne at: *“Gjennomgående viser studiene at utbredelsen av bredbåndsinfrastruktur har hatt en positiv effekt på økonomisk vekst og produktivitet (spesielt når en kritisk masse av infrastruktur er på plass), samt på arbeidsmarkedsrelaterte forhold som jobbsøking og yrkesdeltakelse.”*

Selv om store deler av landet allerede har tilbud om høyhastighetsnett, er det fortsatt områder i landet hvor innbyggere og virksomheter kun har tilgang til bredbånd med lavere hastigheter. Dette gjelder særlig områder med spredt bosetting. Økt tilgjengelighet til høyhastighetsnett i slike områder kan etter departementets vurdering ha positive økonomiske virkninger både gjennom å legge grunnlag for næringsutvikling i disse områdene lokalt og ved at de nasjonale markedene for å tilby og utvikle tjenester som krever høyhastighetsnett samlet sett blir større.

11.2 Konsekvenser for offentlige myndigheter

Forslaget til ny lov vil medføre behov for økte saksbehandlingsressurser hos Nkom i egenskap av tilsynsmyndighet og tvisteløsningsorgan. Videre vil opprettelse og drift av sentral informasjonstjeneste trolig innebære økte kostnader for offentlige myndigheter.

Etablering og drift av tvisteløsningsorganet vil medføre behov for økte saksbehandlingsressurser. Behovet vil avhenge av i hvilket omfang tilbyderne vil benytte seg av lovens system for tilgang til annen infrastruktur og bedre samordning av anleggsarbeid, og antall tvister som blir bragt inn for tvisteløsningsorganet. Antallet tvister er vanskelig å forutse, men antas uansett å bli relativt få fordi praksis i dag er at ledningseierne samarbeider om graving i veigrunn der det ligger til rette for det. Veimyndigheten kan dessuten stille krav om koordinering i forbindelse med tillatelsen. De fleste tvister vil derfor gjelde tilgang til eksisterende infrastruktur og ikke samordning av anleggsarbeider.

Oslo Economics har foretatt en overordnede vurdering av hvilket ressursbehov opprettelse og drift av et tvisteløsningsorgan vil kunne medføre. Vurderingene er blant annet basert på opplysninger om ressursbruken i andre organer med tilsvarende typer oppgaver som et eventuelt tvisteløsningsorgan vil kunne tenkes å ha. Oslo Economics har anslått årlige driftskostnader ved opprettelse av tvisteløsningsorgan i minimumsalternativet til 5 mill. kr. I tillegg til årlige driftskostnader vil det påløpe noen kostnader i forbindelse med opprettelse av tvisteløsningsorganet. Kostnadene er på et overordnet nivå vurdert å være i størrelsesorden 1-2 mill. kr.

Brukerfinansiering gjennom avgifter eller gebyrer ved bruk av tvisteløsningsorganet er en mulighet som bør vurderes. Det foreslås i lovforslaget at myndigheten gis kompetanse til å gi forskrift om gebyr og sektoravgift slik at Nkom kan kreve gebyr eller sektoravgift fra nettilbyderne til dekning av utgiftene både for tilsynsoppgavene og for oppsett og drift av tvisteløsningsorganet.

Det er foreslått, jf. § 20, at myndigheten kan utpeke sentral informasjonstjeneste. Funksjonen som sentral informasjonstjeneste vil utløse behov for tilleggsressurser. Avhengig av utformingen av den eller de sentrale informasjonstjenestene vil det medføre kostnader ved å etablere og drifte disse. Kostnadene vil blant annet være avhengig av omfanget av informasjonen som skal inngå i tjenesten samt graden av automatisering i utvekslingen. Kostnadene vil også variere avhengig av om man skal ha ett eller flere informasjonspunkt og i hvilken grad man velger å bygge på eksisterende løsninger.

Kostnadene ved å drive disse tjenestene kan også finansieres gjennom en brukerbasert gebyrordning. I tillegg til at det foreslås at myndigheten kan gi forskrifter om gebyrer ved bruk av denne type tjenester, er det i lovforslaget også tatt høyde for at Nkom gjennom en ordinær utlysning kan sette ut disse oppgavene til én eller flere private aktører.

Rettighetene og pliktene når det gjelder tilgang til annen infrastruktur og bedre samordning av anleggsarbeider, gjelder også myndigheter som eventuelt er netteiere og/eller utbyggere av høyhastighetsnett. Tidsfristene for å besvare anmodning om tilgang vil gjelde på samme måte som for private netteiere. Departementet kan ikke se at det eventuelle merarbeidet dette vil utløse vil være av en så omfattende karakter at oppgavene ikke vil kunne løses innenfor eksisterende rammer.

I tillegg er det etter departementets vurdering grunn til å anta at tilsynsoppgavene forbundet med loven vil utløse behov for ytterligere ressurser for Nkom.

Det må understrekes at de samlede kostnadene for ulike offentlige myndigheter som følge av innføring av direktivet må utredes nærmere. Det samme må mulighetene for gebyrfinansiering. Det endelige lovforslaget og tidspunkt for gjennomføring av direktivet i norsk rett må sees i lys av disse utredningene samt det budsjettmessige handlingsrommet.

11.3 Konsekvenser for bredbåndskunder

Den foreslåtte reguleringen vil føre til økt tilgjengelighet til høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon som følge av reduserte utbyggingskostnader. Lavere kostnader ved utbygging kan videre føre til at eldre infrastruktur raskere erstattes med infrastruktur av høyere kvalitet.

Lavere kostnader ved utbygging kan gi lavere priser for tilkobling for den enkelte sluttbruker.

Lavere utbyggingskostnader kan gi økt konkurranse med flere tilbydere i samme område. Økt konkurranse vil også kunne føre til lavere priser for sluttbrukere.

11.4 Konsekvenser for ekomtilbyderne

Den foreslåtte reguleringen har som formål å redusere kostnader for utbyggere av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Dette skal skje gjennom økte muligheter til anvendelse av allerede eksisterende infrastrukturer til etablering av høyhastighetsnett.

Reguleringen vil videre føre til reduserte kostnader for ekomtilbydere på grunn av større samordning av anleggsarbeider. Bedre informasjonstilgang vil også kunne redusere kostnader knyttet til planlegging og prosjektering.

Den foreslåtte reguleringen vil videre bidra til redusert risiko for graveskader. Bedre samordning og eventuell utnyttelse av annen infrastruktur gir muligheter for reduksjon i antall gravearbeider og dermed også graveskader. Bedre informasjon om eksisterende infrastruktur i grunnen vil også redusere risikoen for graveskader. Den siste effekten vil være svært avhengig av kvaliteten på informasjonen som utveksles.

Reguleringen forventes å medføre økt utbygging av høyhastighetsnett. Økt utbygging og flere aktører i samme område vil kunne gi prispress og noe lavere inntekter for ekomtilbydere.

Eventuelle konflikter om tilgang og samordning mellom ulike aktører kan medføre noe økt ressursbruk for ekomtilbyderne. Omfanget er avhengig av hvor effektivt tvisteløsningsorganet fungerer.

11.5 Konsekvenser for andre infrastrukturtilbydere enn ekomtilbydere (andre nettilbydere)

Den foreslåtte reguleringen vil gi gevinster gjennom mer samordning. Andre nettilbydere vil kunne oppnå reduserte anleggskostnader på grunn av mer samordning av graving samt bedre utnyttelse av annen infrastruktur. Bedre informasjon vil også kunne redusere kostnader knyttet til planlegging og prosjektering samt gi færre graveskader og mindre omgraving.

Den foreslåtte reguleringen vil videre gi redusert risiko for graveskader som følge av mer samordning og bedre informasjonstilgang.

Forslagene til ny regulering skal i utgangspunktet ikke øke andre nettilbyderes kostnader. Når det gis tilgang til eksisterende infrastruktur i forbindelse med utbygging av høyhastighetsnett, skal slik tilgang gis til rimelig vilkår, herunder pris. Departementet legger derfor til grunn at tilgangsplikten gir rom for at infrastruktureier får dekket sine kostnader forbundet med å gi tilgang.

Reguleringen vil kunne medføre noen administrative kostnader knyttet til å håndtere forespørsler om tilgang og informasjon. Kostnadene avhenger blant annet av hvilke typer krav som stilles til utveksling av informasjonen. Det legges til grunn at slike kostnader skal kunne dekkes av tilgangsprisen.

Eventuelle konflikter om tilgang og samordning mellom ulike aktører kan medføre noe økt ressursbruk. Omfanget er avhengig av hvor effektivt tvisteløsningsorganet fungerer.

11.6 Konsekvenser for kommuner

Kommunene har ulike roller og oppgaver som kan bli berørt av det nye forslaget til lov om bredbåndsutbygging. De kan være grunneiere, planleggere og utstedere av tillatelser etter pbl. Kommuner kan være nettilbydere, og kan i mange tilfeller være eiere av virksomheter som bygger ut og tilbyr høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. For det tilfelle at en kommune driver virksomhet som gjør at den kan anses å være en nettilbyder eller tilbyder av høyhastighetsnett, kommer den til å påvirkes av de foreslåtte bestemmelsene i den nye loven på samme måte som øvrige infrastruktureiere, jf. kapittel 11.5 og ekomtilbydere, jf. 11.4.

En kommune er videre et offentlig organ. Dette betyr at kommunene vil bli omfattet av plikten til å gi opplysninger til sentralt informasjonstjeneste, jf. § 21 fjerde ledd. Plikten begrenses imidlertid til opplysninger som kommunen allerede besitter på elektronisk format og som ikke allerede finnes tilgjengelig via den sentrale informasjonstjenesten. En kommune vil også kunne bli omfattet av den foreslåtte plikten til å koordinere bygge- og anleggsarbeider, samt gi opplysninger om slike prosjekter. En slik plikt oppstår for øvrig også, som nevnt ovenfor, overfor private aktører som har prosjekter som er helt eller delvis offentlig finansiert.

Dersom kommunen eier bygninger vil den kunne bli påvirket av de foreslåtte bestemmelsene om infrastruktur i bygninger,

Kommunene nevnes også som mulig forvalter av oppgaven som sentral informasjonstjeneste. Dersom kommunene skulle utpekes som sentral informasjonstjeneste, vil dette medføre økte kostnader for kommunene for å etablere og drifte tjenesten. Kostnadene vil avhenge av utformingen av tjenesten, herunder omfanget av informasjonen som skal inngå i tjenesten samt graden av automatisering i utvekslingen. Kostnadene vil også variere avhengig av om man velger å bygge på eksisterende løsninger eller bygger nye. I tillegg vil trolig kostnadene variere mellom kommuner avhengig av hvordan kommunene har organisert og systematisert den informasjonen kommunene allerede besitter når det gjelder søknads- og tillatelsesprosedyrer ved utbygging av høyhastighetsnett og informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider og hvor lett det er å gjøre denne tilgjengelig for tredje part. Det fremgår av

forslaget at oppgaven som sentral informasjonstjeneste kan være brukerfinansiert. Som omtalt ovenfor må mulighetene, og det budsjettmessige handlingsrommet for dette, utredes nærmere før endelig lovutkast foreligger.

11.7 Konsekvenser for nye og eksisterende bygg

Forslaget til ny lov inneholder bestemmelser om at nyoppført og nyrenovert bygning med oppholdsrom skal være klargjort innvendig med fysisk infrastruktur for fremføring av høyhastighetsnett, det vil si være utstyrt med intern fysisk infrastruktur for etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Etter departementets vurdering vil utrustning av flermannsbolig, enten under konstruksjon – eller i forbindelse med renovering som omfatter hele eller en vesentlig del av infrastrukturen i bygget, med for eksempel trekkør eller annen bygningsintern infrastruktur for høyhastighetsnett, medføre begrensede ekstra kostnader. Dette er utrustning de fleste nye bygg sette opp med i dag. Når det gjelder næringsbygg følger ikke plikten til slik utrustning direkte av direktivet. Departementet ber spesielt om innspill vedrørende hvorvidt det vil være formålstjenlig å også inkludere næringsbygg som pliktsubjekt i denne sammenheng. Departementet viser videre til at de foreslåtte bestemmelsene om infrastruktur i bygninger inneholder konkrete unntak og hjemmel for myndigheten til gjennom enkeltvedtak å unnta tiltakshavere fra pliktene. Departementet ser at utviklingen går i retning av større innslag av mobilt bredbånd, noe som kan redusere behovet for fysisk infrastruktur i bygninger. Det er derfor lagt opp til unntak for bygninger der det foreligger eller forventes å foreligge tilbud om høyhastighetsbredbånd som ikke krever fysisk infrastruktur. Samtidig gis det også unntak for bygninger i områder hvor det ikke foreligger og det ikke kan forventes å foreligge tilbud om faste bredbåndstjenester.

På denne bakgrunn er det departementets vurdering at bestemmelsene om å utruste nyoppførte og nyrenovert bygg med infrastruktur klargjort for høyhastighetsnett i liten grad vil føre til økte kostnader for utbyggere av bolig- og næringsbygg. På den annen side vil bestemmelsene kunne bidra til å spare kostnader ved at det unngås at byggeier må installere infrastruktur for høyhastighetsnett på et senere tidspunkt fordi entreprenør eller utbygger ved prosjektering av bygning ikke har tatt hensyn til behovet for at bygning er utrustet med infrastruktur som er tilrettelagt for høyhastighetsnett.

11.8 Andre virkninger

Gravearbeider som foregår i veigrunn vil ofte føre til stengte veier. Dette vil igjen kunne gi trafikale ulemper i form av omkjøringer og forsinkelser. Forslaget vil bidra til forbedret fremkommelighet grunnet færre gravearbeider.

Ved opprettelse av én eller flere sentrale informasjonstjenester vil informasjonen som eventuelt samles, kunne være til skade for rikets sikkerhet om den faller i hendene på uvedkommende. Informasjon om skjermingsverdige objekter kan være sikkerhetsgradert og beskyttet etter bestemmelser i og i medhold av lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven). Dette kan legge begrensinger på muligheten til å dele denne type informasjon. Begrensningene gjelder først og fremst enkeltopplysninger om skjermingsverdige objekter etter sikkerhetsloven, men kan også gjelde åpne data som sammenstilt og fortolket, kan utgjøre en samfunnsrisiko.

For skjermingsverdige objekter er tilgangen til slike objekter også regulert av bestemmelser i og i medhold av sikkerhetsloven. Dette kan legge begrensninger på tilgang og bruk av skjermingsverdige objekter til å etablere høyhastighetsnett. Informasjon om annen samfunnskritisk infrastruktur, slik som Forsvarets anlegg, kan være også være sikkerhetsgradert i sikkerhetslovens forstand selv om anlegget ikke tilfredsstillende kriteriene om skjermingsverdige objekt. Denne typen informasjon vil fortsatt måtte behandles i tråd med sikkerhetslovens bestemmelser.

12 Merknader til lovforslaget

Til § 1 Formål

Den foreslåtte bestemmelsen, som er ment å gjennomføre direktivets artikkel 1, presiserer at formålet med loven skal være å legge forholdene til rette for en billigere og mer effektiv utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, samt å sikre tilgang til informasjon om passiv fysisk infrastruktur og bygge- og anleggsarbeider. Formålet skal oppnås ved at utbyggerne sikres tilgang til og informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur i utbyggingsområdet og ved mer samordnet utbygging av ny infrastruktur blant annet gjennom tilgang til informasjon om pågående og planlagte bygge- og anleggsarbeider. Det vises til merknaden til § 2 som nærmere angir hvilken infrastruktur det siktes til. Nærmere definisjon av høyhastighetsnett følger av § 5 nr. 3.

Til § 2 Saklig virkeområde

Den foreslåtte bestemmelsen retter seg mot enhver eier av fysisk infrastruktur, som elektronisk kommunikasjon, elektrisitet, vann og avløp, oppvarming- og transporttjenester (herunder jernbane- og veinett, havner og flyplasser) som er egnet til framføring av elektronisk kommunikasjon. Loven gjelder samordnet utbygging og felles utnyttelse av slike nett hvor en av partene er utbygger av høyhastighetsnett.

Det foreslås også i *første ledd* at loven skal gjelde nettilbyders plikt til å gi opplysninger til sentral informasjonstjeneste, jf. nærmere omtale i merknaden til § 22.

Det foreslås i *annet ledd* at ekomlovens regler skal ha forrang ved motstrid med regler i denne lov. Dette er i tråd med artikkel 1 nr. 4 i direktivet.

Det foreslås i *tredje ledd* at det ved enkeltvedtak eller forskrift kan fastsettes hva som kan anses å falle innenfor lovens saklige virkeområde og om helt eller delvis unntak for bestemte organer og saksområder.

Til § 3 Geografisk virkeområde

Forslaget innebærer en presisering av at loven gjelder fastlands-Norge. Det foreslås at Kongen i forskrift eller ved enkeltvedtak kan gi bestemmelser som innskrenker eller presiserer det geografiske virkeområdet for loven eller enkelte bestemmelser i loven, såfremt dette følger av internasjonale avtaler som Norge er part i, eller dette er nødvendig på grunn av de stedlige forholdene.

Loven gjelder ikke Svalbard, Jan Mayen eller bilandene. Når det gjelder Jan Mayen og bilandene anses ikke loven praktisk relevant i dag. Svalbard er ikke en del av EØS-området, og direktivet gjelder derfor ikke for Svalbard. Det foreslås at det gis anledning til ved forskrift at loven også gis anvendelse på Svalbard, Jan Mayen og bilandene med hensyn til særlige regler av hensyn til stedlige forhold.

Til § 4 Myndighet etter loven

Det foreslås at myndighet etter loven skal være Kongen, departementet og Nkom. Nærmere funksjonsfordeling kan fastsettes av Kongen.

Det foreslås å gi en hjemmel for å kunne delegerer myndighet etter loven på begrensede områder til private rettssubjekter. Dette kan for eksempel være aktuelt for funksjonen som sentral informasjonstjeneste. Det finnes i dag private aktører som tilbyr slike informasjonsløsninger.

Til § 5 Definisjoner

Direktivet inneholder terminologi og begreper som avviker fra gjeldende lovgivning på området for elektronisk kommunikasjon, og terminologi og begreper som mer indirekte brukes eller som allerede er definert i gjeldende lovgivning.

Formålet med den foreslåtte bestemmelsen er å sikre overensstemmelse med allerede anvendte og kjente definisjoner på området for elektronisk kommunikasjon. Forslaget implementerer flere av definisjonene i direktivets artikkel 2. Ikke alle definisjonene i artikkelen foreslås gjennomført ved at det etableres egne definisjoner i lovforslaget, fordi begrepene anses selvforklarende eller tilfredsstillende definert i gjeldende lovgivning.

Til nr. 1 Nettilbyder

Bredbåndsdirektivet artikkel 2 nr. 1 inneholder en definisjon av begrepet nettilbyder. I bestemmelsen foreslås at begrepet ikke avgrenses til bare å omfatte nettilbyder på området for elektronisk kommunikasjon, men også virksomheter som leverer tjenester på en rekke andre områder. For elektronisk kommunikasjon vil i utgangspunktet enhver tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett omfattes, eksempelvis tilbydere av mobilnett, fast bredbånd og kabel-TV-nett. Dette vil gjelde uavhengig av om tilbyder er utpekt som tilbyder med sterk markedsstilling i medhold av ekomloven eller ikke. Også virksomheter som stiller fysisk infrastruktur til rådighet for levering av elektroniske kommunikasjonstjenester uten selv å være tilbyder, vil være omfattet. Dette gjelder for eksempel kommuner eller andre som investerer i fysisk infrastruktur med tanke på å stille denne til rådighet for tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett.

Begrepet er også ment å omfatte virksomheter som stiller fysisk infrastruktur til rådighet for levering av tjenester i forbindelse med produksjon, transport, herunder jernbane, veier, havner og lufthavner eller distribusjon av gass, elektrisitet og offentlig belysning, oppvarming, samt vann og avløp. Blant de virksomheter som omfattes av begrepet, vil typisk være

energiselskaper, vannverk og leverandører av fjernvarme, lokale, regionale og sentrale veimyndigheter, Jernbaneverket, og Avinor.

Nettilbyder vil være den som eier eller som på annen måte råder over den aktuelle fysiske infrastrukturen gjennom for eksempel lån, leie eller leasing.

Til nr. 2 Fysisk infrastruktur

Den foreslåtte bestemmelsen er ment å gjennomføre direktivet artikkel 2 nr. 2 og definerer begrepet "fysisk infrastruktur". Selv om begrepet i og for seg omfattes av definisjonen av begrepet "tilhørende fasilitet" i ekomloven § 1-5 nr. 6, foreslås det inntatt en egen definisjon i det begrepet fysisk infrastruktur etter direktivet har en snevrere betydning. "Tilhørende fasilitet" omfatter blant annet elementer i nettet, som for eksempel fiberoptiske kabler med videre. Dette er elementer som ikke omfattes av direktivets definisjon av fysisk infrastruktur. Begrepet står imidlertid sentralt i direktivets øvrige bestemmelser, hvilket tilsier at det er behov for å etablere en egen definisjon.

Med fysisk infrastruktur siktes det til den passive basisinfrastrukturen i et nett som gir rom til ulike nettelementer. Den passive infrastrukturen er for eksempel trekkør, kabelgater, master, tårn, ledningspenn i luft, gatekabinett med videre. Begrepet omfatter også fysisk infrastruktur etablert i forbindelse med utbygging av både faste og mobile nett for elektronisk kommunikasjon, og fysisk infrastruktur etablert i forbindelse med distribusjon av andre tjenester enn elektronisk kommunikasjon, herunder på andre virksomhetsområder, jf. merknaden til definisjonen av "nettilbyder" nedenfor.

Når det gjelder fremføringsveier i grunnen, herunder under offentlig vei, kan disse enten være etablert ved at nettelementene, for eksempel kabel, legges direkte i grunnen med overdekking av masse, eller ved at det er etablert trekkør eller kulverter i grunnen som infrastrukturen deretter trekkes igjennom. Sistnevnte typer fremføringsveier er eksempler på fysisk infrastruktur som omfattes, mens førstnevnte type fremføringsveier, det vil si der infrastrukturen er lagt direkte i grunnen med masseoverdekning, ikke omfattes av begrepet fysisk infrastruktur i lovforslaget. Dette medfører at loven ikke gir rett til tilgang til veigrunnen som sådan, jf. § 8.

Det foreslås at definisjonen av fysisk infrastruktur ikke skal omfatte rør til fremføring av drikkevann. Videre foreslås at loven ikke skal gjelde for kabler for elektronisk kommunikasjon, herunder mørk fiber. Kabler og mørk fiber blir først aktive nettelementer ved tilgang til, eller lyssetting til selve kabelen, og er ikke å anse som fysisk infrastruktur etter loven.

Til nr. 3 Høyhastighetsnett

Direktivet artikkel 2 nr. 3 definerer begrepet "høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon". Begrepene "elektronisk kommunikasjon" og "elektronisk kommunikasjonsnett" er allerede definert i ekomloven § 1-5 nr. 1 og 2. Det foreslås at begrepet "høyhastighetsnett" i denne loven skal forstås som et elektronisk

kommunikasjonsnett som er i stand til å levere bredbåndstilknytning med hastigheter på minst 30 Mbit/s nedstrøms.

Begrepet er teknologinøytralt og omfatter således både radiobaserte (trådløse) og faste elektroniske kommunikasjonsnett som brukes til formidling av elektroniske kommunikasjons tjenester.

Det legges opp til at myndigheten i tvilstilfeller avgjør om et nett faller innenfor definisjonen av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, jf. § 2 fjerde ledd. Det er en rekke forhold som kan avgjøre faktisk tilgjengelig hastighet i et bredbåndnett, blant annet avstand mellom noder og tilkoblingspunkt og valg av nettverksteknologi. Vurderingen skal ta utgangspunkt i den hastighet det er sannsynlig at nettet vil kunne levere etter at det er utbygd.

Til nr. 4 Større renoveringsarbeid

Direktivets artikkel 2 nr. 9 definerer begrepet "større renoveringsarbeid". Med begrepet menes bygge- og anleggsarbeider som omfatter hele eller vesentlige deler av den fysiske infrastrukturen i bygningen som er egnet for elektronisk kommunikasjon, uavhengig av om arbeidene er søknadspliktige eller ikke etter pbl.

Renoveringsarbeider som ikke påvirker eller omfatter hele eller vesentlige deler av den fysiske infrastrukturen i bygningen er ikke omfattet av definisjonen. Eksempelvis vil fasadearbeider eller arbeider på bærende konstruksjoner ikke være omfattet dersom disse arbeidene ikke påvirker hele eller vesentlige deler av den fysiske infrastrukturen i bygningen som egner seg for fremføring av elektronisk kommunikasjon.

Til nr. 5 Tilkoblingspunkt

Direktivet artikkel 2 nr. 11 definerer begrepet "access point" eller "adgangspunkt" i dansk oversettelse. Departementet foreslår å benytte begrepet tilkoblingspunkt som også er brukt i ekomforskriften § 9-1 tredje ledd. Begrepet "tilkoblingspunkt" angir et fysisk punkt i eller utenfor en bygning hvor tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett kan koble seg opp mot infrastruktur for elektronisk kommunikasjon inne i bygningen. Ekomforskriften §9-1 har krav om at sammenkopling av privat og offentlig ekomnett så langt det er mulig skal skje i ett fysisk tilkoblingspunkt, og at dette utformes på en måte som gjør det mulig å skifte tilbyder. Begrepet "tilkoblingspunkt" må ikke forveksles med "nettermineringspunkt" definert i ekomloven § 1-5 nr. 8.

Til § 6 Taushetsplikt

Formålet med den foreslåtte bestemmelsen er å sikre at uvedkommende ikke får tilgang til opplysninger som er underlagt taushetsplikt.

Første ledd skal sikre nettilbydernes krav på konfidensialitet. Taushetsplikten gjelder uavhengig om det dreier seg om faste eller midlertidige arbeidsforhold og vil ha virkning etter at arbeidsforholdet eller tjenesten er avsluttet.

Etter *annet ledd* kan ikke informasjon en tilbyder har ervervet om andres nett eller forretningsforhold benyttes utover lovlige behandlingsformål. Lovlige behandlingsformål kan for eksempel være opplysninger regulert i konsesjon etter personopplysningsreguleringen.

Tredje ledd fremhever at det også påhviler tilbyder en aktivitetsplikt for å hindre at andre enn de som rettmessig skal få tilgang opplysningene får kjennskap til disse. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig å forholde seg taus for å oppfylle taushetsplikten, det følger oftest med en aktivitetsplikt for å bevare taushet om taushetsbelagt informasjon.

Etter *fjerde ledd* omfattes medlemmer av tvisteløsningsorganets ekspertgruppe av taushetsplikten. Departementet legger til grunn at tvisteløsningsorganet som sådan utgjøres av Nkom og dekkes av forvaltningslovens taushetspliktbestemmelser. Det vil som regel være avgjørende for organets ivaretagelse av sine oppgaver at det har tilgang til alle typer informasjon som kan være aktuelle for å avgjøre tvisten, også taushetsbelagt informasjon. For at tvisteløsningsorganet fullt ut skal kunne utføre sine oppgaver, skal alle medlemmene i organet være underlagt taushetsplikt om det som har fremkommet i forbindelse med tvisteløsningen. Taushetsplikten begrenser ikke nettilbyders opplysningsplikt til tvisteløsningsorganet.

Det foreslås i *femte ledd* at taushetsplikten etter første og annet ledd også skal omfatte ekstern tjenestetilbyder som eventuelt skal ivareta funksjonen som sentral informasjonstjeneste.

Til § 7 Tilgang til fysisk infrastruktur

Den foreslåtte bestemmelsen er ment å gjennomføre direktivets artikkel 3 nr. 1 til nr.4.

Formålet med den foreslåtte bestemmelsen er å sikre tilgang til og legge forholdene til rette for gjenbruk av eksisterende fysisk infrastrukturer som kan brukes i forbindelse med etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, jf. definisjonene i § 5 nr. 1. og 2. Ved å legge forholdene til rette for gjenbruk av eksisterende fysisk infrastruktur, bidrar dette til mer effektiv utnyttelse av denne infrastrukturen, samtidig som utbyggingskostnadene forbundet med etablering av høyhastighetsnett reduseres. Videre reduseres samfunnsmessige og miljømessige omkostninger, som for eksempel potensiell forurensning, støy og andre ulemper som ellers vil kunne oppstå i forbindelse med bygge- og anleggsvirksomhet.

Det foreslås i *første ledd* at nettilbyder skal ha plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett om tilgang til egen infrastruktur. Plikten til å gi tilgang skal gjelde der anmodende tilbyder har til hensikt å bygge ut høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Begrepet "tilbyder" omfatter i tillegg til de som allerede tilbyr høyhastighetsnett, også virksomheter som har til hensikt å etablere høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, eksempelvis virksomhet som har blitt tildelt frekvenstillatelse, men som i utbyggingsfasen ikke tilbyr tjenester kommersielt. Hva som er utgjør en rimelig anmodning, vil avhenge av de konkrete omstendighetene i den enkelte sak, jf. tredje ledds liste over momenter som kan føre til avslag på en anmodning.

Det foreslås videre at tilgangsanmodningen skal være skriftlig og nærmere spesifisere tidsrammen for når utbyggingen skal skje, samt hvilke deler av den fysiske infrastrukturen det anmodes om tilgang til.

Grensedragningen mot ekspropriasjonsinngrep etter ekomloven § 12-3 og samlokalisering etter § 4-4 vil måtte avgjøres konkret basert på inngrepets karakter.

Det foreslås i *annet ledd* at det skal gis tilgang på rimelige vilkår, herunder at tilgangen skal gis mot rimelig vederlag. Hva som er rimelige vilkår, herunder et rimelig vederlag, vil måtte vurderes konkret i det enkelte tilfellet. Flere forhold kan påvirke vilkårene, for eksempel økning i vedlikeholdskostnader, utgifter knyttet til tilpasning, utgifter til eventuelle forebyggende beskyttelsestiltak for ivaretagelse av nettsikkerheten og nettintegriteten, samt erstatningsansvarsordninger. Vederlaget skal dekke nettilbyders kostnader ved å gi tilgang og gi en rimelig avkastning på investert kapital. Det bør videre vurderes som rimelig at eieren av infrastrukturen det er gitt tilgang til, ved en eventuell senere flytting eller oppgradering av infrastrukturen, ikke skal ha ekstra kostnader som følge av at det er gitt innplassering av utstyr fra tilbyder av høyhastighetsnett.

I bestemmelsens *tredje ledd* angis mulige relevante hensyn ved vurderingen av om anmodningen kan sies å være rimelig. Det skal legges vekt på hvorvidt den fysiske infrastrukturen er teknisk egnet for samlokalisering med høyhastighetsnettet som skal bygges, og hvorvidt det foreligger plassbegrensninger. Herunder skal det legges vekt på hvorvidt nettilbyderen kan sannsynliggjøre fremtidig plassbehov som utelukker samlokalisering.

Det skal også legges vekt på om det foreligger forhold som tilsier at samlokalisering ikke bør skje av hensyn til offentlig sikkerhet eller folkehelse, om imøtekommelse av tilgangsanmodningen vil være til skade for nettsikkerheten eller integriteten, herunder nasjonal kritisk infrastruktur¹⁷. Det skal også legges vekt på eventuell risiko for at slik samlokalisering vil påvirke øvrig tjenesteleveranse over samme fysiske infrastruktur. Videre vil tilgangsanmodning normalt ikke være rimelig der vedkommende nettilbyder tilbyr tilgang til annen egnet fysisk infrastruktur, under forutsetning av at denne tilbys på rimelige vilkår.

Opplistingen av vurderingstemaer er ikke ment å være uttømmende. Også andre hensyn enn de som er nevnt kan være relevante ved vurderingen, jf. også § 8 om krav til anmodningen.

Det foreslås i *fjerde ledd* at eventuelt avslag på tilgangsanmodning skal være skriftlig og foreligge senest innen to måneder etter at nettilbyder har mottatt fullstendig anmodning, jf. merknaden til første ledd ovenfor. Avslag skal begrunnes og være basert på objektive, transparente og forholdsmessige kriterier. Avslag om tilgang kan bringes inn for nasjonalt tvisteløsningsorgan for avgjørelse. Det samme gjelder dersom tilbakemelding på anmodning om tilgang ikke blir besvart innen to måneder fra datoen anmodningen er mottatt hos nettilbyder.

I *femte ledd* foreslås en forskriftshjemmel for å kunne gi utfyllende bestemmelser om tilgang til fysisk infrastruktur. I tillegg foreslås kompetanse til å kunne fatte enkeltvedtak ved behov.

¹⁷ Definisjon av kritisk infrastruktur følger av direktiv 2008/114, art 2 (dansk oversettelse): "aktiver, systemer eller dele deraf, der befinder sig i medlemsstaterne, og som er væsentlige for opretholdelsen af vitale samfundsmæssige funktioner og menneskers sundhed, sikkerhed og økonomiske eller sociale velfærd, og hvis afbrydelse eller ødelæggelse i væsentlig grad ville påvirke en medlemsstat som følge af, at disse funktioner ikke kan opretholdes".

Til § 8 Tilgang til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur

Bestemmelsen gjennomfører direktivets artikkel 4 nr. 1, 4, 6 og 7.

Formålet med den foreslåtte bestemmelsen er å sikre at det kan skje en effektiv og hensiktsmessig planlegging av utbygging av høyhastighetsnett slik at forholdene legges til rette for effektiv bruk av eksisterende fysisk infrastruktur i områdene hvor utbygging er planlagt. Med adgang til opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur i et område vil det være mulig for anmodende tilbyder å vurdere utnyttelsespotensialet i andre nettilbyderes eksisterende fysiske infrastruktur.

Det foreslås i *første ledd* at nettilbyder skal ha plikt til å imøtekomme anmodninger om tilgang til nærmere bestemte opplysninger om den fysiske infrastrukturen som han råder over. Plikten gjelder bare når anmodningen kommer fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som planlegger å bygge ut høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Det foreslås at nettilbyder skal ha plikt til å opplyse om den nærmere lokaliseringen av den fysiske infrastrukturen, herunder trasévalget eller ruten til infrastrukturen. Videre skal det opplyses om infrastrukturtype og gjeldende anvendelse av infrastrukturen. Med "infrastrukturtype" menes de elementene som er omfattet av definisjonen av fysisk infrastruktur for elektronisk kommunikasjon, for eksempel rør, master, kabelgater med videre. Med "anvendelse" siktes det til hva infrastrukturen benyttes til i dag, for eksempel til elektronisk kommunikasjon, distribusjon og transport av elektrisitet og varme. Nettilbyderen skal også oppgi kontaktinformasjon anmodende tilbyder kan benytte i sin kontakt med nettilbyderen.

Av bestemmelsens *annet ledd* fremgår det at anmodningen om tilgang til opplysninger om eksisterende fysiske infrastruktur skal være skriftlig, samt inneholde en nærmere presisering av området hvor det er aktuelt å etablere høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Det er anmodningen som danner grunnlag for nettilbydernes vurdering av hvorvidt denne er rimelig eller ikke, jf. § 7 første ledd.

Det foreslås i *tredje ledd* en nærmere presisering av nettilbyderens plikt til å gi tilgang til opplysninger om den fysiske infrastrukturen. Nettilbyder plikter å gi opplysninger om den fysiske infrastrukturen på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår innen to måneder etter at anmodningen er mottatt. Nettilbyder som det anmodes om informasjon fra, kan stille krav om at det skal utarbeides nærmere avtale som regulerer tilgangen til opplysningene om den fysiske infrastrukturen.

Fjerde ledd hjemler unntak fra plikten til å utlevere opplysninger om bygge- og anleggsarbeider etter første ledd. Nettilbyder kan avslå å imøtekomme anmodning dersom de ønskede opplysningene allerede er offentlig tilgjengelig i elektronisk format, eller dersom opplysningene er tilgjengelig via sentral informasjonstjeneste, jf. § 20.

I *femte ledd* legges det opp til at tvister om tilgang til opplysninger kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. merknadene til § 15 nedenfor.

I *sjette ledd* foreslås inntatt en bestemmelse som gir myndigheten anledning til å gi forskrift og fatte enkeltvedtak om hvilken informasjon det skal gis tilgang til og når denne skal gis. Det foreslås også at det skal kunne gjøres unntak fra plikten etter første ledd ved forskrift eller

enkeltvedtak. Et slikt unntak må begrunnes særskilt med at den eksisterende fysiske infrastrukturen anses teknisk uegnet for fremføring av høyhastighetsnett eller anses å være nasjonal kritisk infrastruktur.

Til § 9 Befaring

Bestemmelsen er ment å gjennomføre direktivet artikkel 4 nr. 5.

Formålet med bestemmelsen er å gi tilbyder som planlegger å bygge høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, mulighet til å kunne gjennomføre oppmålinger, for på den måten å få nærmere svar på om det foreligger potensiale for gjenbruk/samlokalisering og dermed sikre en så effektiv utnyttelse av eksisterende infrastruktur som mulig.

Det foreslås i bestemmelsens *første ledd* at nettilbyder skal ha plikt til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om befaring av nærmere spesifiserte elementer i den fysiske infrastrukturen fra tilbydere som har til hensikt å bygge ut høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Hvorvidt anmodningen er rimelig eller ikke, vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. En anmodning vil normalt anses rimelig i de tilfeller der denne ikke går lenger enn det som er nødvendig for å oppfylle behovet til den anmodende tilbyderen. Har anmoder fått oppfylt behovet på annen måte, for eksempel ved at nettilbyderen har foretatt nøyaktige oppmålinger av de elementene som anmodningen omfatter, vil dette kunne få betydning for rimelighetsvurderingen. Forutsatt at anmodningen fremstår som rimelig, plikter nettilbyderen å imøtekomme denne innen én måned fra mottak av anmodning.

Nettilbyder kan avslå anmodning om befaring i tilfeller som nevnt i § 7 tredje ledd, nummer 3, 4 og 5, se merknaden til denne bestemmelsen.

Det foreslås i *annet ledd* nærmere krav til anmodningen om befaring. Anmodningen skal være skriftlig og de elementene i den fysiske infrastrukturen som ønskes oppmålt skal spesifiseres.

Det foreslås videre at anmodningen skal besvares innen én måned etter at nettilbyder har mottatt fullstendig anmodning om befaring.

Av *tredje ledd* følger det at tvister om befaring kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. merknader til § 15 nedenfor.

I *fjerde ledd* er det foreslått inntatt hjemmel til ved forskrift eller enkeltvedtak å kunne gi utfyllende regler om befaring. Det foreslås videre å kunne gjøre unntak fra plikten etter bestemmelsens første ledd. Det vil kunne oppstå behov for å gjøre unntak fra retten til å kreve befaring hvor fysisk infrastruktur åpenbart fremstår som uegnet for samlokalisering med høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Til § 10 Samordning av bygge- og anleggsarbeider

Den foreslåtte bestemmelse er ment å gjennomføre direktivet artikkel 5.

Formålet med bestemmelsen å legge til rette for at utbyggingskostnadene for høyhastighetsnett kan reduseres ved at tilbydere som bygger høyhastighetsnett for elektronisk

kommunikasjon, kan slutte seg til andre nettilbyderes bygge- og anleggsarbeider som er helt eller delvis offentlig finansiert. Samordning av bygge- og anleggsarbeid vil kunne bidra til effektivitetsgevinster og redusere ulempene for nærmiljøet i bygge- og anleggsperioden.

I bestemmelsens *første ledd* foreslås innført plikt for nettilbyder som er ansvarlig for utførelsen av bygge- eller anleggsarbeider som helt eller delvis er finansiert av offentlige midler, til å imøtekomme rimelige anmodninger om samordning av bygge- og anleggsarbeider fra tilbydere som bygger høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Samordning av bygge- og anleggsarbeid vil innebære deling av anleggskostnadene for å få lagt to eller flere trekkør i samme grøft. Samordningen kan også bestå i annen type samarbeid i forbindelse med bygge- og anleggsarbeidet, for eksempel felles utnyttelse av anleggsveier, maskiner, med videre.

Plikten til å samordne gjelder kun hvor nettilbydernes bygge- og anleggsarbeider er helt eller delvis finansiert med offentlige midler. Bygge- og anleggsvirksomhet som gjennomføres fullt ut i privat regi, uten noen form for offentlig støtte, faller utenfor bestemmelsen. Private prosjekter kan samordnes på samme måte, men da på utenrettslig og frivillig basis.

Med formuleringen "helt eller delvis offentlig finansierte bygge- og anleggsarbeider" menes her anleggsarbeider hvor statlige eller kommunale organer eller selskaper er tiltakshaver, og er å anse som nettilbyder etter § 5 nr.1. Dette innebærer at også bygge- og anleggsarbeider utført av offentlige organer eller selskaper som utfører helt eller delvis er brukerfinansierte oppgaver, som for eksempel kommunalt eide strømmettselskaper og vann- og avløpselskaper, vil være omfattet av plikten. Plikten omfatter også anleggsarbeider som har mottatt offentlig økonomisk støtte eller annen type offentlig finansiering eller bidrag.

Plikten til å imøtekomme enhver rimelig anmodning om samordninger gjelder uavhengig av om det er nettilbyderen selv som skal utføre bygge- og anleggsarbeidene, eller om det brukes underleverandør. Nettilbyder kan oppstille vilkår for samordningen, forutsatt at disse fremstår som transparente og ikke-diskriminerende.

Hvorvidt en anmodning er rimelig eller ikke, vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Dersom nettilbyderen kan sannsynliggjøre at den vil medføre økte kostnader, eksempelvis fordi en samordning vil kunne føre til forsinkelser av betydning for opprinnelig planlagt arbeid, vil anmodningen normalt ikke være rimelig. Videre kan nettilbyder avslå anmodning om samordning der dette vil gå ut over nettilbyderens kontroll med gjennomføringen av bygge- og anleggsarbeider. Samordning er også betinget av at anmodning om dette blir fremmet så tidlig som mulig i nettilbyderens planleggingsprosess, og senest én måned før søknad til relevante myndigheter om tillatelse for å kunne iverksette et slikt tiltak.

I *annet ledd* foreslås inntatt bestemmelse om at dersom det ikke oppnås enighet mellom nettilbyder og anmodende tilbyder innen én måned fra anmodning er mottatt, kan spørsmålet bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse.

I *tredje ledd* foreslås en hjemmel for myndigheten for å kunne fatte enkeltvedtak eller gi forskrift om samordning av bygg- og anleggsarbeider og unntak for plikten etter første ledd.

Til § 11 Informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider

Den foreslåtte bestemmelsen er ment å gjennomføre direktivet artikkel 6.

Formålet med bestemmelsen er å legge forholdene til rette for at det i forbindelse med gjennomføring av bygge- og anleggsarbeider kan skje samordning eller koordinering med utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett vil på denne måten kunne få nærmere oversikt over samordningspotensialet som foreligger, og dermed selv kunne optimalisere utbyggingsplanene for høyhastighetsnettet som skal etableres.

I bestemmelsens *første ledd* foreslås innført plikt for nettilbyder til å gi tilgang til opplysninger om allerede godkjente pågående og planlagte bygge- og anleggsarbeider i tilknytning til den fysiske infrastrukturen nettilbyderen råder over. Plikten til å gi tilgang informasjon etter første ledd gjelder alle pågående og planlagte bygge- og anleggsarbeider, uavhengig av finansiering.

Bestemmelsen oppstiller krav til et sett minimumsopplysninger som nettilbyder skal gi tilgang til. Nettilbyder plikter for det første å gi tilgang til opplysninger om hvor det er planlagt å igangsette bygge- og anleggsvirksomhet og hvilken type bygge- og anleggsvirksomhet som er planlagt. Videre skal det gis opplysninger om hvilke elementer i den fysiske infrastrukturen som vil bli berørt, og opplysninger om forventet dato for oppstart av, og varigheten til bygge- og anleggsarbeidene. Det skal også gis opplysninger om kontaktinformasjon hos nettilbyder.

Av bestemmelsens *annet ledd* fremgår det at plikten for nettilbyder til å gi tilgang til opplysninger gjelder bygge- og anleggsarbeider hvor det foreligger tillatelse, hvor det er søkt om tillatelse eller hvor det planlegges å søke om tillatelse i løpet av nærmeste halvår.

I bestemmelsens *tredje ledd* oppstilles krav til at anmodningen skal være skriftlig og nærmere angi det geografiske området hvor tilbyder har til hensikt å etablere høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. I tillegg til skriftlig anmodning per ordinært brev, vil skriftlighetskravet også være oppfylt ved elektronisk innsending av anmodning, for eksempel ved e-post. Når det gjelder kravet til spesifisering av det geografiske området hvor tilbyder har til hensikt å bygge høyhastighetsnett, må dette angis på en slik måte at nettilbyder i praksis kan ta stilling til anmodningen.

Fjerde ledd inneholder forslag til bestemmelse om at opplysningene skal stilles til rådighet for tilbyder som planlegger utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, innen to uker fra en fullstendig anmodning om slik informasjon foreligger, herunder at opplysningene skal stilles til rådighet på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår.

Femte ledd hjemler unntak fra plikten til å utlevere opplysninger om bygge- og anleggsarbeider etter første ledd. Nettilbyder kan avslå å imøtekomme anmodning dersom de ønskede opplysningene allerede er offentlig tilgjengelig i elektronisk format, eller dersom opplysningene er tilgjengelig via sentral informasjonstjeneste, jf. § 20.

Av bestemmelsens *sjette ledd* følger det at tvister om tilgang til opplysninger om bygge- og anleggsarbeider kan bringes inn for tvisteløsningsorganet etter § 15 til avgjørelse.

Bestemmelsens *siste ledd* inneholder hjemmel for myndigheten til å fastsette forskrifter og fatte enkeltvedtak om tilgang til informasjon og om unntak fra plikten i første ledd.

Til § 12 Unntak fra plikt til å gi informasjon og adgang til befaring

Foreslåtte bestemmelse er ment å implementere direktivets artikkel 4 nr. 1, 5 nr.5, 6 nr.1 og 6 nr. 5.

I *første ledd* foreslås unntak fra plikten til å samordne bygge- og anleggsarbeider etter § 10 for arbeider av begrenset økonomisk verdi, størrelse og varighet, eller når kritisk nasjonal infrastruktur berøres. Tilsvarende unntak foreslås for plikten til å gi informasjon om pågående og planlagte bygge- og anleggsarbeider etter § 11. Unntaket er ment å omfatte arbeider med begrenset økonomisk verdi, spesielt når nettilbyders omsetning er lav og prosjektet er av mindre kommersiell interesse. Videre omfattes reparasjons- og utbedringsarbeid som haster og i tilfeller der arbeidet pågår innenfor et kort tidsrom.

I *annet ledd* foreslås det inntatt en avgrenset mulighet for nettilbyder til å begrense tilgang til opplysninger eller befaring dersom det kan sannsynliggjøres at dette er nødvendig for å ivareta nettets sikkerhet og integritet, vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, opplysninger om samfunnskritisk infrastruktur eller for å hindre at andre får innsyn i drifts- eller forretningsforhold av vesentlig betydning for nettilbyderen, for eksempel opplysninger om fremtidig utbygging av forretnings sensitiv karakter.

Avslag eller begrensninger i opplysningene som gis ut eller adgangen til befaring, kan bringes inn for tvisteløsningsorganet, jf. § 15.

Til § 13 Krav om etablering av fysisk infrastruktur i bygninger

Den foreslåtte bestemmelse er ment å gjennomføre direktivet artikkel 8.

Det foreslås i *første ledd* en plikt for tiltakshaver til å klargjøre bygninger med oppholdsrom som oppføres og bygninger med oppholdsrom som gjennomgår større renoveringsarbeid, innvendig med fysisk infrastruktur for fremføring av høyhastighetsnett frem til tilkoblingspunktet. Plikten til å klargjøre nyoppførte bygninger for høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon omfatter enhver bygning som skal oppføres, det vil si både boliger og næringsbygg. Plikten omfatter kun bygg hvor det er relevant for sluttbrukere å bruke bredbånd. Bygg med annet formål vil altså falle utenfor, for eksempel rene lagerbygg, tekniske bygg, produksjonslokaler, med videre. Plikten gjelder uavhengig av hvem som er tiltakshaver, det vil si at både private og offentlige tiltakshavere omfattes. Plikten gjelder også når det oppføres tilbygg til eksisterende bygning.

Reguleringen er teknologinøytral i den forstand at pliktene vil kunne oppfylles ved etablering av fysisk infrastruktur som er egnet til fremføring av høyhastighetsnett basert på både kablet og trådløst nett.

Det foreslås i *annet ledd* at alle bygninger med flere bruksenheter som skal oppføres og bygninger med flere bruksenheter som gjennomgår større renoveringsarbeider, skal projekteres og utføres med tilkoblingspunkt for elektroniske kommunikasjonsnett. Med

"bygninger med flere bruksenheter" menes bygninger med flere bruks- eller eierseksjoner, herunder boligbygg og næringsbygg.

I *tredje ledd* foreslås hvilke bygninger som skal være unntatt fra plikten etter første og annet ledd. Opplistingen i nr. 1 er ikke uttømmende, men gjelder for fritidsboliger, kirkebygg, monumenter, bygninger som er utpekt som skjermingsverdige objekter etter sikkerhetsloven, bygninger av historisk verdi og bygninger hvor kostnadene for klargjøring for høyhastighetsnett vil være uforholdsmessig høye. Forholdsmessighetsvurderingen skal gjøres i det enkelte tilfellet og knyttes opp mot anvendelsesområdet for bygningen. Unntak kan gjøres der gjennomføring vil medføre uforholdsmessige konsekvenser for tiltakshaveren, eksempelvis dersom det vil være uforholdsmessig dyrt eller dersom bygningstypen gjør gjennomføring vanskelig. Nr. 2 angir at første og annet ledd ikke gjelder for bygninger hvor det vil foreligge eller hvor det som følge av planlagt utbygging kan forventes å ville foreligge innendørs dekning fra trådløst høyhastighetsnett og hvor det ikke er behov for at det etableres fysisk infrastruktur i bygningen for å oppnå brukeropplevd hastighet over 30 Mbit/s nedstrøm. Vurderingen av om det vil foreligge slik innendørs dekning må gjøres før oppføring av bygning eller før bygningen gjennomgår større renoveringsarbeider. I denne vurderingen må man ta hensyn til at radiosignalet dempes blant annet som følge av bygningstekniske forhold. Nr. 3 angir at første og annet ledd ikke gjelder for bygninger i områder ikke kan forventes å foreligge tilbud om høyhastighetsnett. Dette vil gjelde områder med svært spredt bosetning og hvor det vil være uforholdsmessig å ilegge en slik plikt

Bestemmelsens *fjerde ledd* inneholder hjemmel for myndigheten til å fastsette forskrifter og fatte enkeltvedtak om etablering av infrastruktur i bygninger.

Til § 14 Tilgang til fysisk infrastruktur i bygninger

Den foreslåtte bestemmelse er ment å gjennomføre direktivet artikkel 9.

I *første ledd* foreslås at innehaver av bruksrett til tilkoblingspunkt og fysisk infrastruktur i bygning skal imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang for tilbydere av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Anmodningen skal være skriftlig og nærmere spesifisere tilkoblingspunktet den gjelder. En bygning vil uansett som hovedregel allerede være tilstrekkelig klargjort for høyhastighetsnett der det er etablert et kabelbasert eller radiofrekvensbasert (trådløst) nett hvor det kan leveres internettforbindelse på minst 30 Mbit/s nedstrøms. Tilkoblingspunkt kan eksempelvis være teknisk skap i eller utenfor gjeldende bygning, hvor tilbyder av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon kan koble seg til den fysiske infrastrukturen i bygningen.

Bestemmelsen vil først og fremst være aktuelle for flermannsboliger hvor det fra tilkoblingspunktet er etablert byggingsintern fysisk infrastruktur videre til boenhetene. Se imidlertid NEK 399:2014 som definerer grensesnittet mellom el- og ekominstallasjon i nye boligbygg mot allment el- og ekomnett. Normen spesifiserer krav til utforming av grensesnittet og definerer eierskap, plikter og ansvar. Den spesifiserer også hvordan eier av allment el- og ekomnett bør koordinere innføring av sine respektive stikkledninger til eneboliger, rekkehus og boligblokker. NEK 399 beskriver også eierskap og ansvar for de ulike anleggsdeler, og den spesifiserer plassering av grensesnittene på steder hvor alle parter

har tilnærmet lik tilgang. Den er et viktig henvisningsgrunnlag i NEK 400:2014 med hensyn til boligbygg.

Tilgang skal gis på rimelige og ikke-diskriminerende vilkår, herunder pris. Hva som er rimelige vilkår, må vurderes i det enkelte tilfellet. Vederlaget skal dekke kostander ved å gi tilgang.

Det foreslås i *annet ledd* at plikten til å gi tilgang til fysisk infrastruktur i bygninger bare skal gjelde dersom duplisering av slik infrastruktur er vanskelig å gjennomføre eller ikke er samfunnsøkonomisk effektivt.

Etter *tredje ledd* skal avslag på anmodning om tilgang etter første meddeles skriftlig innen to måneder etter at skriftlig anmodning er mottatt av nettilbyder. Dersom det ikke oppnås enighet innen to måneder etter mottak av anmodning kan tvisten bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse.

Etter *fjerde ledd* kommer bestemmelsen ikke til anvendelse i de tilfeller hvor bruksberettiget etter første ledd ikke er eier av den fysiske infrastrukturen i bygningen eller tilkoblingspunktet. I Norge er det vanligvis slik at eier av infrastruktur i bygning også eies av den som eier eiendommen eller bygningen, typisk vil dette gjelde for borettslag, sameier, med videre.

I *siste ledd* foreslås en hjemmel for myndigheten for å kunne fatte enkeltvedtak eller gi forskrift om tilgangen til tilkoblingspunktet og fysisk infrastruktur i bygninger.

Til § 15 Tvisteløsningsorgan

Den foreslåtte bestemmelsen er ment å gjennomføre direktivets bestemmelse om etablering av tvisteløsningsorgan i artikkel 10, samt bestemmelser om tidsfrister i artikkel 3, 4, 5, 6 og 9.

Det foreslås i *første ledd* at Nkom skal være tvisteløsningsorgan. Tvisteløsningsorganet kan treffe avgjørelse i saker som det blir forelagt etter §§ 7, 8, 9, 10, 11 og 14 herunder fastsette de nærmere vilkår som skal gjelde. Alle som har rettslig interesse i en sak etter loven, kan bringe spørsmålet inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse.

Det foreslås i *annet ledd* at tvisteløsningsorganet skal nedsette en ekspertgruppe som skal bistå organet ved avgjørelse av tvister. Ekspertgruppen skal ha representanter fra berørte sektormyndigheter. Det foreslås at en representant fra Nkom skal lede arbeidet når en sak bringes inn til avgjørelse. Det foreslås at det oppnevnes én representant fra hver av de berørte sektormyndighetene når en sak er bragt inn for avgjørelse hos tvisteløsningsorganet. De berørte sektormyndigheter er ansvarlig for til enhver tid å stille til rådighet nødvendig ekspertise. Sammensetningen av ekspertgruppen vil etter dette variere fra sak til sak, både med hensyn til hvilke sektormyndigheter som er representert og antall eksperter.

Det foreslås i *tredje ledd* at tvisteløsningsorganet kan pålegge nettilbyder å utlevere opplysninger som er nødvendige for å avgjøre en tvist. Opplysningene skal utleveres uten utgrunnet opphold. Det foreslås også at tvisteløsningsorganet, herunder ekspertgruppen, skal få kompetanse til å foreta stedlig befarings for å opplyse saken.

Etter *fjerde ledd* foreslås det at tvisteløsningsorganet skal fatte vedtak i saker etter § 7 uten ugrunnet opphold og senest innen fire måneder etter at fullstendig anmodning om behandling er mottatt. I saker etter §§ 8, 9, 10, 11 og 14 skal vedtak fattes uten ugrunnet opphold og senest innen to måneder etter at fullstendig anmodning om behandling er mottatt. Tvisteløsningsorganet avgjør også om fristen har løpt ut dersom det oppstår tvist om dette. Av hensyn til behovet for rask avklaring kan fristene kun fravikes i særlige tilfeller.

Det foreslås i *femte ledd* at vedtak som avgjør sakens realitet, kan bringes inn for tingretten til avgjørelse. Dette forslaget avviker fra forvaltningslovens alminnelig regel hvor forvaltningen behandler saken i to instanser. Bakgrunnen for dette forslaget er at slike tvister vil være av sektorovergripende karakter og at det ikke finnes noe egnet forvaltningsorgan som innehar nødvendig faglig kompetanse til å avgjøre saker.

I bestemmelsen *siste ledd* foreslås det at myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om organisering og finansiering av tvisteløsningsordningen. Det vil være aktuelt å gebyrfinansiere tvisteløsningsordningen, noe som vil være i tråd med direktivets forslag til finansiering. Det kan også gis forskrift og fattes enkeltvedtak om nettilbyders plikter til å bistå i tvisteløsningen.

Til § 16 Tilsyn

I *første ledd* foreslås at myndigheten skal føre tilsyn med at krav fastsatt i eller i medhold av loven er oppfylt. Dette inkluderer både tilsyn av eget tiltak og oppfølging av anmodning fra enhver som har rettslig interesse i en sak om å vurdere spørsmål om en tilbyder har opptrådt i strid med krav i eller i medhold av loven.

Det foreslås i *annet ledd* at tilsynsmyndighet kan innhente informasjon som er nødvendig for å føre tilsyn. Bestemmelsen setter ingen grenser for hvilken type opplysninger som kan innhentes utover at myndigheten anser dem som nødvendige for å føre tilsyn. Det understrekes likevel at både opplysninger som er av finansiell art, og øvrige forretningssensitiv informasjon kan kreves opplyst. Myndigheten kan nytte bistand fra andre til å utføre tilsynet, for eksempel vil det kunne være aktuelt for myndigheten å nytte teknisk bistand fra en uavhengig ekstern spesialist. Det kan blant annet være aktuelt å nytte bistand for å gå inn i regnskapstall og økonomiske beregninger som må gjennomgås og vurderes, samt stedlig inspeksjon. Dersom pålegg om utlevering av informasjon ikke etterkommes, kan det ilegges tvangsmulkt etter § 19.

I *siste ledd* foreslås det å gi hjemmel til å gi forskrifter om tilsyn. I forskrift kan det også gis regler om dekning av påløpte omkostninger ved tilsyn, jf. § 22.

Til § 17 Medvirkning ved tilsyn

Den foreslåtte bestemmelse er ment å implementere direktivet artikkel 10 nr. 3.

Hensynet bak bestemmelsen er at myndigheten for å kunne utføre sine oppgaver etter loven, ofte vil være avhengig av samarbeid fra den det skal føres tilsyn med. Det foreslås en plikt for nettilbyder til å medvirke ved tilsyn. Myndigheten har krav på å få adgang til de områder og lokaler som eies, brukes eller på annen måte kontrolleres av virksomheten. Dette gjelder også

for områder og lokaler som er definert som skjermingsverdig objekt i sikkerhetsloven § 3. Ved manglende medvirkning kan myndigheten gjøre bruk av sanksjonsmidlene i loven. Herunder kan det ilegges tvangsmulkt etter § 19.

Til § 18 Pålegg om retting og endring med videre

Den foreslåtte bestemmelsen gir myndigheten kompetanse til å pålegge retting eller endring av krav og andre plikter gitt i eller i medhold av loven. Pålegg om retting eller endring kan for eksempel gjelde avtaleinngåelse eller utforming av vilkår i avtaler mellom tilbydere, herunder avtaler om tilgang til elementer i nettinfrastrukturen.

Pliker som ikke følger direkte av lov eller forskrift, kan ikke gjøres gjeldende før plikten er fastsatt i enkeltvedtak. Myndigheten kan begrunne pålegget ut fra forhold som ligger bakover i tid, men pålegget om retting og endring vil kun kunne gjelde fra vedtakstidspunktet og fremover i tid. I pålegget kan det stilles vilkår om at virksomheten skal være i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av loven. Eventuell frist for å gjennomføre et pålegg må tilpasses de forhold som kreves rettet eller endret.

Dersom pålegg om retting eller endring ikke etterkommes, kan det ilegges tvangsmulkt etter § 19.

Til § 19 Tvangsmulkt

Tvangsmulkt er ikke en straff for å unnlate å etterkomme et pålegg, men skal være et oppfylleelsespress for å sikre at pålegg etterleveres

Det foreslås i bestemmelsens *første ledd* at myndigheten kan ilegge tvangsmulkt for å sikre at krav etter loven oppfylles. Begrepet ”krav” er ment å dekke plikter i lov og forskriftsbestemmelser og plikter i enkeltvedtak som er fattet i eller i medhold av loven, og prosessuelle beslutninger. Adgangen til å ilegge tvangsmulkt bortfaller når kravet eller pålegg er oppfylt eller uaktuelt på annet grunnlag. Tvangsmulkt kan ilegges uavhengig av utvist skyld. Det er tilstrekkelig å konstatere at det objektivt sett foreligger manglende imøtekommelse av krav eller pålegg.

Det kan fastsettes tvangsmulkt samtidig med at vedtak treffes for å sikre etterlevelse, eller på et senere tidspunkt dersom det viser seg at vedtaket ikke blir respektert. Når tvangsmulkt ilegges som følge av brudd på vedtak, bør det i praksis først ilegges tvangsmulkt når det viser seg at vedtakene ikke blir respektert. Tvangsmulkt kan ilegges samtidig med vedtaket dersom den vedtaket retter seg mot på forhånd har gitt uttrykk for at han ikke vil respektere det, eller dersom nettilbyder tidligere ikke har respektert myndighetens vedtak.

I *annet ledd* foreslås at myndigheten kan bestemme når mulkten begynner å løpe. Vedtak om tvangsmulkt skal fastsettes slik at mulkten ikke begynner å løpe før det har vært mulig å overholde den aktuelle plikten. Videre foreslås en lempningsregel for å ivareta situasjoner hvor det etter at vedtaket er fattet, har inntrådt forhold som tilsier at det ville være urimelig å forfølge vedtaket. Dette er ment å være en unntaksregel som kan benyttes som en sikkerhetsventil. Adgangen til å lempe på en påløpt tvangsmulkt må sees i sammenheng med at det som hovedregel ikke skal gis oppsettende virkning for pålegg om tvangsmulkt. I enkelte

tilfeller, hvor det er aktuelt å anvende overtredelsesgebyr og det allerede er påløpt tvangsmulkt, kan det også vurderes om kravet om mulkt frafalles helt eller delvis. Oppfylles pålegget etter at mulkten er fastsatt, men før den er innkrevd, bortfaller likevel ikke adgangen til å inndrive den, men etter omstendighetene kan det være aktuelt å nedsette mulkten.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en bot per dag eller ethvert annet tidsintervall.

Tvangsmulkten kan også forfalle som et engangsbeløp.

Tvangsmulkt kan også kombineres med pålegg om retting eller endring, slik at dersom pålegget ikke etterkommes, kan det føre til tvangsmulkt.

I *siste ledd* foreslås en hjemmel for myndigheten for å kunne fatte enkeltvedtak eller gi forskrift om tvangsmulkt.

Til § 20 Sentral informasjonstjeneste

Den foreslåtte bestemmelse gjennomfører direktivets artikkel 10 nr. 4.

Det foreslås i *første ledd* å gi myndigheten hjemmel til å utpeke organ som skal ivareta oppgaven som sentral informasjonstjeneste. Det kan utpekes ett nasjonalt eller flere regionale organ for å ivareta funksjonen som sentral informasjonstjeneste. Den sentrale informasjonstjenesten skal på en oversiktlig måte og i elektronisk format gjøre tilgjengelig informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur, jf. § 8, planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider, jf. § 11, og søknads- og tillatelsesprosedyrer for bygge- og anleggsarbeider ved utbygging av høyhastighetsnett. Se for øvrig merknadene til §§ 10 og 11. Departementet anser at den nærmere utformingen av sentral informasjonstjeneste bør overlates til den myndighet som får i oppdrag å opprette den sentrale informasjonstjenesten.

Informasjonstjenesten kan for eksempel tilby et teknisk grensesnitt og brukergrensesnitt for å avgi og gi tilgang til opplysninger, slik at opplysningene kan stilles til rådighet for tilbydere av høyhastighetsnett.

Det foreslås i *annet ledd* at den sentrale informasjonstjenesten som er utpekt, jf. første ledd, selv kan utføre oppgavene etter denne bestemmelsen eller sette ut tjenesten til en eller flere tjenesteleverandører. Det kan være aktuelt at kommunene får denne oppgaven. Dersom den sentrale informasjonstjenesten delegerer de tillagte oppgavene, vil likevel det juridiske ansvaret for at tjenesten leveres etter de kravene som fremgår av loven, påhvile den sentrale informasjonstjenesten.

I *siste ledd* foreslås en hjemmel for myndigheten til å kunne fatte enkeltvedtak eller gi forskrift for å utdype reglene om sentral informasjonstjeneste, herunder om organisering og finansiering av sentral informasjonstjeneste, saksbehandlingsregler og tilgjengelighet.

Til § 21 Plikt til å gi opplysninger til sentralt informasjonstjeneste

Den foreslåtte bestemmelse er ment å implementere direktivet artikkel 4 nr. 2 og 3 og 6 nr. 3.

I *første ledd* foreslås en plikt for nettilbyder til å gi opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur til sentral informasjonstjeneste. Informasjonen skal gis uten ugrunnet opphold.

Nettilbyder skal oppdatere opplysningene fortløpende og senest innen to måneder etter at eventuelle endringer i den fysiske infrastrukturen er foretatt.

I *annet ledd* foreslås at plikten til å gi opplysninger til den sentrale informasjonstjenesten begrenset til å gjelde opplysninger om infrastruktur som tilbyder allerede har i elektronisk format.

Når det gjelder om opplysninger om planlagte bygge- og anleggsarbeider, foreslås det i *tredje ledd* at nettilbydere uten ugrunnet opphold skal gi opplysninger om dette til sentral informasjonstjeneste. Formålet med bestemmelsen er å gjøre det enklere for tilbydere som planlegger å bygge høyhastighetsnett, å få oversikt over andres planlagte bygge- og anleggsarbeider.

For å lette tilgangen til opplysninger om eksisterende fysiske infrastrukturer, foreslås det i *fjerde ledd* en bestemmelse som pålegger offentlige organ som på grunn av sin virksomhet allerede har slike opplysninger, en plikt til å utlevere disse i elektronisk format til sentral informasjonstjeneste. I den grad kommuner, veimyndigheter, Jernbaneverket, Statens Kartverk, NVE eller Nkom i kraft av sine oppgaver er i besittelse av opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur innen deres forvaltningsområde, skal disse gi slik informasjon til sentrale informasjonstjeneste. Plikten for offentlig organ til å stille informasjon til rådighet foreslås begrenset til å gjelde for de tilfeller informasjonen ikke allerede er tilgjengelig i den sentrale informasjonstjenesten. Hvilke opplysninger som omfattes, fremgår av § 8 første ledd. Bestemmelsen gir ikke hjemmel for pålegg om innsamling av ny eller ytterligere informasjon.

Plikten til å gi opplysninger innebærer ikke nødvendigvis at opplysningene skal oversendes sentral informasjonstjeneste. Det vil i enkelte tilfeller være tilstrekkelig at sentral informasjonstjeneste gis tilgang til elektroniske oversikter hvor slik informasjon finnes.

Femte ledd gir forskriftshjemmel for myndigheten til å fastsette nærmere regler om plikt til å oppdatere og vedlikeholde opplysningene, regler om formatet opplysningene skal gjøres tilgjengelig på, unntak fra plikten, med videre.

Til § 22. Gebyr og sektoravgift

Den foreslåtte bestemmelsen er ment å implementere direktivet artikkel 10 nr. 2 og 4.

Det foreslås i *første ledd* at myndigheten kan kreve gebyr og sektoravgift i forbindelse med gjennomføring av lovens oppgaver. Gebyrene og sektoravgift er ment å dekke utgifter som påløper ved Nkoms forvaltning, og er også ment å dekke utgifter ved opprettelse og drift av tvisteløsningsorgan og sentral informasjonstjeneste. Finansdepartementet har i Rundskriv R-112/15 av 7. oktober 2015 fastsatt nye bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering. Det innføres et skille mellom gebyrer og sektoravgifter. Sektoravgifter brukes til å finansiere tjenester overfor en avgrenset næring eller brukergruppe der avgiften belastes sektoren uavhengig av hvem som mottar tjenesten. Gebyrordninger er ment brukt når et offentlig organ utfører en klart definert tjeneste overfor betaleren og det ikke betales for noe annet eller mer enn den konkrete tjenesten. Et viktig prinsipp i den forbindelse er at betalingen ikke skal overstige kostnaden ved å produsere og levere tjenesten, og disse kostnadene ved en

kostnadseffektiv drift skal dekkes fullt ut. Departementet viser videre til at Nkom er brukerfinansiert.

I *annet ledd* foreslås en hjemmel for myndigheten til å kunne fatte enkeltvedtak eller gi forskrift om gebyrer. Det vil også kunne være aktuelt å ilegge tilbyderne av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon gebyr eller sektoravgift i forbindelse med at tilbyderne får utlevert informasjon fra sentral informasjonstjeneste.

Til § 23. Innkreving av tvangsmulkt, gebyr, sektoravgift mv.

Den foreslåtte bestemmelse er ment å gjennomføre direktivet artikkel 11.

Det foreslås i *første ledd* at endelig vedtak om gebyrer og sektoravgift etter § 22 og tvangsmulkt etter § 19 skal være tvangsgrunnlag for utlegg. Etter tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 siste ledd og § 7-2 bokstav e) følger det at tvangsfullbyrdelse kan skje direkte på grunnlag av bestemmelser foreslått i loven. Det vil ikke være nødvendig med dom for kravet før innkrevingen kan påbegynnes.

Vedtak om ileggelse av tvangsmulkt, gebyr og sektoravgift kan påklages, og det er endelig vedtak som vil være tvangsgrunnlag. Tvangsfullbyrdelsen kan altså ikke påbegynnes før klagefristen har utløpt. Påklages for eksempel vedtak fattet av Nkom til departementet, kan ikke inndrivningen påbegynnes før departementet har fattet sitt endelige vedtak.

Tvangsinndrivelsen kan imidlertid påbegynnes selv om kravet bringes inn for domstolene etter det alminnelig forvaltningsrettslige prinsipp om at enkeltvedtak har umiddelbar rettsvirkning, med mindre departementet fatter beslutning om utsatt iverksettelse etter forvaltningsloven § 42. Tvangsmulkt vil fortsette å løpe selv om det er klaget på ileggelsen eller mulktens størrelse.

Det foreslås i *annet ledd* at innkreving kan pålegges Statens innkrevingsentral. Kravet kan innkreves etter reglene i dekningsloven § 2-2. Innkrevingsentralen kan også kreve inn utestående fordringer ved å stifte utleggspant for kravet dersom panterett kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5.

Det foreslås i *tredje ledd* at utleggsforretninger kan holdes på innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

Til § 24. Saksbehandlingsregler

Det følger allerede av forvaltningsloven § 1 at den gjelder for all virksomhet som drives av offentlige organer når ikke annet er bestemt i medhold av lov. I § 15 er det foreslått noen særskilte saksbehandlingsregler på lovens område i form av et tvisteløsningsorgan. Eventuelle andre klager behandles etter forvaltningsloven §§ 28 følgende. Departementet er således klageorgan for Nkoms vedtak som ikke gjelder tvisteløsning.

Til § 25. Ikrafttredelse

Det foreslås at loven skal gjelde fra den tid Kongen bestemmer. Det tas sikte på at loven skal tre i kraft så snart som mulig etter vedtak.

Til § 26. Endringer i andre lover

Lovforslaget innebærer at det er nødvendig å foreslå en justering i ekomloven § 4-4 annet ledd om samlokalisering for å klargjøre at bestemmelsen på visse vilkår gir enhver eier av eller bruksberettiget til fysisk infrastruktur i bygning en plikt til å gi tilgang for fremføring av høyhastighetsnett. Dette foreslås klargjort ved at det presiseres at det også kan gis tilgang til passiv infrastruktur. Med passiv infrastruktur menes trekkør og annet bygningsintern infrastruktur egnet for fremføring av høyhastighetsnett. Dette er ment å gjennomføre direktivets artikkel 9 nr. 2 om at tilbydere av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste skal sikres tilgang til passiv infrastruktur som er etablert i bygningen egnet for fremføring av høyhastighetsnett.

Videre foreslås begrepene konsentrasjons- eller distribusjonspunkt endres til tilkoblingspunkt, slik at sammenhengen med den nye loven blir klarere.

Departementet viser til direktivet artikkel 7 nummer 3 der det fremsettes en 4 måneders frist for den relevante myndighet til å svare på anmodning om igangsetting av tiltak fra tilbyder av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Departementet foreslår ingen ytterligere endringer i plan- og bygningslovens saksbehandlingsfrister fordi direktivets krav til saksbehandlingstid anses å være oppfylt, jf. plan- og bygningsloven § 21-4. Lovforslaget innebærer at det er nødvendig å gjøre endring i forskrift 26. mars 2010 nr. 489 om tekniske krav til byggverk (byggteknisk forskrift) for å sikre at det klargjøres for innvendig passiv fysisk infrastruktur for fremføring av høyhastighetsnett frem til tilkoblingspunkt i nyoppførte eller nyrenoverte bygg med oppholdsrom. Videre foreslås det egne regler for flermannsboliger. Det foreslås også unntak fra disse reglene i *tredje* ledd. Slike unntak gjelder fritidsboliger, kirkebygg, monumenter, bygninger som brukes til nasjonale sikkerhetsformål, bygninger av historisk verdi og bygninger hvor kostnadene for klargjøring for høyhastighetsnett vil være uforholdsmessig høye. Forslaget til endring i forskrift står i nær sammenheng med lovforslaget § 13 om krav om etablering av fysisk infrastruktur i bygninger.

Lovforslaget innebærer også at det er nødvendig å gjøre endring i forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg, for å sikre at vegmyndigheten avgjøre søknad om tillatelse knyttet til utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon innen fire måneder fra mottak av fullstendig søknad. Dette endringsforslaget gjennomfører artikkel 7 nummer 3.

13 Utkast til lov om tilrettelegging for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Lovens formål er å bidra til kostnadseffektiv etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, og sikre tilgang til informasjon om passiv fysisk infrastruktur og bygge- og anleggsarbeider.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder felles utnyttelse av fysisk infrastruktur og samordnet utbygging av ny fysisk infrastruktur, ved utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Loven gjelder videre etablering av fysisk infrastruktur i bygninger og tilgang til infrastruktur i bygninger. Loven gjelder også nettilbyders plikt til å gi opplysninger til sentral informasjonstjeneste.

Ved eventuell motstrid mellom lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) og denne lov, har ekomloven forrang.

Kongen kan ved enkeltvedtak og forskrift avgjøre hva som skal anses å falle innenfor lovens saklige virkeområde og om hele eller deler av loven ikke skal gjelde for bestemte organer og saksområder.

§ 3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for norsk landterritorium.. Kongen kan fastsette unntaks- og særregler som følger av internasjonale overenskomster Norge er part i, eller som er nødvendige på grunn av de stedlige forhold.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen og bilandene, og kan fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold.

§ 4. Myndighet etter loven

Myndighet etter loven er Kongen, departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Kongen kan bestemme funksjonsfordelingen innen myndigheten, herunder at andre offentlige organer eller private skal ha myndighet på begrensede områder etter loven.

§ 5. Definisjoner

I loven menes med:

1. *Nettilbyder*: virksomhet som tilbyr eller planlegger å tilby offentlige elektronisk kommunikasjonsnett eller har råderett over passiv fysisk infrastruktur beregnet for å levere:
 - a. tjeneste for produksjon, transport eller distribusjon av gass, elektrisitet og offentlig belysning, oppvarming og vann, herunder fjerning eller rensing av avløpsvann og kloakk, dreningssystemer og fjerning av avfall
 - b. transporttjeneste, herunder jernbaner, veier, havner og lufthavner

2. *Fysisk infrastruktur*: passivt element i et nett som er egnet til å gi plass til andre nettelementer uten selv å bli et aktivt element i nettet, eksempelvis rør, master, kabelkanaler, kulverter, inspeksjonsbrønner, kummer, kabinetter, bygninger eller adkomst til bygninger, antenneanlegg, tårn og stolper. Kabler for elektronisk kommunikasjon, herunder mørk fiber, og rør til fremføring av drikkevann omfattes ikke.
3. *Høyhastighetsnett*: elektronisk kommunikasjonsnett som kan levere bredbåndstjenester med nedstrøms hastighet på minst 30 Mbit/s.
4. *Større renoveringsarbeid*: bygge- og anleggsarbeid i eller på bygning med oppholdsrom som omfatter hele eller vesentlige deler av den fysiske infrastrukturen i bygningen som er egnet for elektronisk kommunikasjon.
5. *Tilkoblingspunkt*: grensesnittet mellom offentlig ekomnett og ekominstallasjon i bygning.

§ 6. Taushetsplikt

Nettilbyder og enhver som utfører arbeid eller tjeneste for nettilbyder, plikter å bevare taushet om informasjon som vedkommende gjennom sin virksomhet får kjennskap til. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet arbeidet eller tjenesten.

Informasjonen kan ikke, utover lovlige behandlingsformål, nyttes i egen virksomhet.

Nettilbyder plikter å gjennomføre tiltak for å hindre at uvedkommende får kjennskap til informasjonen.

Plikten etter første ledd gjelder også medlemmer av tvisteløsningsorganets ekspertgruppe, jf. § 15

Plikten etter første og annet ledd gjelder også ekstern tjenesteleverandør, jf. § 20.

Kapittel 2. Tilgang til og informasjon om fysisk infrastruktur

§ 7. Tilgang til fysisk infrastruktur

Nettilbyder plikter å imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang til fysisk infrastruktur for utbygging av høyhastighetsnett fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett. Anmodning om tilgang skal være skriftlig og angi tidsramme for utbygging og hvilke deler av den fysiske infrastrukturen anmodningen gjelder.

Tilgangen skal gis på rettferdige og rimelige vilkår, herunder pris.

Avslag på tilgang skal være basert på objektive, transparente og forholdsmessige kriterier, slik som:

1. teknisk egnethet,
2. plassbegrensninger,
3. sikkerhet og folkehelse,
4. nettsikkerhet og -integritet, herunder hensyn til nasjonal kritisk infrastruktur,

5. risikoen for vesentlige forstyrrelser av andre tjenester som leveres over samme fysiske infrastruktur, og
6. tilbud fra nettilbyder om tilgang til annen egnet fysisk infrastruktur, under forutsetning av at denne tilbys på rimelige vilkår.

Avslag skal begrunnes skriftlig innen to måneder fra mottak av fullstendig tilgangsanmodning. Anmodningen kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15, dersom nettilbyder avslår eller avtale ikke er inngått innen to måneder etter mottak av anmodning.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tilgang til fysisk infrastruktur.

§ 8. Tilgang til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur

Nettilbyder skal etter anmodning fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som planlegger å etablere høyhastighetsnett, gi tilgang til følgende minimumssett av opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur:

1. lokalisering og fremføringsrute,
2. infrastrukturtype og gjeldende anvendelse og
3. kontaktinformasjon.

Anmodningen skal være skriftlig og spesifisere området hvor det planlegges å etablere høyhastighetsnett.

Tilgang til informasjon om fysisk infrastruktur etter første ledd skal gis på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår og senest innen to måneder fra mottak av anmodningen.

Nettilbyder kan avslå å levere ut opplysninger etter første ledd dersom nettilbyder allerede har gjort opplysningene offentlig tilgjengelige i elektronisk format, eller opplysningene er tilgjengelige gjennom sentral informasjonstjeneste.

Twister om tilgang til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om hvilken informasjon det skal gis tilgang til, når denne skal gis og om unntak fra plikten til å gi tilgang til informasjon om fysisk infrastruktur.

§ 9. Befaring

Nettilbyder plikter på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår å imøtekomme enhver rimelig anmodning fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett om befaring av spesifikke deler av den fysiske infrastrukturen i forbindelse med planer om utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Anmodningen skal være skriftlig og angi nærmere hvilke elementer i den fysiske infrastrukturen som planlegges benyttet til fremføring av høyhastighetsnett. Anmodningen

skal besvares innen én måned etter at nettilbyder har mottatt fullstendig anmodning om befaringsbefaring.

Twister om befaringsbefaring kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om befaringsbefaring og om unntak fra plikten etter første ledd.

Kapittel 3. Samordning og informasjon om bygge- og anleggsarbeider

§ 10. Samordning av bygge- og anleggsarbeider

Nettilbyder som er ansvarlig for utførelsen av bygge- eller anleggsarbeider som helt eller delvis er finansiert med offentlige midler, skal på transparente og ikke-diskriminerende vilkår imøtekomme enhver rimelig anmodning fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett om samordning av bygge- eller anleggsarbeidene for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon, forutsatt at:

1. samordning ikke vil medføre ekstra kostnader,
2. samordning ikke vil påvirke kontrollen med koordineringen av arbeidet, og
3. anmodning om samordning er inngitt så snart som mulig og senest én måned før endelig søknad om godkjenning av bygge- eller anleggsarbeidet blir innsendt.

Dersom det ikke oppnås enighet om samordning av bygge- og anleggsarbeidene etter første ledd, herunder om kostnadsfordelingen i forbindelse med samordningen, innen én måned fra dato for anmodning om samordning, kan saken bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om samordning av bygge- og anleggsarbeider og unntak fra plikten etter første ledd.

§ 11. Informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider

Nettilbyder skal etter anmodning fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som planlegger å etablere høyhastighetsnett, gi tilgang til følgende opplysninger om pågående eller planlagte bygge- og anleggsarbeider for etablering av fysisk infrastruktur:

1. lokalisering og type bygge- eller anleggsarbeider,
2. hvilke deler av fysisk infrastruktur som vil bli berørt,
3. forventet dato for oppstart av bygge- og anleggsarbeider og varighet, og
4. kontaktinformasjon.

Nettilbyder som har fått innvilget eller søkt om tillatelse til bygge- og anleggsarbeid eller som planlegger å søke om slik tillatelse i løpet av de neste seks måneder, skal etter anmodning gi tilbyder av høyhastighetsnett tilgang til informasjon etter første ledd.

Anmodning etter første ledd skal være skriftlig og spesifisere det geografiske området hvor høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon planlegges etablert.

Opplysningene etter første ledd skal stilles til rådighet for tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett innen to uker fra mottak av anmodning, på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår.

Nettilbyder kan avslå å levere ut opplysninger etter første ledd dersom nettilbyder allerede har gjort opplysningene offentlig tilgjengelige i elektronisk format, eller opplysningene er tilgjengelige gjennom sentral informasjonstjeneste.

Twister om tilgang til informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om plikten til å utlevere informasjon etter første ledd, og om unntak fra denne plikten

§ 12. Unntak fra plikt til å gi informasjon, samordning og adgang til befarings

Plikten til samordning av og informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider, jf. §§ 10 og 11, gjelder ikke for arbeider av begrenset økonomisk verdi, størrelse og varighet, eller når kritisk nasjonal infrastruktur berøres.

Nettilbyder kan kun begrense tilgangen til informasjon etter §§ 8 og 11 eller befarings etter § 9 hvor dette er nødvendig av hensyn til:

1. nettsikkerhet og nettets integritet,
2. vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, og
3. drifts- eller forretningshemmeligheter.

Kapittel 4. Fysisk infrastruktur i bygninger

§ 13. *Krav om etablering av fysisk infrastruktur i bygninger*

Tiltakshaver har plikt til å sikre at bygninger med oppholdsrom som skal oppføres og bygninger med oppholdsrom som gjennomgår større renoveringsarbeider er klargjort innvendig med fysisk infrastruktur for fremføring av høyhastighetsnett frem til nettermineringspunktet.

Tiltakshaver har plikt til å sikre at bygninger med flere bruksenheter som skal oppføres og bygninger med flere bruksenheter som gjennomgår større renoveringsarbeider, er utstyrt med tilkoblingspunkt.

Første og annet ledd gjelder ikke for:

1. fritidsboliger, kirkebygg, monumenter, bygninger av historisk verdi, bygninger som er utpekt som skjermingsverdige objekter og bygninger hvor kostnadene for klargjøring for høyhastighetsnett vil være uforholdsmessig høye,
2. bygninger hvor det vil foreligge eller som følge av planlagt utbygging kan forventes å ville foreligge innendørs dekning fra trådløst høyhastighetsnett, og

- bygninger i områder hvor det ikke kan forventes å foreligge tilbud om høyhastighetsnett.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om etablering av infrastruktur i bygninger og gjøre unntak fra plikten etter første og annet ledd.

§ 14. Tilgang til fysisk infrastruktur i bygninger

Bruksberettiget til tilkoblingspunkt og fysisk infrastruktur i bygninger skal imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang fra tilbyder av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Tilgangen skal gis på ikke-diskriminerende og rimelige vilkår, herunder pris. Anmodning om tilgang skal være skriftlig og spesifisere tilkoblingspunktet den gjelder.

Plikt til å gi tilgang til fysisk infrastruktur i bygninger gjelder kun dersom duplisering av slik infrastruktur ikke er teknisk mulig eller samfunnsøkonomisk effektivt.

Avslag på anmodning etter første ledd skal meddeles skriftlig innen to måneder etter at skriftlig anmodning er mottatt. Dersom det ikke oppnås enighet innen to måneder etter mottak av anmodning kan tvisten bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Første ledd kommer ikke til anvendelse hvor bruksberettiget etter første ledd ikke er eier av den fysiske infrastrukturen i bygningen eller tilkoblingspunktet.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tilgang til tilkoblingspunktet og fysisk infrastruktur i bygning.

Kapittel 5. Tvisteløsning, tilsyn og sanksjoner

§ 15. Tvisteløsningsorgan

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet er tvisteløsningsorgan etter §§ 7, 8, 9, 10, 11 og 14.

Tvisteløsningsorganet skal nedsette en ekspertgruppe som skal bistå tvisteløsningsorganet ved avgjørelse av tvister. Ekspertgruppen skal ha deltakere fra berørte sektormyndigheter etter § 5 nr. 1 med teknisk, økonomisk og juridisk kompetanse.

Nettilbyder plikter å gi tvisteløsningsorganet, herunder ekspertgruppen, uhindret tilgang til virksomheten og lokaler med utstyr, og utlevere opplysninger som er nødvendige for å kunne avgjøre tvister.

Tvisteløsningsorganet skal fatte vedtak i saker etter § 7 uten ugrunnet opphold og senest innen fire måneder etter at fullstendig anmodning om behandling er mottatt. I saker etter §§ 8, 9, 10, 11 og 13 skal vedtak fattes uten ugrunnet opphold og senest innen to måneder etter at fullstendig anmodning om behandling er mottatt. Fristene kan kun fravikes i særlige tilfeller.

Vedtaket som avgjør sakens realitet, kan overprøves ved søksmål for tingretten. Stevning, eventuelt prosesskriv, må bringes inn for tingretten innen to måneder etter at vedtaket er forkynt for partene, jf. tvisteloven § 9-2 fjerde ledd.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om organisering og finansiering av tvisteløsningsordningen, og om nettilbyders plikt til å bistå i tvisteløsningen.

§ 16. Tilsyn

Myndigheten skal føre tilsyn med at krav fastsatt i eller i medhold av loven er oppfylt. Myndigheten kan pålegge nettilbyder å utlevere opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av tilsynet.

Myndigheten kan nytte bistand fra andre ved utførelsen av tilsynet og kan foreta kontroll uten forhåndsvarsel.

Myndigheten kan gi forskrift om tilsyn.

§ 17. Medvirkning ved tilsyn

Nettilbyder har plikt til å sørge for at myndigheten har uhindret adgang til virksomheten og lokaler med utstyr knyttet til pliktene etter loven. Nødvendig dokumentasjon skal gjøres tilgjengelig for myndigheten. Nettilbyder, dennes representant eller den som utfører oppdrag på vegne av nettilbyder, kan pålegges å være til stede under tilsynet.

§ 18. Pålegg om retting og endring mv.

Myndigheten kan ved enkeltvedtak pålegge retting eller opphør av ulovlige forhold og fastsette vilkår som skal sikre samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av loven.

§ 19. Tvangsmulkt

For å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven oppfylles, kan myndigheten fastsette en løpende tvangsmulkt til staten for hver dag som går inntil lovstridig virksomhet er opphørt.

Myndigheten bestemmer når mulkten begynner å løpe. Myndigheten kan i særlige tilfeller helt eller delvis frafalle kravet om påløpt mulkt.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tvangsmulkt.

Kapittel 6. Sentral informasjonstjeneste

§ 20. Sentral informasjonstjeneste

Myndigheten kan ved forskrift eller enkeltvedtak utpeke én eller flere sentrale informasjonstjenester som på en oversiktlig måte og i elektronisk format skal gjøre tilgjengelig informasjon om:

1. eksisterende fysisk infrastruktur, jf. § 8,

2. planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider, jf. § 11, og
3. søknads- og tillatelsesprosedyrer for bygge- og anleggsarbeider ved utbygging av høyhastighetsnett.

Utpekt virksomhet etter første ledd kan selv utføre oppgavene som sentral informasjonstjeneste eller sette tjenesten ut til ekstern tjenesteleverandør.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om organisering og finansiering av sentral informasjonstjeneste.

§ 21. Plikt til å gi opplysninger til sentral informasjonstjeneste

Nettilbyder skal uten ugrunnet opphold gi opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur til sentral informasjonstjeneste. Nettilbyder skal oppdatere opplysningene innen to måneder etter at det er foretatt endringer i den fysiske infrastrukturen.

Plikten etter første ledd gjelder kun opplysninger om infrastruktur som allerede finnes i elektronisk format.

Nettilbyder skal uten ugrunnet opphold gi opplysninger om planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider til sentral informasjonstjeneste.

Offentlig organ som på grunn av sin virksomhet har opplysninger om nettilbyders fysiske infrastruktur som nevnt i § 8 første ledd i elektronisk format, skal gi opplysningene til sentral informasjonstjeneste i elektronisk format dersom denne informasjonen ikke allerede er tilgjengelig gjennom den sentrale informasjonstjenesten.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om opplysningsplikt til sentral informasjonstjeneste eller unntak fra denne.

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

§ 22. Gebyr og sektoravgift

Myndigheten kan kreve gebyr og sektoravgift til dekning av kostnadene knyttet til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet forvaltning av denne lov, opprettelse og drift av tvisteløsningsorgan og sentral informasjonstjeneste.

Myndigheten kan gi forskrifter og fatte enkeltvedtak om gebyr og sektoravgift.

§ 23. Innkreving av tvangsmulkt, gebyr, sektoravgift mv.

Endelig vedtak om gebyrer og sektoravgift som fastsettes etter § 22 og tvangsmulkt etter § 19 er tvangsgrunnlag for utlegg.

Innkreving av krav som nevnt i første ledd, kan pålegges Statens innkreivingsentral. Kravet kan innkreives etter reglene i dekningsloven § 2-2. Innkreivingsentralen kan også kreve inn utestående fordringer ved å stifte utleggspant for kravet dersom panterett kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5.

Utleggsforretninger kan holdes på innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

§ 24. Saksbehandlingsregler

Når annet ikke er bestemt, gjelder forvaltningsloven for behandling av saker etter denne lov.

§ 25. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

§ 26. Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:

I lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) skal § 4-4 annet ledd lyde:

Myndigheten kan pålegge enhver kabeleier plikt til felles utnyttelse av kabler *eller passiv infrastruktur* i bygning, eller til *første tilkoblingspunkt* hvor dette er plassert utenfor bygning, når duplisering av slik infrastruktur er vanskelig å gjennomføre eller ikke er samfunnsøkonomisk effektivt.

14 Forslag til endring i forskrift 8. oktober 2013 nr. 1212 om saksbehandling og ansvar ved legging og flytting av ledninger over, under og langs offentlig veg

§ 4. Søknad om tillatelse nytt fjerde ledd skal lyde:

Vegmyndigheten skal avgjøre søknad om tillatelse knyttet til utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon innen fire måneder fra mottak av fullstendig søknad.